

BBC

Zo staat je tuin er de hele winter mooi bij

januari 2022

Gardeners'
World

Gardeners' World

Gelukkig
nieuw
OOGST jaar!

Monty helpt je bij
je moestuinplanning

AAN DE SLAG

**Maak je eigen
wormencompost**

INSPIRATIE

**Kies de beste roos
voor jouw tuin**

GROENE SCHOOL

**Pak de wintersnoei
perfect aan**

Kies voor
turfvrije
potgrond

€5,99

AP8 17102061248480

Topplanten voor elke maand • **Laat orchideeën langer bloeien**
Help de vogels • De kleurrijkste heuchera's • **Kweek rammenas**

Nieuw van Gardeners' World De 100 beste planten

Hoe kies je nu de allerbeste soorten, voor een mooie tuin het hele jaar door?
Gardeners' World schiet je te hulp! In deze speciale editie vind je een overzicht van de
100 beste planten, ingedeeld in prachtige kleurencombinaties. De ultieme gids voor het
hele jaar door een prachtige tuin!

€9,99

Bestel nu op
www.gardenersworldmagazine.nl/planten

**Gardeners'
World**

p. 30

Monty maakt een moestuinplanning.

p. 58

Topplanten voor elke maand.

p. 68

Tijd voor turfrij.

p. 83

Laat orchideeën langer bloeien.

Groene voornemens

Vaak zeggen mensen: "Dit jaar ga ik het helemaal anders doen", wanneer ze brak wakker worden op 1 januari. Eerlijk gezegd ben ik daar niet zo van. Heftige voornemens blijven nooit lang hangen. Door te tuinieren volg ik de seizoenen, leef ik met het weer zoals het is, en eet ik wat de moestuin schaft. Dat maakt me gelukkig. En om er nog maar een tuinterm in te gooien: ik voel mij daardoor gegrond.

In 2022 ga ik het dus lekker hetzelfde doen. Toegegeven, na al teveel drankjes en etentjes zie ik altijd wel enorm uit naar stevig klussen in de tuin en voelt het extra goed plannen te maken voor het kweken van al die vitamines. We vermoeden dat jij er ook zo bij zit. Daarom hebben we dit nummer doordrenkt met inspiratie voor het komende jaar.

Monty vertelt ons precies hoe je een goede moestuinplanning maakt, de Bijenstichting legt uit hoe we ervoor zorgen dat onze tuinen zich weer zullen vullen met gezoem in het nieuwe jaar, en omdat het nog wel even duurt voor het buiten weer lekker groen is, duiken we fijn in de kamerplanten met Rogier en Marieke. Ik bestel ondertussen een paar big bags tuincompost en ga aan het mulchen. Mijn stadstuin kan wel wat voeding gebruiken en de kleigrond van mijn volkstuin bedek ik ook met dit zwarte goud. Na een paar kuub verplaatst te hebben met mijn kruiwagentje voel ik mij vast weer zo fit als een hoentje.

Gelukkig nieuw oogstjaar!

Liefs,

Anne

awieggers@fnl.nl

“Door te tuinieren volg ik de seizoenen, leef ik met het weer zoals het is, en eet ik wat de moestuin schaft.”

INHOUD *januari 2022*

SEIZOEN

10 Wij zijn gek op januari

We treden het nieuwe jaar met een frisse blik en optimisme tegemoet.

15 The Full Monty

Monty blikt terug op meer dan dertig jaar Longmeadow.

16 Topkeuze

Heuchera is er in alle kleuren van de regenboog, van pruim tot koraalrood.

18 Red de bij

Iedere maand geeft de Bijenstichting tips om je tuin nog natuurvriendelijker te maken.

20 Wildleven

De staartmees zul je eerder horen dan zien.

22 Maak zelf vogelvoer

Vetbollen zijn een onmisbare bron van energie en maak je eenvoudig zelf.

24 Kweken en eten

Ondanks de korte en donkere dagen is er genoeg te doen.

GROENE SCHOOL

30 Het goede leven begint hier!

Monty's tips helpen je het komende jaar aan een rijke oogst.

36 Winterse glinstering

Het is niet zo moeilijk om je tuin een sprankje wintermagie te geven.

41 Een vrolijk nieuwjaar

De tuin kan er wat somber uitzien, maar met een bloembak zorg je meteen voor kleur.

44 Jouw snoeimaand

Snoei bomen en heesters in rust om hun kroon te verhogen of bloei te stimuleren.

47 Vraag & antwoord

We geven antwoord op de meest gestelde tuin vragen.

52 Groente voor elk seizoen

Plan je nieuwe zaai-jaar zo dat je aan één stuk door kunt blijven oogsten.

INSPIRATIE

58 Topplanten voor elke maand

Carol Klein vertelt wat haar favoriete planten zijn om het hele jaar van te genieten.

64 Zelfgekwekt is gezonder

Kweek je eigen voedsel en begin het nieuwe jaar met een boost voor je gezondheid.

68 Tijd voor turfrij

Ruim 86% van een gemiddelde zak potgrond bevat turf. Dat moet en kan anders.

71 Maak zelf wormencompost

Met een wormenbak maak je van je gft-afval een rijke compost.

74 Actieplan voor tuinvogels

Help vogels de winter door.

80 Alles over kamerplanten

Maak je huis groener met onze gids. Deze maand: wasbloem (*Hoya*).

30

Het goede leven begint hier

92

Rozen in kleine ruimtes

88

Alles over caudexplanten

Op de cover

- 16** De kleurrijkste heuchera's
- 24** Kweek rammenas
- 30** Gelukkig nieuw oogstjaar!
- 36** Zo staat je tuin er de hele winter mooi bij
- 44** Pak de wintersnoei perfect aan
- 58** Topplanten voor elke maand
- 68** Kies voor turfvrrije potgrond
- 71** Maak je eigen wormencompost
- 74** Help de vogels
- 83** Laat orchideeën langer bloeien
- 92** Kies de beste roos voor jouw tuin

FOTO: JASON INGRAM

58

Topplanten voor elke maand

68

Tijd voor turfvrrij

36

Winterse glinstering

74

Actieplan voor tuinvogels

- 83** **Tevreden en gezonde orchideeën**
Vul je huis maanden achter elkaar met exotische bloemen.
- 87** **Inheemse helden**
Grote tijm (*Thymus pulegioides*).
- 88** **Loop warm voor caudexplanten**
Rogier en Marieke over deze exotische knolplanten.
- 92** **Rozen in kleine ruimtes**
Er is een roos voor elke tuin.
- 97** **Bloembakken met stijl**
Geef je tuin nu een broodnodige kleurenboost.

AAN DE SLAG

- 103** **Monty's maand**
Monty plant bloembollen in potten.
- 106** **In de kas**
Laat aardappelen voorkiemen.
- 107** **Bloemen in januari**
Maak een verhoogd bed.
- 108** **Groente & fruit**
Begin met groenten zaaien.
- 109** **Alans tuintaak van de maand**
Alan zaait uien.
- 110** **Algemene tuintaken**
Bescherm je tuin tegen het winterweer en composteer de kerstboom.

EN OOK

- 6** **Het prikbord**
Tips & tricks, agenda en de laatste tuintrends.
- 27** **Puzzel en win**
Vul de puzzel in en maak kans op *Plantfulness* – hoe planten je leven kunnen veranderen.
- 112** **Colofon**
Hier vind je al onze contactgegevens.
- 113** **Groeigids voor januari**
Dit kun je allemaal zaaien en planten voor een smakelijke en gezonde oogst.

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

Benut je winterkas optimaal

Een glazen kas van twee bij drie meter mag dan geen kathedraal heten, maar in het koude seizoen heeft zelfs de kleinste kas grootse voordelen.

De kas is niet alleen een plek om planten te kweken die anders geen kans zouden krijgen in de buitenlucht. Het is ook een toevluchtsoord voor de tuinier – een ruimte om te kunnen genieten onder alle weersomstandigheden. Dit kun je allemaal doen om je winterkas ten volle te benutten.

1 Je oogst bewaren

Bewaar geoogste uien en knoflook in rekken of, nog beter, hangend aan het dak. Op die manier kan er altijd lucht om je oogst circuleren en heb je minder kans op schimmels en rotting.

2 Dahlia's overwinteren

In milde winters kun je dahlia's met wat extra bescherming vaak wel in de grond laten zitten. Maar dahlia's opgraven en laten overwinteren in bakken met nauwelijks vochtige grond of een laag zand is beter. In het voorjaar zullen ze sneller uitlopen en bovendien kun je zo makkelijker nieuwe dahlia's maken door ze te stekken.

3 Groente kweken

Zaai sla in de winterkas. Als je sla in de grond in een border wilt kweken, laat dan aan één kant van de kas de aarde onbedekt. Kies een winter-soort of eentje die je het hele jaar kan kweken. Veldsla is bijvoorbeeld een goede keuze.

4 Kuipplanten overwinteren

Overwinter in de winterkas kuipplanten en perkplanten die niet winterhard zijn, zoals oleanders, pelargoniums en fuchsia's. De kas is ook een uitstekende plek om de stekken die je tot september hebt genomen verder op te kweken. Bewaar je stekjes in trays of kleine potten tot ze in de lente kunnen verhuizen naar grotere potten.

5 Exotische planten kweken

Kweek exotische planten die je anders niet zou kunnen kiezen, zoals citrusfruit en bananenplanten. Die kun je in de kas laten overwinteren en in de zomer buiten zetten.

6 Narcissen kweken

Poot narcissen in een pot in de kas. Je kunt ze oppotten en zodra ze bloeien in huis op tafel zetten. Ze bloeien in je kas veel eerder dan in de buitenlucht, dus je hebt al in de winter kleurrijke bloemen.

7 Ventileren

In je enthousiasme over het hebben van een warme plek om in de winter te kunnen werken, moet je het belang van ventilatie niet vergeten. In de zomer kan een kas zonder voldoende luchtcirculatie veranderen in een oven. In de winter zorgt gebrek aan ventilatie voor veel condens en dus kans op schimmelvorming.

8 Opruimen

Maak van de kas geen dumpplaats. Bewaar potten en dergelijke in de schuur – in de kas horen planten!

FOTO'S: JASON INGRAM; MARSHA ARNOLD; SARAH CUTTLE; TIM SANDALL

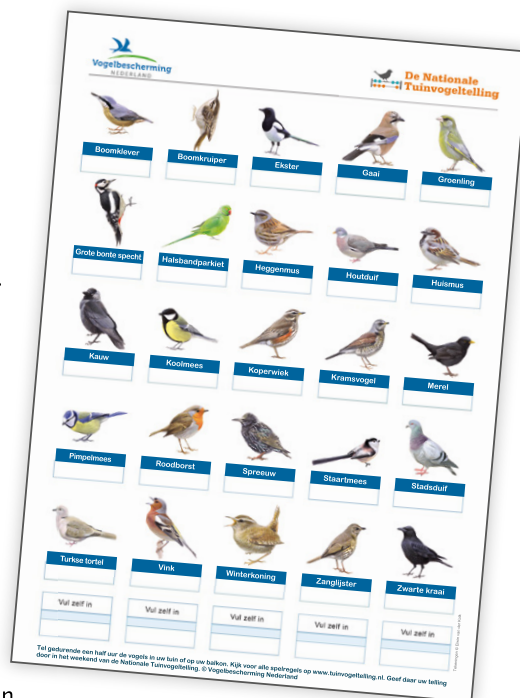
Agenda

De leukste tuinevents van de komende tijd.

De Nationale Tuinvogeltelling

Wanneer: 28, 29 & 30 januari
Waar: Tuin of balkon
Info: www.vogelbescherming.nl/tuinvogeltelling

Trek in het weekend van 28, 29 of 30 januari één keer een half uurtje uit om de vogels in je tuin of op je balkon te tellen. Vogels die alleen maar over de tuin vliegen tellen niet mee. De Nationale Tuinvogeltelling is het grootste *citizen science*-project van Nederland. De Vogelbescherming organiseert de telling samen met Sovon Vogelonderzoek Nederland. De Nationale Tuinvogeltelling levert een momentopname van de aantallen vogels die in Nederlandse tuinen aanwezig zijn. Zo zien we hoe de vogels in onze tuinen zich ontwikkelen, zodat ze beter geholpen en beschermd kunnen worden. In 2021 bestond de top 3 uit de huismus, de koolmees en de pimplmees. Ook werden er veel merels, vinken, kauwen, roodborstjes, eksters en houtduiven gespot.

Nationale Tulpendag

Wanneer: 15 januari
Waar: Amsterdam
Info: tulpentijd.nl

De Nationale Tulpendag is de officiële start van een nieuw snijtulpen seizoen. Op de Dam in Amsterdam leggen tulpenkwekers, voor de tiende keer, een gigantische pluktuin aan met zo'n 200.000 tulpen in verschillende kleuren. Vanaf 13.00 uur mag iedereen twee bossen tulpen gratis plukken, maar op=op. Een vrolijke bos voor jezelf en voor een ander. Gedeelde vreugd is immers dubbele vreugd. Het thema 'Share happiness' komt ook tot uiting in het spectaculaire en kleurrijke ontwerp van de pluktuin. Tijdens het gratis evenement worden de geldende COVID19-maatregelen gehandhaafd.

FOTO: TPN/VIDI/PHOTO

Boeken

Ga tijdens de donkere dagen lekker in je luie stoel bij de verwarming zitten met inspirerende boeken voor je tuin.

100 bloemenkaartjes voor de pluktuin

Auteur: Marjolein Lanfermeijer
Prijs: € 22,50

Door een pluktuin aan te leggen doe je bijen en andere kleine dieren een plezier. Bovendien pluk je het hele seizoen boeketten uit eigen tuin. In het pluktuindoosje vind je 100 kaartjes met plukbloemen in alle kleuren van de regenboog met per bloem informatie over de kleur, hoogte, bloemaand en plantafstand. Inclusief een zakje plukbloemzaad, zodat je meteen aan de slag kunt.
plukjebloemen.nl

De moestuin van Heer Hermelijn en Kereltje Konijn

Auteurs: Elle van Lieshout & Erik van Os & Marije Tolman
ISBN: 9789089673602
Prijs: € 14,95

Auteursechtpaar Erik van Os en Elle van Lieshout schrijft sinds 1990 samen kinderboeken, liedjes en versjes (o.a. voor Sesamstraat en De Efteling). In dit prentenboek van hun hand voor kinderen van 4-8 jaar begint Heer Hermelijn een moestuin. Zaadjes in de grond. Gietertje water. Beetje mest. Veel geduld. Hoe moeilijk kan het zijn? Tja ... dat valt toch nog niet mee met al die mollen, muizen, duiven, rupsen en luizen. Maar gelukkig krijgt hij hulp van Kereltje Konijn.
hooglandvanklaveren.nl

IN JOUW TUIN

Wil jij iets vertellen
over jouw tuin? Ga naar
[gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin](http://gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin)
en stuur ons jouw
verhaal.

In de tuin van ... *Inge Slothouber*

uit Amsterdam

In de Tuinen van West tussen Amsterdam en Halfweg ligt de inspiratietuin van organisch tuinontwerper Inge Slothouber. Als kind bezat ze al een buitengewone interesse en liefde voor alles wat leeft, groeit en bloeit. Daarnaast schildert ze met planten.

Inge wil mensen graag inspireren om ook fan van de natuur te worden. De inspiratietuin is aangelegd volgens een concept waarbij natuurlijke systemen worden nagebootst zodat een natuurgebiedje ontstaat dat barst van het leven. De tuin is beplant met ecologisch aantrekkelijk groen en is 100% circulair. Snoeiwerk gaat op de snoeiwal, die een habitat vormt voor insecten, vogels en kleine zoogdieren. Het snoeiwerk wordt later omgezet in vruchtbare compost. Regenwater wordt opgevangen in de poel en bij hevige regenval afgevoerd via een slootje. De dieren die in de snoeiwal en de poel leven zijn natuurlijke vijanden van schadelijke insecten die vraat veroorzaken.

De tuin is aangeplant met een keur aan inheemse planten, maar grote uitheemse grassen en exotische grootbladige planten geven de tuin een surrealistisch karakter.

Het uiteindelijke doel is om mensen te inspireren om zelf groene, zachte en bio-diverse tuinen aan te leggen.

Wil je meer weten, kijk dan op de website hetnatuurtalent.nl/de-natuurtalent-tuin

A close-up, slightly blurred photograph of a garden bed. The foreground is filled with numerous small, white snowdrops and pink cyclamens. The flowers are densely packed, creating a vibrant, textured surface. The background is out of focus, showing more greenery and hints of other flowers, creating a bokeh effect. The lighting is soft and natural, suggesting a sunny day. The overall mood is peaceful and beautiful, capturing the early spring bloom.

*“ Ik wil verdwalen in het jaar,
voorbij de kou van januari. ”*

Ivo de Wijs

Wij zijn gek op *januari*

Tegen de gezelligheid en de lichtjes van december steekt januari nogal grauw af. Niet voor niets valt de meest deprimerende dag van het jaar, blue monday, in deze maand. Maar dit is weer een nieuw jaar en die verdient het om met een frisse blik en optimisme bekeken te worden. We willen dus niets weten van troosteloze vrieskou, mislukte voornemens en de 'after-kerst-dip'. In plaats daarvan brengen we louter vrolijkheid met de planten op deze pagina's.

STER VAN DE MAAND

Sneeuwklokje (*Galanthus nivalis*)

Telkens wanneer de sneeuwklokjes hun hoofdjes boven de koude, donkere grond uitsteken, maken wij een dansje van plezier. Geen complete horlepiep of andere 'Dancing with the stars'-achtige capriolen, want dan krijgen we de hoon van onze collega's van andere redacties over ons heen. Toch blijven we dat doen, want zoiets belangrijks en troostrijks als ontlukende sneeuwklokjes verdient een warm welkom.

Sneeuwklokjes passen in elke tuin, tot in het kleinste hoekje. Maar je kunt ze evengoed in potten en bakken kweken. Plant ze als bollen in het najaar of, beter, 'in het groen' in maart.

Hoogte x Breedte 10 cm x 5 cm

SNEEUWBALEFFECT

Er zijn maar weinig mensen met een enorme tuin, dus moeten we onze planten zorgvuldig kiezen. Dat geldt met name voor groenblijvende heesters. Die moeten 'shinen' en niet ingekakt in een hoekje staan (nee, namen noemen we niet). Deze *Viburnum* heeft niet alleen mooi donkergroen blad, hij bloeit in de winter (pluspunt) en draagt in het najaar kleine, zwarte bessen. Het is bovendien een fijne schuilplaats voor allerlei wezentjes.

***Viburnum tinus* 'French White'** Doet het goed in normale grond. Vermeerder in de zomer door het nemen van halfrijpe stekken.

H x B 3 m x 3 m

RODE LOPER

Niet alles in januari is even grijs, kijk maar naar deze primula. Deze topper vult het gat op voordat onze potten uit elkaar spatten van de bolligheid. Of is het bollenis? Hoe dan ook, we nemen het hier niet zo nauw met de Nederlandse taal. Maar kijk eens: wat is dat rood mooi!

***Galanthus elwesii* 'Polar Bear'**

De meeste sneeuwklokjes lijken op elkaar, maar deze valt zeker op. De bloemen zijn wat hoger en het bladpatroon wijkt ook af.

H x B 15 cm x 5 cm

***Polyanthus* 'Stella Regal Red'**

Goed voor potten of voor het opvullen van gaten. Combineert goed met vroegbloeiende bollen.

H x B 20 cm x 25 cm

BETOVERENDE HAZELAAR

Stel je een koude winterdag voor. Je hebt de warmte van je huis verlaten en wandelt door een tuin. Je neus is koud, je handschoenen schieten tekort en je droomt van warme broodjes. Dan sla je een hoekje om en sta je oog in oog met deze subtiel geurende hazelaar met zijn bloemen als zijden kwasten. Een wereld met een toverhazelaar is een betere wereld.

Hamamelis x intermedia 'Pallida'

Lastig te vermeerderen, want dat moet door afleggen gebeuren. Dit geeft veel voldoening, maar is een lastige klus. Groeit liever niet op kleigrond.

H x B 3 m x 3 m

HOOG EN LAAG

De helleborus is zo zuiver en wit als een vers geknede sneeuwbal en daarmee een hoogtepunt van de winter. Deze kerstroos is een van de vroegst bloeiende variëteiten. Geen paniek als de jouwe nog niet bloeit, want in de tussentijd geniet je fijn van de kauwgomballen van de bergthee.

Helleborus niger 'Christmas Carol'

Perfect in bloembedden en bakken. De bloemen hangen enigszins, dus plant ze wat hoger. Deel ze in het voor- of najaar.

H x B 30 cm x 25 cm

Gaultheria procumbens

Bergthee is geweldig als je wat kleur aan potten wilt geven. In een border presteert hij het best in zure grond. **H x B** 30 cm x 40 cm

ROZE OPPEPPER

Dit is geen subtiele combinatie. Hij schreeuwt als een schilderij van Munch en is zo kleurrijk als discodip. Dit is zo'n duo dat een sombere dag onmiddellijk opfleurt.

Viola x wittrockiana 'Pink Blotch Shades'

Hij mag dan wel een sjeke naam hebben, in feite is het 'gewoon' een viooltje. Regelmatig koppen verlengt de bloei.

H x B 20 cm x 20 cm

Erica carnea 'Myretoun Ruby'

Deze winterheide doet het, anders dan de meeste soorten, wel goed in niet-zure grond en zelfs in gedeeltelijke schaduw. Na de bloei bijknippen.

H x B 15 cm x 45 cm

The Full Monty

Zelfs de beste plannen zijn aan verandering onderhevig, concludeert **Monty** als hij terugkijkt op meer dan dertig jaar Longmeadow.

FOTO: JASON INGRAM

Iemand vroeg mij laatst wat ik anders zou doen als ik opnieuw met Longmeadow mocht beginnen. Zonder aarzelen zei ik: "Alles". Alle belangrijke ontwerpen en aanplantingen dateren alweer van een kwart eeuw geleden. Niet dat ik daar spijt van heb, maar mijn benadering en invloeden zijn nu anders dan toen.

Behalve wanneer je een ontwerper bij de hand hebt die het allemaal voor je doet, zijn bijna alle tuinen door de tijd geëvolueerd. Soms komt dat doordat je oorspronkelijke ideeën verkeerd waren, je meer kennis kreeg over standplaats en groeiwijze, nieuwe inspiratie opdeed of gewoon iets anders wilde. Geld en mode beïnvloeden ons allemaal. Toen ik het programma *The Secret History of the British Garden* maakte, verbaasde het me dat modeverschijnselen de meeste invloed hadden op de ontwerpen. De noodzaak tot veranderen was er vrijwel nooit. Het was de uitvinding van de kas (en de snoeischaar) die de manier van fruitbomen snoeien veranderde.

“Longmeadow staat voor een man van eind dertig wiens leven op zijn kop stond.”

De impulsen van de mens zijn dus net zo bepalend voor verandering van een tuin als de seizoenen. Tuinen worden gemaakt door mensen, en mensen veranderen.

Wanneer je met een tuin begint, zit je vol verwachtingen en dromen, versterkt door de opwinding om het geheel tot leven te brengen. Je hoopt dat al deze verwachtingen realiteit worden. De voorbereidingen voor Longmeadow namen zo'n twaalf maanden in beslag. Al die tijd was ik in de weer met schrijfblokken en maakte ik tekeningen, ontwerpen met afmetingen en lijsten met planten. We hadden nog geen computer, dus ik tekende alles handmatig op schaal. Tegen de tijd dat we hier introkken, had ik honderden tuinen bezocht en er een paar ontworpen. Ervaring met het ontwerpen van sieraden had ik natuurlijk wel, dus ik wist een beetje hoe je een idee op papier moest omzetten naar de realiteit. Maar tuinen gaan een geheel eigen leven leiden, hoe zorgvuldig je alles ook hebt gepland.

En zorgvuldig kun je mij niet noemen ...

Het merendeel op Longmeadow is intuïtief en op gevoel tot stand gekomen. Als iets niet goed voelt, kan geen enkele botanische logica dit veranderen, en andersom. Een andere grote factor die nog altijd een rol speelt, is het vetorecht dat zowel ik als Sarah hebben. Niets wordt gepland of geplant als een van ons het er niet mee eens is. Het is onze tuin, niet die van mij.

Ik kan niet genoeg benadrukken met hoe weinig geld we deze tuin zijn begonnen. Veel planten zijn geplaatst omdat we die ons konden veroorloven, of omdat we ze al hadden. Bijna alle hagen en bomen zijn op één dag gekocht: op 3 april 1993. Daarom hebben we taxusbomen, haagbeuken, kersen tussen het kreupelhout, veldesdoorns en heel veel leilindes.

Longmeadow staat voor een man van eind dertig wiens leven totaal op zijn kop stond. Ik was mijn huis, werk en geld kwijt. Ik was verschrikkelijk down. De strakke lijnen van de tuin met zijn rechte paden en met hagen omheinde percelen staan voor mijn behoefte aan orde en structuur. Als ik nu opnieuw mocht beginnen, zou alles veel losser en vrijer zijn. Maar dat was toen totaal niet aan de orde. Formaliteit moest mij redden.

Toen we in 1991 hierwaartoe verhuisden, spraken we af ons op het huis en de tuin te storten en om rond de eeuwwisseling de balans op te maken. Weer verhuizen leek ons een reële optie. Alle plannen en tekeningen zouden tegen die tijd wel zijn uitgekomen, dus zouden er nieuwe plannen moeten komen.

Maar het leven laat zich niet voorspellen. Dit jaar is het 31 jaar geleden dat we Longmeadow kochten en maken we ons op voor het twaalfde seizoen van *Gardeners' World* vanaf deze plek. Ik neem de tuin voor wat hij is: een in beweging zijnde afbeelding die een niet langer relevant verleden laat zien en met verwachtingen die misschien niet uitkomen. Zo is het leven. Zo is tuinieren.

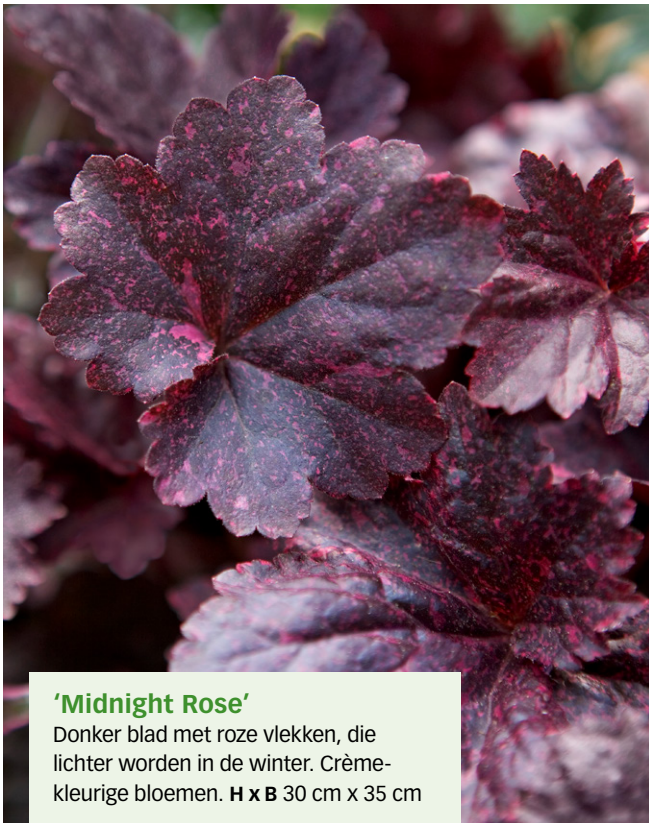
Monty

'Electra'
Gele bladeren verkleuren naar groen-geel en bruin, met rode aderen.
Hoogte x Breedte 30 cm x 30 cm

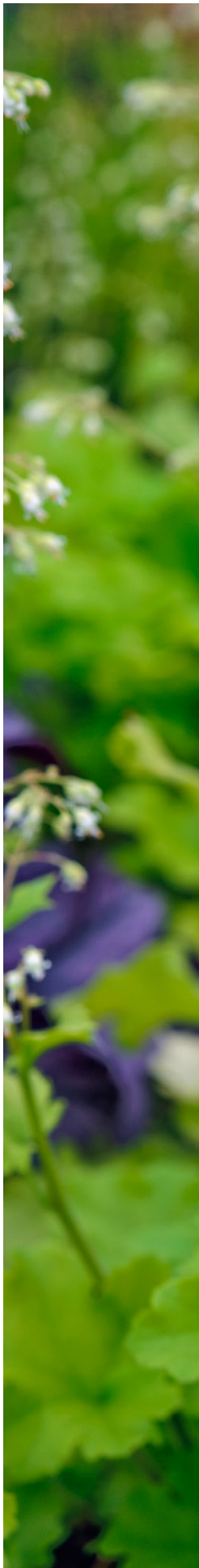
'Obsidian'
Glanzende donker paarsrode bladeren, ook in de winter. Witte bloemtrossen.
H x B 30 cm x 40 cm

'Midnight Rose'
Donker blad met roze vlekken, die lichter worden in de winter. Crème-keurige bloemen. **H x B** 30 cm x 35 cm

'Mocha'
Chocoladekleurig blad, dat in de zomer bijna zwart wordt. Crèmekeurige bloemen. **H x B** 30 cm x 40 cm

Heuchera's

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Blad												
Bloemen												
Deel planten												

'Lime Marmalade'

Deze robuuste plant heeft limoenkleurige gekrulde bladeren en witte bloemtrossen. H x B 40 cm x 30 cm

Topkeuze

Heuchera

Deze groenblijvende vaste planten zijn er in alle kleuren van de regenboog, van pruim tot koraalrood.

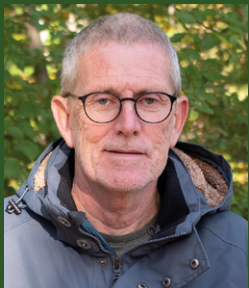
Er zijn honderden verschillende *Heuchera*'s (purperklokje) waar tuiniers uit kunnen kiezen. Zo'n dertig jaar geleden waren dat er nog maar 34.

We worden overstelpt met nieuwe variëteiten, maar in de jaren 1950 en 1960 kende het purperklokje ook een opleving, maar dan als populaire snijbloem. Tegenwoordig zijn het met name de veelkleurige en getekende bladeren die de aandacht trekken. En er komen steeds meer kleuren, patronen en bladvormen bij.

De keuze aan kleuren is dan ook enorm. Het kost je bij wijze van spreken al behoorlijk veel moeite om een eenvoudige, groene *Heuchera* te vinden. Dus, hoe te kiezen? Dat is vrij eenvoudig: ga gewoon voor de kleur die je wilt. Maar lees de omschrijving wel nauwkeurig, want veel soorten veranderen door de maanden heen van kleur. Let ook op de bloemen, want sommige purperklokjes hebben juist kleine, lichtgekleurde bloemetjes.

□ Op zijn plek in goed drainerende borders, in de volle zon of een klein beetje schaduw. De meeste soorten zijn bestand tegen een beetje droogte, maar allemaal haten ze natte voeten. Winterhard.

□ Knip van de variëteiten met zwakke bloemen de bloemstelen af. Als de plant ten prooi is gevallen aan de taxuskever, zet dan biologische bestrijdingsmiddelen (zoals aaltjes) in. Om de paar jaar kan je de plant aan het einde van de zomer of begin van het najaar delen en opnieuw uitplanten voor frisse groei.

De Bijenstichting zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemborders. Iedere maand geeft **Jaap Molenaar**, de directeur van het Bijen Educatiecentrum, ons in *Gardeners' World* de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.
www.bijenstichting.nl

Red de bij!

Les van de Bijenstichting

Een nieuw jaar is begonnen. Tijd om nieuwe plannen te maken en goede voornemens uit te werken. Denk hierbij ook eens aan de bijen en hommels.

Tijdens vorstvrije periodes kun je goed bomen, struiken en hagen planten. En denk ook eens aan interessante houtige gewassen voor bijen zoals de sleedoorn, vuurdoorn en het sporkehout. Deze worden door honingbijen, hommels en diverse solitaire bijen bezocht. Veel bijensoorten zijn ook gek op besdragende struiken als aalbes, kruisbes en framboos. En ook fruitbomen zoals appel, peer of zoete kers zijn een voedselbron voor bijen in het voorjaar. Bij blij, jij blij!

Heb je een tuin op vochtige grond of heb je een sloot of vijver in je tuin? Plant dan wat wilgen aan (schietwilg, boswilg of bittere wilg). Ze zijn waardevol vanwege hun stuifmeel in het vroege voorjaar.

FOTO'S: HENK WALLAYS; JAAP MOLENAAR

Bijen en tuinen

Deze periode van het jaar kun je mooi gebruiken om voorbereidingen te treffen voor het nieuwe tuinseizoen. Wil je hiervoor ideeën of inspiratie opdoen en tegelijkertijd je tuin wat bijvriendelijker maken? Meld je dan aan voor de onlinecursus via de bijenstichting.

In deze cursus leer je dat verschillende bijensoorten verschillende soorten bloemen bezoeken. Je krijgt uitleg waarom dat zo is en ontvangt veel tips hoe je met de juiste voedselplanten in jouw tuin de verschillende bijensoorten kunt helpen. Naast voedsel is het ook belangrijk om aandacht te besteden aan het creëren van nestelgelegenheid voor diverse bijensoorten. Vooral voor solitaire bijen is het belangrijk dat voedsel en nest dicht bij elkaar zijn gelegen. Tenslotte besteden we ook nog aandacht aan andere aspecten, zoals water voor bijen en schuilgelegenheid. De on-

linecursus bestaat uit zestien lessen die je in je eigen tempo kunt volgen. Naast deze lessen krijg je ook toegang tot andere basiscursussen, zoals:

- **Bijeninformatie algemeen (soorten bijen, verschil met wespen en zweefvliegen)**
- **Bijen en voedsel**
- **Tuintips (voor elke maand een tuintip)**
- **Bijenportretten (beschrijving van bijensoorten)**

Eind februari kun je deelnemen aan een afsluitend webinar over dit onderwerp en kun je live vragen stellen. En je krijgt ook nog 10% korting op alle zaden, planten, knollen en bollen in de webshop.

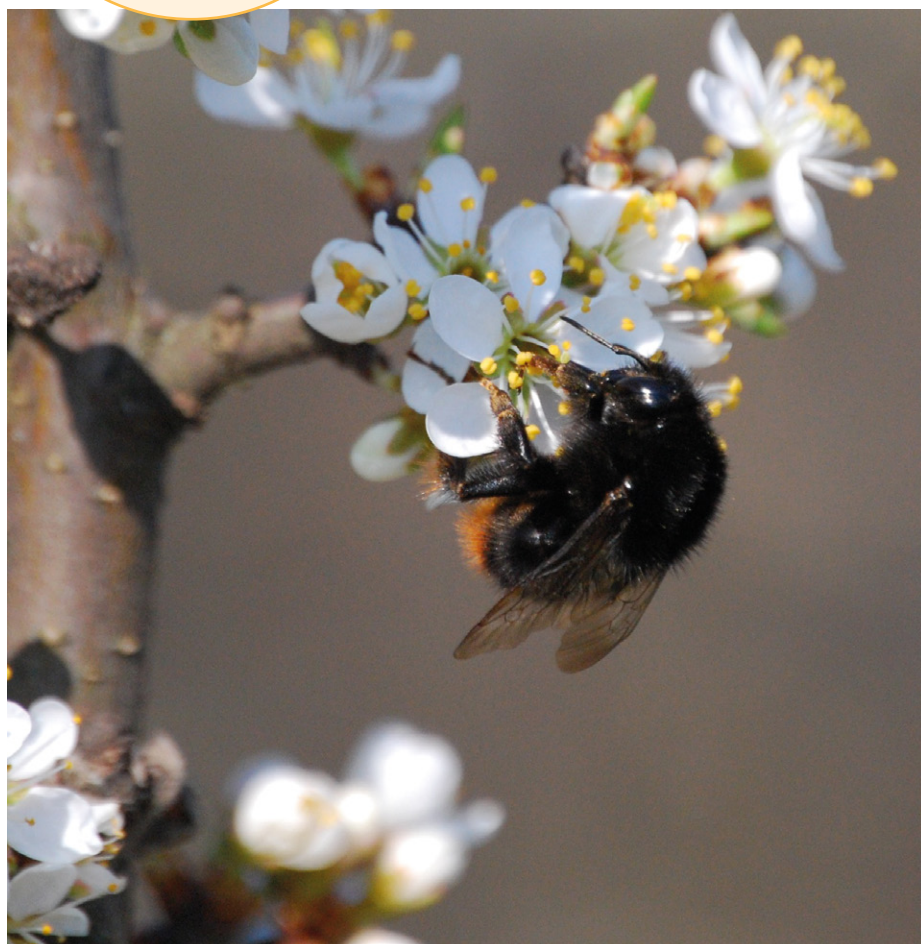
KORTING VOOR LEZERS

Online cursus

Bij-vriendelijk tuinieren!

Schrijf je in op de speciale Gardeners' World actiepagina en ontvang korting op deze cursus!

www.bijenstichting.nl/gwactie

Seizoen

De akkerhommel

Dit is de meest algemene hommelse soort in Nederland. De akkerhommel is overwegend bruin behaard en is makkelijk te herkennen aan zijn bruine borststuk en achterlijfspunt. In Nederland komen twee kleursoorten voor van deze hommelse. De meest bekende is degene met een grote hoeveelheid lichte haren op de onderzijde, gezicht, zijkant borst en poten. In het westen van het land kun je ook de andere soort tegenkomen, zonder deze lichte haren. Hierbij zijn de laatste drie rugsegmenten donkerder bruin. Dit verschijnsel (meerdere types van lichter gekleurde hommels binnen een soort) noemen we melanisme en komt vaker bij hommels voor.

De akkerhommel kun je op allerlei plaatsen tegenkomen, van tuin tot natuurgebied. Net als alle andere hommelse soorten ontwaakt de koningin in het voorjaar uit haar winterslaap. Nadat ze weer op krachten is gekomen zoekt ze een nestplek. Kenmerkend is dat koninginnen vaak mos verzamelen om het nest te bekleden. Dat kan ondergronds in bijvoorbeeld een oud muizenhol, maar ook bovengronds in een nestkast of schuur. Ze sticht daar een kolonie met tussen de 60-150 werksterhommels. In tegenstelling tot andere hommelse soorten die met broeden stoppen in de nazomer, broedt de akkerhommelse koningin door tot in september. Daardoor kun je bij goed weer tot in november akkerhommels zien vliegen. De akkerhommel is een zachtmoedige hommelse die niet snel steekt.

De middellange tot lange tong maakt dat deze hommelse van veel plantensoorten voedsel kan verzamelen. De kleine werksterhommels (kleiner dan bijvoorbeeld de aardenhommel) bezoeken ook plantensoorten met kleinere bloemen, waar andere soorten hommels meestal niet op vliegen. Zo vermijden ze voedselconcurrentie. Voorbeelden van deze planten zijn fluitkruid, kleine veldkers, look-zonder-look en struikheide. Hun grootste voorkeur gaat echter uit naar vlinderbloemige en lipbloemige plantensoorten, zoals witte dovenetel, de vlinderstruik en lavendel.

Staartmees

Aegithalos caudatus

Januari is een gekke maand. De dagen zijn koud, donker en vochtig, maar veel diersoorten maken zich op voor het voorjaar. Vossen zijn aan de paartijd begonnen. In afgelegen gebieden zou je het hoge gegil van het vrouwtje door de stille, landelijke nacht kunnen horen. Let dan ook op het drievoudig geblaf van het mannetje. Een geluid dat je waarschijnlijk wel in je tuin kunt horen, is het zingen van de koolmees. Ze hebben hun nesten gebouwd en rusten in de avond. Je kunt ook roodborstjes zien die elkaar voeden en duiven en Turkse tortels die op zoek zijn naar nestmateriaal. “Dat is veel te vroeg”, horen we je zeggen. Maar tortels nestelen het hele jaar door als het weer zacht genoeg is – een voorbode van het voorjaar.

Dit kun je tegenkomen

Staartmees

De staartmees heeft een wit met roze getinte buik, een witte kop met een zwarte streep boven het oog en een zwart-wit verenkleed. Zijn staart is langer dan zijn lijf en zijn vlucht is licht golvend. Je zult hem eerder horen dan zien. Volwassen vogels komen in groepen van wel twintig bij elkaar en roepen constant naar elkaar tussen de bomen met hoge tsjirpende geluiden.

Hij voedt zich met insecten en spinnen die hij van de takken plukt, maar in het najaar eet hij ook zaadjes. Na een daling in de jaren 90 bleef de vogelstand van de staartmees rond de eeuwwisseling stabiel. Maar de laatste jaren is er helaas weer sprake van een daling. Bij de laatste Tuinvogeltelling werden er ruim 23.000 exemplaren geteld.

Het nest wordt gemaakt van mos, veren en spinrag. Het vrouwtje legt tot wel twaalf eitjes. Beide ouders voeden de jongen en ze krijgen bij het

Pestvogels zijn dol op bessen.

voeden vaak hulp van andere volwassen staartmezen.

Kijk ook uit naar ...

□ Pestvogels die tijdens voedselschaarste naar ons land komen vanuit Rusland en Scandinavië. Ze eten graag bessen van meidoorn, liguster, vuurdoorn en andere struiken. Komen ze dit jaar weer?

□ Hommels die vroeg uit hun winterslaap komen. Zet *Mahonia*, winterkamperfoelie en winterclematis in je tuin voor stuifmeel en nectar.

□ Atalanta-vlinders die op zonnige dagen rondvliegen en in de zon zitten voordat ze terugkeren naar hun winterslaaplek.

*“ Volwassen staartmezen
roepen constant naar elkaar
tussen de bomen. ”*

HELP DE VOGELS

Maak zelf vogelvoer

Het is hartstikke leuk om vanachter je raam te kijken naar etende vogels. Groenlingen die zich tegoed doen aan voedersilo's, pimpelmeesjes die aan vetbollen hangen of bessen etende koperwieken. Bij het zien van al die tuinvogels maakt ons hart een sprongetje.

We kunnen deze vogels door de winter helpen door planten te kweken met voldoende bessen, vruchten en zaden. Regelmatig eten en water buiten zetten doet ook wonderen. Vetbollen zijn een onmisbare bron van energie voor vogels. Zo houden ze hun vetreserves op peil in het koude weer. Vetbollen zijn eenvoudig te maken en het is een leuke klus in aanloop naar de Tuinvogeltelling op 28, 29 en 30 januari.

(Zie onderaan voor de details).

Dit heb je nodig:

- ☐ Frituur- of kokosvet
- ☐ Zadenmengsel (geen kippenvoer)
- ☐ Rozijnen of sultana's (zijn giftig voor honden, dus pas op)
- ☐ Papieren cakebakjes en cupcakevorm
- ☐ Vleesvork of schaar
- ☐ Touw of draad
- ☐ Houten lepel
- ☐ Pan en mengkom

Nationale Tuinvogeltelling

Tel een halfuurtje de vogels in tuin of op balkon op **28, 29 of 30 januari**.
Meer informatie:
www.vogelbescherming.nl/tuinvogeltelling

1 Verzamel het vet, de zaden en de rozijnen of sultana's in de volgende verhouding: eenderde vet, tweederde droge ingrediënten. Leg de cakebakjes in de vorm. Laat het vet in een pan smelten.

2 Prik een gaatje in de bodem van de cakebakjes met een vork of schaar. Doe het touw door het gaatje en maak een knoop aan de binnenkant van het bakje.

3 Meng de zaden met de rozijnen/sultana's in een kom en voeg het gesmolten vet toe. Roer alles goed door elkaar.

4 Vul de bakjes met het mengsel en druk aan. Zodra het vet hard wordt, blijft de knoop op zijn plaats. Laat de bakjes een nacht afkoelen in de koelkast.

5 Verwijder de papieren bakjes en hang de bollen op een plek waar je er goed zicht op hebt. Maak geen vetbollen in de zomer, want het vet kan ranzig worden.

In de wintermaanden
hebben vogels moeite om
genoeg voedsel te vinden,
dus moeten we ze een
pootje helpen.

In haar moestuin kweekt **Rekha Mistry**, naast de traditionele groente en fruit, allerlei exotische variëteiten. Je kunt haar volgen op Instagram: [@rekha.garden.kitchen](https://www.instagram.com/rekha.garden.kitchen).

Nu oogsten

Hartje winter maak ik graag allerlei soorten **kool** klaar, waaronder **galicische kool**. Maar ook prei en spruitjes zijn in deze periode favoriet. In de kas staat genoeg **wintersla** en de kleurrijke stelen van de **snijbieten** fleuren menig groentegerecht op. Ik oogst verder de smakelijke scheuten van doperwten en kiemgroenten, evenals **lenteuitjes** en **rammenas**, voor een lekker pittige opkikker.

Rammenas 'Black Spanish Round' zorgt voor pit in gerechten.

Vers uit de tuin

Ondanks dat de dagen kort en donker zijn, heeft **Rekha** genoeg te doen. Door zaadjes te zaaien krijgt ze toch het voorjaar in de bol.

Hallo nieuw jaar! Ik hoop dat je me weer een productief jaar in de moestuin zal brengen. Maar eerst moet me iets van het hart: de donkere ochtenden en het beperkte aantal uren licht overdag zijn een enorme drempel om actief te worden. Ik word al somber terwijl ik dit schrijf.

Maar gelukkig krijg ik snel weer energie zodra ik de klaptafel open, de verwarmingsmat uitrol en in een hoekje van de eetkamer aan de gang ga met het vullen van potten met zaadjes. Mijn gezin kan dit beamen.

Allereerst maak ik mijn keuze uit de enorme voorraad aubergines, pepers en paprika's en dan begin ik met zaaien.

Vervolgens stop ik mijn geslepen snoeischaar in de holster, klem de takkenschaar veilig onder mijn arm, wikkel een sjaal om mijn nek en zet een muts op mijn hoofd. Ik ben klaar om naar buiten te gaan en de slapende appelbomen te snoeien. De koude wind in mijn gezicht maakt me onmiddellijk wakker.

De tuinier in mij is het gelukkigst tussen de zaadjes en de plantjes, maar vertel dat niet tegen mijn gezin! Het lijkt alsof het toch een beetje voorjaar in mijn hoofd is geworden.

Rammenas behoudt ook na het bereiden een knapperige, radijsachtige smaak.

Smaak van de maand

Hoe kouder het weer, hoe pittiger ik mijn maaltijden maak. Rammenas (ook wel: daikon) is een wintergroente die verwant is aan radijs en rettich. Zijn pittige smaak geeft salades een broodnodige oppepper. Aan het begin van het najaar zaai ik de zaadjes in potten of in de vollegrond. Later gaan de potten naar de onverwarmde kas en oogst ik gedurende de winter.

Wraps van rammenas

RECEPT VOOR 8 WRAPS

JE HEBT NODIG

- ▣ 200 g rauwe rammenas, geschild en geraspt
- ▣ Klein sjalotje, geschild en in blokjes
- ▣ 200 g aardappelen, gekookt, geschild en geraspt
- ▣ 1 tl geraspte gember
- ▣ 1 tl rode peper, fijn gehakt
- ▣ ¼ tl kurkumapoeder
- ▣ ½ tl garam masala
- ▣ 1 el plantaardige olie
- ▣ 8 tortillawraps
- ▣ Zout naar smaak
- ▣ enkele verse takjes koriander als garnering

BEREIDING

1. Knijp overtollig water uit de geraspte ramme-

nas en bewaar het water.

2. Doe olie in een verhitte koekepan. Fruit de sjalotjes en voeg de aardappelen, gember, peper, kurkuma, garam masala en zout toe.

3. Als de ingrediënten aan de pan dreigen te plakken, voeg je een beetje van het opgevangen water uit stap 1 toe.

4. Zet het vuur laag en laat 5 minuten koken. Voeg de rammenas toe. Roer goed om en neem de pan van het vuur.

5. Laat een beetje afkoken voordat je het mengsel over de wraps verdeelt. Direct uitservieren of nog heel even verhitten in een pan met een klein beetje olie.

Moestuinklusjes

De Engelse winters zorgen ervoor dat mijn moestuin helemaal doorweekt raakt. Ik wacht dus tot het voorjaar om de grond klaar te maken. In de tussentijd **ruim ik de schuur op, was de potten schoon en breng orde aan in mijn voorraad zakjes met zaad**. Er is dan geen tijd om sentimenteel te doen, dus alle oude zakjes gooi ik weg. Zo geef ik nieuwe varëteiten ook een kans. Verder **bestel ik pootaardappelen** en controleer ik mijn voorraad opgeslagen aardappelen en uien, waarbij ik de verrotte exemplaren weggooi.

Controleer opgeslagen groenten regelmatig, want rot verspreidt zich makkelijk.

Zet namen en data op de zakjes met zaad om snel te zien of ze nog goed zijn.

3 om nu te telen

Aubergine 'Listada de Gandia'

Deze lange, ovale vruchtgroente heeft mooie paarswitte strepen. Het zijn productieve planten en ideaal om in pot te kweken.

Zaaien In vochtige zaaigrond en lichtjes bedekken met grond. Zet de zaaitrays in een verwarmde kweekbak en zodra je vier blaadjes ziet zet je hem over in een pot van 7 cm. Zet de zaailingen onder een warmtelamp.

Tuinbonen 'Aquadulce Claudia'

De slanke peulen geven een grote oogst van witte bonen. De plant kan ruim een meter worden.

Zaaien Doe turfvrrije, universele potgrond in Rootainers en stop één zaadje per module op 5 cm diep. Plaats de potjes in de koude kas. Na afharderen plant je ze buiten uit. Bescherm tegen vogels.

Sjalotten 'Matador F1' Dit is een nieuwe hybride met grote sjalotten,

die je enkele maanden kunt bewaren.

Zaaien Zaai drie tot vijf zaadjes per module in trays met zaaigrond. Verwarm de onderzijde met een warmtemat tot de zaden ontkiemd zijn. Verplaats de trays daarna naar een onverwarmde kas. Zodra twee tot drie bladeren zichtbaar zijn zet je de plantjes over in potjes met een diameter van 7 cm. Eind voorjaar plant je ze uit nadat je ze hebt afgehard.

FOTO'S: PAUL DEBOIS; GETTY/FOTOGRAF

VOLGENDE MAAND Rekha oogst één van de meest robuuste groentesoorten: palmkool.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op **Plantfulness**
– hoe planten je leven kunnen veranderen.

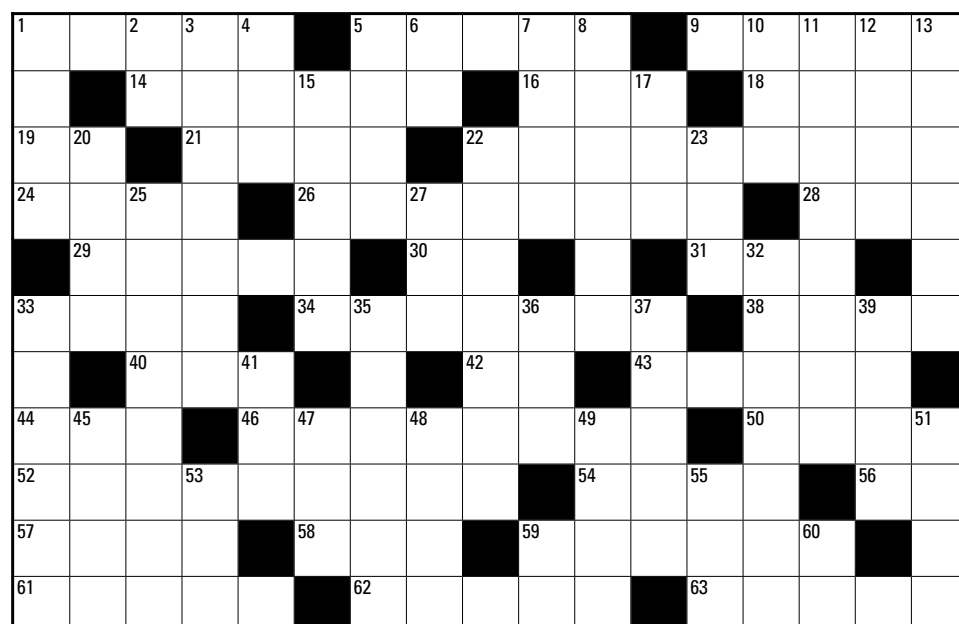
KRUISWOORDPUZZEL

HORIZONTAAL

1 gevecht 5 ijverig 9 friet 14 dik vloerglas 16 clown 18 behoeftige 19 boven 21 Schotse
famielietam 22 lekkernij 24 pedagogische academie 26 verdraagzaam 28 onderzoeksinstituut 29
reisweg 30 Bijbelse plaats 31 levensbestemming 33 legerplaats in het open veld 34 bespottelijk
38 boomvruchten 40 vogel 42 Europese Unie 43 streek 44 een en ander (afk.) 46 kruidenrij 50
begrensd gebied 52 schrijver van Don Quichot 54 Romeinse liefdesgod 56 intelligentiebepaling 57
woning 58 gemiddeld (afk.) 59 politievrouw 61 Nederlander 62 heraldisch teken 63 plaats in Japan.

VERTICAAL

1 winkel (Engels) 2 reeks 3 dessert 4 dergelijke (afk.) 5 aanduiding van een miljardste deel 6
Olympische Spelen (afk.) 7 haar op de bovenlip 8 Japanse mat 10 binnenvaartschip 11 stoep 12
slotwoord van gebeden 13 gebrek 15 draagbalk 17 hok met gaas 20 valschermspringer 22 prof
23 Luxemburgse omroep (afk.) 25 ophef 27 werkschuw 32 medisch specialist 33 bediende 35
speels 36 scheepskabel 37 hiphopgenre 39 uitroep van afkeuring 41 grootvader 45 honderd jaar
47 ingenieur (afk.) 48 honingbij 49 tijdelijke mode 51 water (Latijn) 53 Verenigd Streekvervoer
Nederland (afk.) 55 oostnoordoost (afk.) 59 luiaard 60 en anderen (afk.).

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar
de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

33	23	41	33	30	7
----	----	----	----	----	---

Plantfulness –
hoe planten je leven
kunnen veranderen

Er zijn vele kamerplanten waaruit
je kunt kiezen. Maar als je denkt
dat in jouw huis geen plant kan
overleven, dan is **Plantfulness** –
een toepasselijke woordspeling
op mindfulness – geknipt voor jou.
Hiermee maak je namelijk kennis met
vijftig kamerplanten aan de hand van
fraai geïllustreerde kaartjes. Daarop
vind je allerlei nuttige eigenschappen
van de betreffende plant waarmee
jij je voordeel kunt doen. In het
begeleidende boekje vind je nog
meer informatie en ontdek je
bijvoorbeeld welke planten heerlijk
geuren of de lucht kunnen zuiveren.
Dankzij de verzorgingstips zal je
plant het alleen maar beter doen,
wat je gevoel van tevredenheid nog
verder vergroot.

Vul het antwoord vóór 25 januari 2022 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

In deze rubriek

- 30** Het goede leven begint hier
- 36** De hele winter een prachttuin
- 41** Vrolijk nieuwjaar
- 44** Dit kun je deze maand snoeien
- 47** Vraag & antwoord
- 52** Maak een planning voor het hele jaar

p. 30

p. 41

p. 44

p. 52

Snijbiet is een van
Monty's beproefde
favoriete groenten
om te kweken:
makkelijk, smakelijk
en voedzaam.

Het goede leven *begint hier!*

Plan nu je groenten voor het komende jaar. Monty's
tips helpen je aan een rijke oogst.

*“ De voorpret van
op een tafel
uitgespreide zaad-
zakjes herkennen
we allemaal – net als
het gevoel van
optimisme dat een
paar kleine zaadjes
oproepen. ”*

Het is al bijna zestig jaar geleden, maar ik herinner het me nog goed. Ik was op bezoek bij een gezin dat in een kleine cottage woonde in het dorp waar ik opgroeide. Ze hadden het niet breed en ik was de jongen uit het grote huis, maar hun deur stond altijd open en we kwamen veelvuldig bij elkaar over de vloer. Die ochtend in januari, het vroege, de grond was keihard en er zat geen blad meer aan de bomen, zat mijn vriend met zijn ouders in de keuken en alle drie staarden ze zwijgend naar wat voor hen uitgestald lag. Ik ben dat tafereel nooit vergeten, noch de verwachtingsvolle, hoopvolle sfeer.

Op de keukentafel lagen tientallen pakjes zaad uitgespreid die die ochtend waren bezorgd. Het waren bijna allemaal groentezaden en ze lagen in groepen gerangschikt op de tafel: peulvruchten, wortelen, kolen, slasoorten. Deze rijen papieren zakjes, ritse- lende van het droge zaad, waren niet alleen een enorme investering – waarschijnlijk een weekloon – maar belichaamden ook het merendeel van de groenten die ze het komende jaar zouden eten. Ze waren niet zomaar iets.

Ze symboliseerden meer dan alleen voedsel, ze stonden voor telen als ambacht en voor een verbinding met ons basale instinct om te zorgen voor het land, voor de planten en de familie.

De jaren gingen voorbij en inmiddels liggen alle drie de mensen van dat gezin begraven op het kleine kerkhof. Ik ben wat we in die tijd een 'oude van dagen' noemden. Er zitten tegenwoordig minder zaden in een zakje en die zakjes op de keukentafel zouden bij elkaar nu geen vijf, maar honderden ponden kosten. Sommige dingen zijn echter niet veranderd. De voorpret van op een tafel uitgespreide zaadzakjes herkennen we allemaal, net als het gevoel van optimisme dat een paar kleine zaadjes oproepen.

Veel mensen zijn in coronatijd meer groente gaan kweken of hebben hun eerste stappen als moestuinier gezet. De lockdowns en het algemene gevoel dat de wereld onvoorspelbaar en chaotisch is geworden, hebben ons teruggeworpen op onze tuin en het verlangen (of de noodzaak) onze eigen groente te verbouwen. En dat is, ongeacht de oorzaak, alleen maar goed. Hoe meer mensen de enorme vreugde en voldoening ervaren en waarderen die gepaard gaan met het kweken van wat groente in de achtertuin, in de moestuin of zelfs op de vensterbank, hoe gelukkiger de mensheid als geheel is.

Maar wil je zowel dat geluk als wat je op je bord krijgt maximaliseren, dan loont het de moeite om in deze periode je moestuin- jaar zoveel mogelijk te plannen en voor te bereiden. Hoe meer je vooruitplant, hoe meer je haalt uit de ruimte die je hebt en de planten die je teelt.

Je kunt in deze tijd van het jaar rustig aan doen. Als je er nog niet eens aan gedacht had om zaad te kopen: geen zorgen, maar doe het

FOTO'S: MARSH ARNOLD, JASON INGRAM

BOVEN In de Family Veg Garden bindt Monty jonge 'Gardener's Delight'-tomaten aan bamboestokken om ze tijdens de groei te steunen.

RECHTS Met behulp van een plank poot Monty rechte rijen 'Golden Gourmet'-sjalotten.

LINKS Monty bewerkt de grond in zijn verhoogde bedden voor. Verhoogde bedden hebben een betere afwatering dan de zware klei van Longmeadow.

als het kan wel deze maand nog. De enige gewassen waarvoor het echt nuttig is ze in januari te zaaien, zijn chilipepers en uien die je uit zaad kweekt, want beide hebben zo veel mogelijk tijd nodig om voor de lente een redelijke omvang te krijgen. Al het andere kan wachten tot maart of later. Voordat we naar Longmeadow verhuisden, huurde ik een hoekje van een veld, dat ik pas in de tweede week van mei begon te bewerken. Het leverde prima oogsten op. Neem dus de tijd, maar bereid je goed voor.

Neem koude douches, doe tai chi, mediteer. Reinig jezelf. Schenk jezelf dan een flinke borrel in en bestudeer catalogi, hetzij op papier, hetzij op internet. In deze tijd van het jaar zijn je spreekwoordelijke ogen groter dan je moestuin. Vind dus een evenwicht tussen wat je nodig hebt, wat je wilt en wat je vindt dat je moet kweken. Een breed scala aan gewassen verbouwen en experimenteren is weliswaar leuk, maar loopt al gauw uit op tientallen soorten zaad en geen ruimte om ze op te kweken.

“Vind een evenwicht tussen wat je nodig hebt, wat je wilt en wat je vindt dat je moet kweken.”

Monty plukt rucola,
die je vroeg kunt
zaaien en vóór het
uitplanten van
zomergewassen
kunt oogsten.

Haal meer uit je ruimte

Zaai snel groeiende of winterharde tussengewassen voor- of nadat tragere gewassen rijpen. Bescherm overwinterende gewassen met een stolp.

Zaaien in de lente en vroege zomer

■ radijs	■ koriander	■ kleine of
■ bladsla	■ winterkers	ronde
■ kropsla	■ koolrabi	wortelen
■ lente-uien		

Zaaien in de late zomer en herfst

■ radijs	■ mibuna	■ paksoi
■ bladsla	■ spinazie-	■ venkel
■ koriander	zuring	■ kleine
■ rucola	■ oosterse	rode biet
■ mosterd	blad-	■ kleine
■ mizuna	groenten	knolraap

Gezinsfavorieten

Ik begin met het kiezen van alle gewassen en variëteiten die wij, als gezin, graag eten. 'Charlotte'-aardappelen, 'Parris Island'-bindsla en eikenbladsla, rucola, 'Aquadulce Claudia'-tuinbonen, 'Carouby de Maussane'-erwten, 'Red Verona'-cichorei, de tomaten 'Gardener's Delight' en 'Costoluto Fiorentino', snijbiet en een dozijn andere beproefde favorieten staan bovenaan de lijst.

Daarna voeg ik de leuke planten toe, de gewassen die ik met evenveel plezier teel als eet, of die moeilijk verkrijgbaar zijn, of die uit de tuin zoveel beter smaken dan uit het koelschap – zoals suikermais, paarse broccoli, wortelen en pompoenen. En pas dan spreid ik mijn vleugels uit en kijk ik naar groenten als okra, calabrese of luid bejubelde nieuwe variëteiten. Maar eigenlijk is kweken wat je lekker vindt – ook al is dat elk jaar hetzelfde – veel bevredigender dan wanneer je je moestuin gebruikt als opwindend proeflab en je de resultaten niet lekker vindt.

Plan vervolgens waar en wanneer je het allemaal gaat telen. Hierbij zijn zowel tijd als ruimte van cruciaal belang. Begin met drie globale tuintjes (dat kunnen ook drie bakken zijn) voor de drie basisgroepen, peulen, wortelen en kolen, en plan je achtereenvolgende zaaironden. In februari zaai ik dus rucola en minder vorstgevoelige slavariëteiten zoals 'Winter Density' en 'Little Gem' (maar níét een variëteit zoals 'Parris Island' die niet tegen kou kan). Zodra de bodem er klaar voor is, ergens tussen half maart en half april, plant ik ze uit in de vollegrond. Ze groeien, worden geoogst en gegeten, en half mei haal ik ze weg om

De smakelijke radijs 'Scarlet Globe' groeit snel en doet het goed op schrale grond.

“Als je de grond nog niet hebt voorbereid, doe het dan nu, zodat het weer zijn werk nog kan doen.”

hetzelfde stuk grond te gebruiken voor ofwel kolen, ofwel vorstgevoelige gewassen zoals sperziebonen, courgettes of suikermais. Deze maken op hun beurt in september plaats voor knoflook of bladgroenten die in de herfst of winter groeien, zoals mizuna, mibuna of meer rucola.

Maar paarse broccoli die in maart gezaaid is, kan weliswaar in mei worden uitgeplant, maar op zijn vroegst pas volgend jaar februari worden geoogst. Daarom wissel ik die af met een snel tussengewas, zoals radijs of sla, voordat de broccoli te groot wordt om nog ruimte of licht te delen met een ander gewas. Ik teel voortdurend tussengewassen: radijs onder pastinaken en tussen rijen aardappelen of sla tussen pompoenen en courgettes. Dat is iets anders dan combinatieteelt – bijvoorbeeld basilicum met tomaten of bieslook met wortelen: tussengewassen kun je telen, oogsten en weghalen voordat het hoofdgewas ze

verdringt, en zo kun je de beschikbare ruimte veel efficiënter benutten.

Als je de grond nog niet hebt voorbereid, doe het dan nu, zodat het weer zijn werk nog kan doen. Het is ongelooflijk hoe goed vorst zelfs zware klei kan afbreken. Als je de grond niet omspit, zal een laag compost die je in januari aanbrengt in april grotendeels door de bodem zijn opgenomen, zodat je alleen nog maar het oppervlak fijn hoeft te harken.

Een kas is perfect voor vorstgevoelige gewassen zoals tomaten, chilipepers, meloenen of komkommers. Maar als je alleen maar een vensterbank of, zoals wij toen we in de jaren 80 in Londen woonden, een tafel bij de achterdeur hebt, raad ik aan een verwarmde kweekbak te kopen, al is hij maar zo breed als de vensterbank. Dat biedt veel meer mogelijkheden en je planten zullen harder groeien.

Maar eerst: bestel je zaden, spreid ze voor je uit op tafel – en droom!

“Er is niets zo opbeurend op een grauwe winterdag als vrolijke bloemen, heerlijke geuren en opvallend blad.”

In de winter komen groenblijvende planten tot hun recht: ze zorgen voor structuur en allerlei tinten groen.

FOTO'S: JASON INGRAM

Winterse *glinstering*

Volg onze tips en laat je tuin er de hele winter prachtig uitzien.

Een tuin kan een winters tapijt worden van kleuren, vormen, texturen en geuren.

Het is verleidelijk de tuin in deze tijd van het jaar aan zijn lot over te laten en je erbij neer te leggen dat hij er een paar maanden saai en somber uitziet, terwijl je hunkert naar de lente. Maar het kan anders. Het is niet zo moeilijk om je tuin, hoe groot of klein die ook is, een sprankje wintermagie te geven. Er is niets zo opbeurend op een droefgeestige winterdag als vrolijke bloemen, heerlijke geuren en opvallend blad.

Begin met door het raam te kijken: zo zie je je tuin immers het meest in deze tijd van het jaar. Zie elk raam als de lijst van een schilderij en bedenk hoe je het uitzicht aantrekkelijker kunt maken. Zet niet slechts één winterbloeiende plant binnen het kader,

maar creëer een groep planten die mooi bij elkaar passen. Verhoog bijvoorbeeld de kroon van een boom (zie p. 44), zodat je er een toverhazelaar onder kunt zetten, en bedek dan de bodem met sneeuwkllokjes.

In een kleine tuin kun je een groot effect bereiken met potten. Maak een paar potten die er op verschillende momenten van het jaar goed uitzien. Zet ze uit de weg als het nog niet 'hun' seizoen is en breng ze 'in beeld' als ze klaar zijn voor de schijnwerpers. Je kunt ze zelfs verfraaien met zaadhoofden uit je tuin, zoals gedroogde hortensia's, papavers en kruisdistels.

In een grotere tuin kun je verschillende stukken creëren die elk op hun eigen moment

Deinende siergrassen zoals prachtriet (*Miscanthus*) zorgen tot ver in de winter voor beweging in de borders.

“Kijk uit je ramen – zie elk raam als de lijst van een schilderij en bedenk hoe je het uitzicht aantrekkelijker kunt maken.”

Kies borderplanten met stevige, architecturale zaadhoofden, zoals deze kruisdistel.

Viburnum tinus 'Eve Price' contrasteert met de vlammeende kornoelje en gedroogde kaardebollen.

Stralend witte kerstrozen lichten schaduwhoekjes op en kunnen tegen het guurste weer.

**“ Met siergrassen,
coniferen en
groenblijvende varens
maak je moeiteloos een
stralende wintertuin. ”**

De pluimen van
Cortaderia selloana
'Pumila' (pampasgras)
vangen het zonlicht.

'shinen'. Concentreer je winterplanten in één deel voor maximaal effect, maar zet er ook enkele tussen andere planten.

Hoe groot of klein je tuin ook is, zet vlak bij je achterdeur een plant die geurt in de winter om je zelfs in de minst uitnodigende maanden naar buiten te lokken. Met siergrassen, coniferen en groenblijvende varens is een wintertuin maken een fluitje van een cent. Grassen zoals prachtriet en lampenpoetsersgras behouden hun vorm de hele winter. Door ze pas in het voorjaar terug te snoeien, bescherm je ook vorstgevoeligere soorten tegen al te guur weer. Planten met decoratieve zaadhoofden, zoals kaardebol, kun je met steunen helpen om langer rechtop te blijven staan.

Laat hortensia's bloemen zitten, zodat je er de hele winter van kunt genieten. Je beschermt zo ook de groeiknoppen, lager op de stengels, tegen vorst. Als je hortensia's niet in de winter maar in de lente snoeit, stimuleer je ze later in het jaar te bloeien, waardoor de bloemen komende winter langer mooi blijven.

Zorg voor een goede balans tussen bladverliezende en groenblijvende planten. Zet groenblijvende planten achter bladverliezende bomen en heesters, zodat de groenblijvende planten erachter tevoorschijn komen wanneer het blad in het najaar valt. Wat ook helpt, is van heesters en bomen op de voorgrond de kroon te verhogen of takken uit te dunnen, zodat je er makkelijk doorheen kunt kijken. Snoei je groenblijvende planten in september netjes en ze geven je tuin de hele winter structuur en vorm.

Rondbladige cycloam
combineert zilver-
kleurige blaadjes met
een opeenvolging van
bloemen.

Laat hortensia-
bloemen zitten, want
ze verdrogen tot
mooie, papierachtige
tinten bruin.

Een winterpot mag heel dichtbeplant zijn. In deze tijd van het jaar groeien planten langzaam.

“De tuin kan er wat somber uitzien, maar met een bloembak zorg je meteen voor kleur.”

Vrolijk nieuwjaar

Maak op een zonnige winterdag een bloembak om je tuin op te fleuren.
Adam Frost laat zien hoe makkelijk het is.

Ik vind het heerlijk om elk seizoen andere bloempotten te maken voor in de tuin. Het is een mooie manier om de veranderende natuur te volgen, ze maken een saai plekje boeiend en je kunt je creativiteit uitleven. Voor mij zijn winterpotten het allerbelangrijkst: de tuin kan er wat somber uitzien, maar met een bloembak zorg je meteen voor kleur. En je kunt ze zo neerzetten dat je ze vanuit je huis kunt bewonderen, zonder dat je de kou hoeft te trotseren.

Er zijn niet veel regels als het gaat om het maken van een winterpot, dus kijk gewoon in het tuincentrum wat je aanspreekt. Streef naar een mix van bladvormen, texturen en bloemkleuren, en kies grassen, vaste planten, kleine heesters en perkplanten. Meestal zet ik, voordat ik iets koop, planten bij elkaar in mijn winkelwagen om te zien hoe ze bij elkaar staan. Dat alleen al is leuk om te doen. Ik geef mijn potten

graag een achtergrond en een voorgrond, dus kies ook planten van verschillende hoogten. De hogere zet je achteraan en lagere vooraan.

De planten groeien 's winters minder hard dan in de zomer, dus wees niet bang om je winterpot vol te proppen, zodat hij er meteen goed uitziet. Je kunt planten ook in het voorjaar uitplanten, dus maak je geen zorgen als je de pot erg vol vindt. Wees verder niet te scheutig met water geven in de winter. De potgrond mag niet helemaal uitdrogen, maar moet zeker niet te nat zijn, omdat de planten dan kunnen gaan rotten. Een manier om dit te voorkomen, is door potten op potvoetjes te zetten.

Maar het belangrijkste is dat je er plezier in hebt. Een winterpot maken is in een uurtje gepiept en biedt een mooie kans om buiten van het zonnetje te genieten. En dat is in januari altijd meegenomen!

Adam gebruikte

- ❶ *Pieris japonica* 'Purity' x 1
- ❷ *Carex testacea* x 1
- ❸ *Euphorbia amygdaloides* 'Purpurea' x 1
- ❹ Rode cycloam x 3
- ❺ Varen, *Cryptomium fortunei* x 1
- ❻ Terracotta pot (diameter 45 cm) x 1

1 Vul je pot voor de helft met turfvrrije, universele potgrond. Verkruiemel grote brokken zodat er geen luchtballen ontstaan als je de planten eenmaal geplant hebt.

2 Zet eerst je hoogste planten achteraan in de pot. Voeg potgrond toe onder of rond de wortelkluit zodat de plant op de juiste hoogte staat.

3 Voeg geleidelijk meer planten toe en werk daarbij van achteren naar voren. Maak de wortels van elke plant voorzichtig los wanneer je ze uit hun pot haalt.

4 Zet de laatste planten erin en vul overtollige ruimte op met meer potgrond. Druk goed aan. Zet je pot op zijn definitieve standplaats en geef ruim water.

JOUW SNOEI- MAAND

Snoei bomen en heesters in rust om hun kroon te verhogen of bloei te stimuleren. **Arit Anderson** legt uit hoe.

Januari is de maand net voordat het nieuwe groeiseizoen begint. Het hele land is nog in winterrust en wie weet vriest of sneeuwt het in deze tijd van het jaar zelfs nog. Maar naarmate de maand vordert, worden de dagen langzaam langer en kruipt de winter naar zijn einde.

Ik geniet van de stilte van deze tijd van het jaar, wanneer de tuin nog grotendeels slaapt. Winterbloeiende planten doen zachtjes hun best onze aandacht vast te houden in de tuin. De vaste planten die er nog staan van vorig jaar wachten geduldig tot ze binnenkort weer gaan groeien.

De natuurlijke afname van energie in de tuin maakt dit tot de perfecte tijd om een paar van onze geliefde planten te snoeien. De focus ligt met name op zomerbloeiende heesters die het moeten hebben van de aanwas van dit jaar. Het is ook de laatste kans om druiven te snoeien. Als je dat later doet, kunnen ze namelijk gaan bloeden, waardoor ze zwakker worden.

De winter is ook het perfecte moment om de kroon van loofbomen te verhogen door wat lagere takken weg te halen. Doordat ze geen blad meer hebben, is hun structuur veel makkelijker te zien en te beoordelen.

Een
takkenschaar met
lange handvatten
is ideaal als je
takken in de
kroon snoeit.

Andere planten om nu te snoeien

Pak je snoeischaar en snoei, voordat ze uitlopen, heesters die in de zomer bloeien op nieuwe stengels. Nu snoeien stimuleert nieuwe groei en een rijke bloei.

KORNOELJE Snoei *Cornus* terug tot circa 30 cm voor meer kleurige wintertakken of verwijder, als je de hoogte wilt behouden, een op de drie stengels.

NACHTSCHADE Snoei *Solanum crispum* elk jaar om te voorkomen dat hij dichtgroeit. Snoei uitlopers terug tot drie knoppen voor een strak gestel.

BOERENHORTENSIA'S Deze bloeien op de groei van dit jaar. Knip stengels dus terug tot een lager paar knoppen voor een bloemenzee in de zomer.

HEESTERROZEN Snoei stengels terug met een derde. Zorg voor een open hart en voldoende afstand tussen de stengels.

Niet nu snoeien

Als je bruidsbloem nu snoeit, heb je deze zomer geen bloemen.

Voor sommige heesters en bomen is dit niet de goede tijd van het jaar om te snoeien, omdat je daarmee de bloeistengels van het komende jaar verwijdert of de plant kwetsbaar maakt voor ziekte.

X BRUIDSBLOEM Snoei *Deutzia* pas na de bloei later dit jaar, want de bloemen worden gevormd aan stengels van vorig jaar.

X STERMAGNOLIA Als je *Magnolia stellata* snoeit tijdens de rustperiode, kunnen de takken afsterven. Wacht tot de vroege zomer.

X PRUIMENBOMEN Wintersnoei verhoogt het risico op paarse korstzwam. Verwijder daarom pas vanaf eind voorjaar zieke of kruisende takken.

Boomschors laten zien

Snoei een paar lage takken van de stam om de aantrekkelijke schors van een boom goed uit te laten komen. Doe dit geleidelijk, in de loop van een paar jaar, tot je tevreden bent over het resultaat.

De kroon van een linde verhogen

'De kroon verhogen' houdt in dat je de lagere takken van een boom verwijdert. De voordelen:

- ☐ Je kunt makkelijker onder de boom door lopen, met name als een tak over een pad hangt.
- ☐ Je opent de zichtlijn naar een mooi uitzicht.
- ☐ Licht kan planten bij de voet beter bereiken.

Snoei loofbomen als ze in rust zijn. Dan is de structuur duidelijk zichtbaar en zie je beter wat je weg moet halen. Je hebt een combinatie van gereedschappen nodig: een snoeizaag voor dikke takken, een takkenschare om het hart van een boom te bereiken en een snoeischaar voor dunne takken.

Als je lage takken van een linde verwijdert, kan er meer zonlicht bij de planten eronder.

Stap voor stap

1 Kijk naar de boomvorm en bepaal hoe hoog aan de stam je de takken wilt laten beginnen. Als de boom veel takken heeft, kijk dan welke je moet weghalen met het oog op de vorm, de veiligheid of de ruimte onder de boom. Bepaal vervolgens waar je moet snoeien en kies het juiste gereedschap.

2 Beoordeel de lengte en het gewicht van de tak. Misschien moet je hem eerst ondersteunen of korter maken om hem makkelijk en zonder scheuren te kunnen verwijderen. Snoei dicht bij de stam, maar er niet strak tegenaan. Laat een klein 'kraagje' onderaan de tak zitten; dat helpt bij de genezing.

3 Controleer de rest van de boom en snoei dode, zieke of beschadigde takken of twijgen weg. Neem regelmatig afstand, zodat je kunt controleren of de vorm van de boom in balans blijft. Gebruik voor deze kleinere takken een takken- of snoeischaar.

Tip

Van de verwijderde takken kun je houtstekken maken. Knip de takken in stukken van 30 cm, onderaan net onder een knop en bovenaan net boven een knop. Steek ze verticaal in de grond, zodat maar een derde erboven uitsteekt. Tegen het voorjaar wortelen ze, maar verplaats ze pas het volgende najaar. Het duurt een paar jaar voor ze een goede hoogte bereiken, maar planten die op deze manier zijn gekweekt, kosten niets en zijn doorgaans sterk.

Steek je stekken in een ongebruikt stukje grond. Als het goed is, lopen ze dit voorjaar uit.

Ook zo snoeien

- ☐ Lijsterbessen
- ☐ Appelbomen
- ☐ Berken
- ☐ Wilgen

En:

- ☐ Bij treurbomen kan het nodig zijn de onderste takken te verwijderen om ruimte te maken voor de neerhangende takken.
- ☐ Meerstammige bomen zien er prachtig uit als er ruimte onder de kroon is, zodat je de stammen kunt bewonderen.

Linde (*Tilia*)

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoei												

VOLGENDE MAAND Het hoe en waarom van de wintersnoei voor appelbomen.

Vraag & Antwoord

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op – van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

Wat is er mis met mijn prei?

Prei is een geweldige wintergroente die maandenlang fier overeind staat in je moestuin. Lang nadat je knoflook, uien en bieslook hebt geoogst, geeft prei je gerechten een heerlijke uien smaak. Maar pas op: een paar ziekten en je hele oogst is om zeep. De larven van de preimot en preimineervlieg (*Phytomyza gymnostoma*) vreten zich een weg door de plant, die daardoor vatbaar wordt voor andere ziekten.

De plagen zijn niet actief in januari. De rupsen van de motten zitten in witte poppen op de bladeren, waaruit motjes komen die op beschutte plekken overwinteren. De larven van de vliegjes zitten in bruine poppen die zich schuilhouden op de stengels. De gaten die ze in de prei hebben gemaakt, maken de weg vrij voor rot.

Bedek je prei direct na het uitplanten met fijnmazige netten om de volwassen motten en vliegen buiten te houden. Gewasrotatie is hierbij ook belangrijk, omdat deze plagen in de grond achterblijven, klaar om je volgende teelt aan te vallen.

V Hoe roep ik een halt toe aan plagen in mijn prei?

A Witte poppen zijn de larven van de preimot en bruine poppen zijn van de preimineervlieg. Bescherm de planten met netten en plant je prei telkens op een andere plek.

TIP

Snij de aangetaste bladtoppen af en gooi die weg. Laat ook geen gewasdelen slingeren in de tuin.

V Welke planten groeien in de smalle, schaduwrijke ruimte tussen schutting en muur?

A Als er in de kleine ruimte tussen je schutting en muur geen grond beschikbaar is, kun je de betegeling natuurlijk verwijderen. Is dat niet mogelijk, dan zijn diepe bloembakken of grote potten een uitkomst. Een andere optie is om een verhoogd bed te maken en daarin je planten te zetten. Om te beginnen is het een leuk idee om de schutting te laten begroeien door een klimplant of een heester die tegen muren klautert, zoals winterjasmijn (*Jasminum nudiflorum*). Die bloeit, zoals de naam aangeeft, in de winter met felgele bloemen op

kale stengels. In de zomer kunnen andere klimplanten de jasmijn afwisselen, zoals Chileense winde of prachtrank (*Eccremocarpus scaber*), klokwinde (*Cobaea scandens*), pronkerwt (Lathyrus) of Suzanne-met-de-mooie-ogen (*Thunbergia alata*).

Gebruik je potten, richt je dan op voorjaarsbollen, gevolgd door bladplanten zoals het purperklokje (*Heuchera*) of het Kaukasische vergeet-me-nietje (*Brunnera*), zoals *B. macrophylla* 'Hadsphen Cream'. Die heeft fraai lichtgroen blad met crèmekleurige vlekken en bloeit met kleine,

Winterjasmijn heet 'yingchun' in China, wat zoveel betekent als 'de bloem die de lente verwelkomt'.

Hydrangea paniculata, *Angelica* en varens doen het goed in de schaduw.

blauwe bloemetjes. Probeer ook wat varens en hosta's te planten en volg die in de herfst op met herfstbloeiende bollen of knollen.

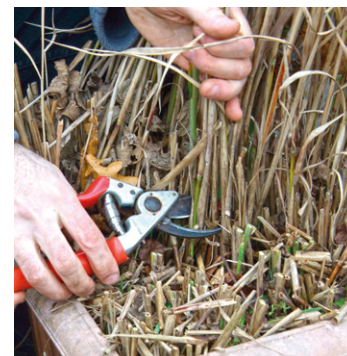
Kun je in de volle grond planten, dan kun je heel goedkoop een mix van schaduw-tolerante eenjarige en tweejarige planten zaaien. Denk aan vergeet-mij-nietjes (*Myosotis*) en vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*). Voor het hogere werk kies je de manshoge grote engelwortel (*Angelica archangelica*) of rode engelwortel (*Angelica gigas*) met paarse stengels.

Een meer 'ontworpen' look krijg je met natuurlijk ogende flagstones in verschillende afmetingen die speels van links naar rechts verspringen. Daardoor lijkt de ruimte breder. Met een boom in een pot aan het einde, bijvoorbeeld een Japanse esdoorn (*Acer palmatum*) word je gedwongen om er af en toe heen te lopen om de boom water te geven.

Probeer verder klimplanten omhoog te leiden, bijvoorbeeld een klimhortensia (*Hydrangea petiolaris* of groenblijvende *Pileostegia viburnoides*), of de groenblijvende *Clematis armandii*. Vul de gaten op de grond met winterharde varens zoals *Polystichum*.

V Wat is een goed moment om een *Miscanthus* 'Zebrinus' te verplaatsen?

A Laat de *Miscanthus* de rest van de winter nog lekker staan. Dan kunnen de insecten en vogels tenminste nog genieten van de beschutting en de zaadhoofden die de plant biedt. In het voorjaar kun je het siergras terugknippen, opgraven en verplaatsen. Gooi de oudere delen weg en herplant alleen de jonge stukken. Vergeet niet om hem na het herplanten en tijdens droogte goed water te geven, zodat hij beter terug zal groeien.

Knip siergrassen terug tot de grond voor je ze verplaatst.

Moerasspirea groeit goed in de gevlekte schaduw van bomen.

V Wat voor soort grond moeten we gebruiken voor wilde bloemen in lichte schaduw?

A Wilde bloemen doen het vaak beter op arme grond, waar ze minder concurrentie hebben van grassen en andere planten. De afwatering moet bovendien goed zijn.

Kies voor een zaadmengsel met inheemse wilde bloemen die tegen wat schaduw kunnen, zoals moerasspirea, glad walstro, agrimonie en centaurie. Bomen

houden er meestal niet van als je een extra laag grond van meer dan 5 cm toevoegt boven hun wortels, dus pas op bij het planten van wilde bloemen bij bomen.

Gebruik voor het zaaien een gezeefde toplaag (wellicht uit een ander deel van de tuin) en meng die eventueel voor een kwart met fijne compost.

V In Gardeners' World op tv hebben ze het vaak over 'horticultural grit'. Maar wat is dat eigenlijk?

A 'Horticultural grit' bestaat uit fijn gemalen steensoorten. Sommige zijn kalkhoudend, zoals wanneer het grit bestaat uit kalksteen. Bestaat het uit graniet, dan zal het zuurder zijn. De stukjes gemalen gesteente zijn tussen de 1 en 4 mm groot en hebben scherpe hoeken, net als split. Het grit verbetert de drainage en luchtigheid en vormt ook een goede afdeklaag.

Er zijn veel producten die in Engeland beter beschikbaar zijn dan bij ons en dit is daar helaas een van. Maar een goed alternatief waar je misschien niet meteen aan denkt, is kippengrit. Het bestaat uit kalksteen en vermalen oesterschelpen, een restproduct. Zeker mediterrane planten zullen hier blij van worden.

'Horticultural grit' verbetert de drainage van potgrondmengsels.

V Mijn kas krijgt vrij veel schaduw. Kan ik hierin een druif kweken?

A Een kas die wat schaduw krijgt, zal in de zomer niet snel te heet worden, dus dat is alvast een voordeel. Maar druivenranken hebben genoeg zon nodig om op tijd te beginnen met groeien en bloeien, en natuurlijk om lekker zoete vruchten te krijgen. Je zou kunnen proberen om ze in potten te planten en op de lichtste plek in de kas te zetten.

Verder is het een kwestie van experimenteren om te zien wat werkt. Als komkommers er goed groeien, zullen meloenen er wellicht ook rijpen. Ook kun je een kort groeiseizoen verlengen door al vroeg te beginnen met tuinbonen en sperziebonen, wortels, sla en spinazie. In juli zaai

je dan rucola, veldsla, mosterd, mizuna, paksoi en andere bladgroenten voor de winter. En voor de sier zullen varens en Incalelies (*Alstroemeria*) zich waarschijnlijk thuis voelen in je kas.

Als je ze onder glas kweekt, leveren Incalelies langdurig snijbloemen.

V Mijn Photinia-heg heeft bladvlekkenziekte. Wat doe ik hiertegen?

A Bladvlekkenziekte bij de glansmispel (*Photinia*) is meestal een symptoom van stress, veroorzaakt door koude wind in de winter, slecht drainerende grond, droogte of zelfs alle drie. Geef je heg in het voorjaar een oppepper met een plantenvoeding voor bomen en heesters. Wanneer de grond vochtig is, mulch je met een laag compost. Beschadigd blad zal uiteindelijk vallen en na een snoeibeurt groeien er weer gezonde takken terug.

Zorg voor een gezonde bodem om het blad van glansmispels gezond te houden.

V Waarmee krijg ik de pH van de grond omlaag voor bosbessen: verdunde azijn of zwavel?

A Geen van beide! Het toevoegen van azijn aan je grond is slecht voor de bodemorganismen, dus gebruik het niet. Ook de grond verzuren met zwavel kan dat effect hebben. Je kunt daarom beter accepteren dat je geen zure grond hebt en er iets op kweken dat het in jouw bodem wél goed doet. Dat betekent trouwens niet dat je geen bosbessen kunt kweken! Plant ze echter gewoon in grote potten, met grond

(bijvoorbeeld heidegrond) voor zuurminnende planten.

Kweek bosbessen eventueel in een pot met potgrond voor zuurminnende planten.

V Mijn 'Brown Turkey'-vijg krijgt veel vruchten, maar ze rijpen niet. Wat moet ik doen?

A Dit is een klassiek probleem. Vijgenbomen produceren steevast veel te veel vruchten. Dat probleem wordt alleen maar erger doordat vijgen de onrijpe vruchten in de winter behouden. Vaak worden ze dan beschadigd door de kou, waardoor de schil harder wordt. Zodra het dan weer warmer wordt en de vruchten gaan groeien, barsten ze uit hun jasje en vallen ze af.

Soms halen een aantal vruchten het wel en heb je in de vroege zomer fantastische vijgen ... maar niet als de boom al zijn energie stopt in het aanmaken van nieuwe vijgen, ten koste van het rijpen van de vijgen die overwinterd hebben.

De beste oplossing is om elke zichtbare vijg begin januari te verwijderen. In het voorjaar dun je vervolgens nog eens de nieuwe vijgen uit, zodat er niet te veel vruchten zijn om te rijpen. Grote kans dat je dan elk jaar een geweldige oogst krijgt.

Verwijder nu alle zichtbare vijgen, zodat je komende zomer meer rijpe vruchten krijgt.

V Ik woon vlakbij zee. Welke planten kan ik het beste in mijn tuin zetten?

A Tuinieren aan de kust kan om meerdere redenen uitdagend zijn. Ten eerste heb je te maken met stevige, zilte wind waar veel planten niet van houden. Daarnaast is het afhankelijk van waar je woont of je te maken hebt met zandgrond die heel snel afwatert, of juist zware zeeklei die lastig te bewerken is en lang koud en nat blijft.

Toch zijn er voor elke tuin aan de kust wel geschikte planten te vinden. Zoek je een goede windbreker, dan is de groenblijvende *Pittosporum tobira* een goede keuze. Die kun je als dichte heg laten groeien, maar ook als boompje. Zijn witte bloemen geuren bovendien heerlijk zoet. Hij kan goed tegen harde, zilte wind, groeit op alle soorten grond en is redelijk (tot circa -10 °C) winterhard. Andere goede struiken voor aan de kust zijn bijvoorbeeld de vlinderstruik (*Buddleja davidii*) of de altheastruik (*Hibiscus syriacus*).

Verder doen diverse siergrassen het aan de kust uitstekend. Siergrassen houden van een vochtige, voedselrijke maar goed afwaterende grond. Heb je klei, voeg dan bij het aanplanten voldoende

***Pittosporum tobira* kan goed tegen de zilte zeewind en groeit in elke grondsoort.**

grit toe. Op zandgrond voeg je een flinke lading compost toe.

Andere vaste planten om te proberen aan de kust zijn bijvoorbeeld Russische salie (*Perovskia*), *Salvia nemorosa* 'Caradonna', duizendblad (*Achillea*) en kat-

tenkruid (*Nepeta*). Geef verder je ogen goed de kost en spiek in de tuinen van de buren! Zo kom je er snel achter welke planten het in de buurt goed doen – en heb je meteen een goede reden om een praatje met de buren te maken.

V Hoe kom ik het beste van mierik in mijn tuin af?

A Mierik is niet zo lastig te verwijderen als winde of paardenstaart, ook al heeft hij diepe wortels die alle kanten op groeien. Het verwijderen van mierik lijkt vooral een helse klus omdat hij zo volhardend is.

Gelukkig verspreidt hij zich echter zelden via zaad. Hij is daartoe wel in staat, maar hij bloeit niet vaak en zal daarom ook niet snel zaad zetten. Maar hij groeit wel makkelijk terug uit zelfs het kleinste stukje wortel.

Je zou het hele stuk met gras kunnen begroeien en regelmatig maaien. Het kan nog een paar jaar duren voordat de plant genoeg verzwakt is om definitief de geest te geven. Staat mierik in de moestuin, schoffel het dan steeds

kort zodra het verschijnt.

Maar je kunt ook je voordeel doen met mierikswortel in de keuken! Het is erg gezond en zelden te koop in de supermarkt. Eet de wortel rauw (het smaakt lekker pittig, een beetje als radijs) of maak er een smakelijke dip van.

Mierik is nuttig in de keuken, maar kan in de tuin invasief zijn.

V Moet ik het kweken van fuchsia's opgeven? Ze worden steeds weer aangetast door galmijten.

A Galmijten zijn niet eenvoudig de baas te worden. Buiten het feit dat we het gebruik van insecticiden ten strengste afraden, is er in het geval van galmijten sowieso geen middel dat echt effectief is. De fuchsia-galmijt houdt echter van onze milde winters – na een koude winter zul je er waarschijnlijk minder last van hebben.

De ene fuchsiasoort is bevatte-

lijker voor deze plaag dan andere. Cultivars van de *Fuchsia magellanica* zijn bijvoorbeeld favoriet bij de galmijt. Sommige semi-winterharde fuchsia's zijn minder vatbaar, zoals *Fuchsia thymifolia* en *Fuchsia venusta*. Maar die soorten moet je dan wel kweken in potten en bakken en binnen laten overwinteren, anders overleven ze de winter niet.

Fuchsia-galmijt veroorzaakt misvormde scheuten, bladeren en bloemen.

V Welke verwarming is het best en het veiligst om mijn kas te verwarmen?

A Een elektrische kachel met thermostaat is de beste keuze, maar hij moet wel veilig geïnstalleerd worden door een gecertificeerde elektricien. Dankzij de thermostaat gaat de verwarming alleen aan wanneer dat nodig is, en zo bespaar je energie.

Er zijn ook thermostatisch geregelde gaskachels beschikbaar. Paraffinebranders worden meestal 's avonds aangestoken en blijven de hele nacht aan. Gas- en petroleumkachels zorgen helaas wel voor extra condensatie.

Zorg ervoor dat elektrische apparaten in de kas beschermd zijn tegen vocht.

V Is bitumenverf veilig te gebruiken om de binnenkant van potten mee te verven?

A Bitumenverf wordt gezien als veilig wanneer het eenmaal droog is. Maar voordat het goed gedroogd is, is het spul schadelijk voor zowel mensen als waterorganismen. Bovendien zal deze verf in vochtige grond uiteindelijk toch afbreken, waardoor deeltjes

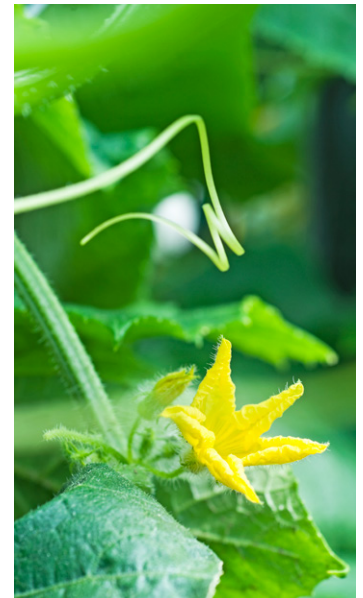
van deze verf in de grond terecht kunnen komen en de gezondheid van de plant mogelijk schade toebrengen. Wil je een bak of pot waterdicht maken, gebruik dan liever vijverfolie in plaats van bitumenverf.

Verhoogde bedden zijn handig voor moestuinen en je hoeft er niet voor te graven.

V Hoe groot moeten we onze verhoogde bedden maken?

A Een van de grootste voordelen van verhoogde bedden is dat je er niet per ongeluk op zult gaan staan. Maar om overal bij te kunnen, moet je ze niet te diep maken. Goede afmetingen zijn een breedte van ongeveer 120 cm en een lengte van circa 4,5 meter. Maak de paadjes tussendoor ongeveer 30 cm breed en de hoofdpaden zo'n 60 cm breed. Een breedte van 120 cm zorgt ervoor dat je vanaf beide kanten het midden gemakkelijk kunt bereiken. In principe hoeft je de zijanten niet eens te bekleden. Schuin aflopende randen werken ook.

Je kunt geen 'tomakommer' kweken, want deze twee families kun je niet kruisen.

V Help! Mijn rozenboog stort in, hoe red ik mijn ramblerroos?

A Het is waarschijnlijk het eenvoudigst om je rambler onder je instortende rozenboog terug te knippen en al het dode materiaal dat van de onderkant van plant komt te verwijderen. Vervolgens kun je opnieuw beginnen met een nieuwe boog. Op deze manier zullen er nieuwe scheuten lager aan de plant ontstaan, die je meteen aan de nieuwe boog kunt vastmaken. Zo voorkom je bovendien dat je een te grote wirwar aan takken krijgt. Snoei de roos elk jaar om hem netjes te houden.

Snoei ramblerroos in de herfst en bind ze vast aan hun steunen.

Maak een planning voor het jaar

Sally Nex legt uit hoe je je nieuwe zaai-jaar zo plant dat je aan één stuk door kunt blijven oogsten.

Voor een vroege oogst van trage gewassen zoals paarse broccoli moet je goed plannen.

Organiseren is meestal niet mijn sterkste punt. Ik ben die moeder die een uur voor een verkleedfeest op school nog gauw even kostuums in elkaar flanst! Maar in de tuin ben ik zeer gestructureerd.

'Op het nippertje' is geen optie bij het kweken van groente: op de bonnefooi zaaien waar je zin in hebt, leidt alleen maar tot een afwisseling van overvloed en schaarste. De ene dag kun je twintig kroppen sla oogsten

en vervolgens zit je weken te wachten tot er weer iets te plukken valt.

Maar als je een nauwkeurige planning maakt waarin staat wat je zaait en wanneer, kun je het hele jaar door precies genoeg oogsten en gooi je niets weg.

Gelukkig staat de tuin nu in de pauze-stand, dus schenk een kop thee in, ga in je favoriete leunstoel zitten en stel je het komende seizoen voor.

Ik plan mijn hele jaar in één keer, van de tomaten die ik volgende maand zaai tot de lentekolen die ik in maart volgend jaar hoop te oogsten. Je kunt veel zaaitijden vinden op gardenersworldmagazine.nl en een online tuinplanner gebruiken (zoals moestuinp planner.nl), maar een notitieboekje werkt net zo goed – en zonder stroom!

Maak een schets van je moestuin (ik maak er altijd twaalf, voor elke maand één) en vul in welke groente je waar gaat verbouwen.

Zo zie je in één oogopslag wat waar groeit op een bepaald moment en waar gaten vallen waarin je nieuwe gewassen kunt planten. Noteer ook wanneer je een groente naar verwachting kunt oogsten. Zo weet je of je te veel vergelijkbare groenten hebt die allemaal tegelijk rijp zijn. En markeer perioden waarin er niets te oogsten valt, zodat je kunt plannen met welke gewassen je dat gat opvult.

De twee moeilijkste seizoenen doe ik het eerst: de winter en het vroege voorjaar, de beruchte schrale periode waarin maar weinig groenten op hun best zijn. Plan deze lastige maanden goed en je bent al een flink eind op weg naar een heel jaar vol oogsten.

Waar te beginnen?

Allereerst plan ik vroege lekkernijen zoals lente-kolen en paarse broccoli, en dan grote kolen voor de winter. Ze groeien langzaam, het hele jaar door vanaf de lente, dus het is belangrijk van meet af aan ruimte voor ze te maken.

Je kunt hetzelfde bed nog steeds voor zomer-groente gebruiken. Plant eerst je boerenkool en broccolini, 45-60 cm uit elkaar. Zet daar rijtjes kleinere gewassen tussen, zoals sla, rode biet, koolrabi en spinazie, en eenjarige kruiden zoals echte kervel en peterselie, die je 15 cm uit elkaar in de vollegrond zaait. Als deze zomer-gewassen klaar zijn, haal je ze weg om ruimte te maken voor de groeiende kolen, die je een tweede oogstseizoen van hetzelfde bed geven.

Je gewassen op deze manier op elkaar laten volgen, is de sleutel tot een continue aanvoer van voedsel uit je moestuin. Zaai gedurende het seizoen regelmatig in kleinere hoeveelheden, dan kan de ene groep geoogst worden als de vorige klaar is.

Snel groeiende gewassen die je vaak eet, zoals babyleafsla, kun je eenmaal per maand zaaien. Zaai steeds een halve rij, zodat een

*“ Als je
nauwkeurig plant
wat je zaait en
wanneer, kun je
het hele jaar door
precies genoeg
oogsten. ”*

halve rij net ingezaaid is, een halve rij groeit en een halve rij geoogst wordt. Als je de eerste halve rij gegeten hebt, maak je hem leeg en zaai je hem meteen opnieuw in.

Plan twee of drie zaairondes voor gewassen zoals snijbiet, wortelen en sperzieboontjes: in maart-april, in juni en tot slot in augustus. Zo kun je oogsten van de vroege zomer tot ver in de herfst. Zaai in augustus ook wintersla en de minder vorstgevoelige snijbiet met witte stengel en je blijft oogsten tot het volgende voorjaar.

Plan zo gedetailleerd mogelijk, tot aan de variëteiten die je wilt telen. Kies variëteiten die vroeg, halverwege het seizoen en laat rijpen om je oogsten nog meer te spreiden. En maak ook ruimte voor leuke experimenten: exotische gewassen zoals de muismeloen (*Melothria scabra*) of ongewone variëteiten zoals paarse aardappelen houden het interessant.

Als je jaarplanning klaar is, maak je een zaai kalender: een lijst van de groenten die je in elke maand moet zaaien. Hang hem op in de tuinschuur, waar je hem goed kunt zien. Tot slot breng je orde aan in je doos met zaden. Orden ze naar de maand waarin je ze gaat zaaien, zodat je ze bij de hand hebt wanneer het zover is. Je hebt nu een gedegen plan voor het beste seizoen dat je ooit gehad hebt!

ONDER Zaai 'January King'-kolen in het voorjaar en oogst ze in de winter.
RECHTSONDER Zaai rode snijbiet in groepjes, een

paar maanden na elkaar.
RECHTS Benut ruimte goed door snelgroeiende gewassen tussen tragere te zaaien.

Zo doe je het Voorbereiding

Dit is het perfecte moment: de rustige weken voordat je in maart als een razende aan het zaaien gaat. Begin met het uitmesten van de tuinschuur. Gooi mest en dergelijke weg als het over de datum is. Hang verder je gereedschap op nadat je houten handvatten met lijnzaadolie hebt ingesmeerd en de snijbladen hebt gereinigd en geslepen. Sorteert potten en bakken op grootte en borstel oude grond eruit.

Maak een paar bakken met potten van krantenpapier of karton, zodat je ze in de lente meteen kunt gebruiken. Zaailingen in beide soorten potten kun je met pot en al uitplanten. Je hebt ze zó gemaakt; hieronder staat hoe je papieren potten maakt. Kartonnen potten maak je door een kruisvorm uit golfkarton te snijden, met vier gelijkzijdige vierkanten rond een vierkant in het midden. Vouw de zijanten omhoog en zet ze vast met schilderstape. Je hebt nu een doosje met een open bovenkant.

Maak tot slot je kas of tuinschuur gereed om te gaan zaaien. Als je een kweekbak hebt, controleer dan of hij schoon en niet kapot is. En dat is het – klaar is Kees, laat de lente nu maar komen!

“Zaailingen in kartonnen potten kun je met pot en al uitplanten.”

BOVEN Afbreekbare kartonnen potten maken is een mooie manier van recyclen.
LINKS Maak bakken en potten klaar voor hergebruik.

Zo doe je het: Milieuvriendelijke potjes van krantenpapier

Rol een 15 cm brede strook krantenpapier strak om een glas en laat 5 cm onder de bodem uitsteken.

Vouw het overtollige papier onder de bodem en druk het plat door het glas rechtop te zetten en even aan te duwen.

Vastzetten met tape is niet nodig – haal het potje van het glas, vul het met potgrond en plant maar!

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

In deze rubriek

- 58** Topplanten voor elke maand
- 64** Zelfgekweekt is gezonder
- 68** Tijd voor turfrij
- 71** Maak je eigen compost met een wormenbak
- 74** Actieplan voor tuinvogels
- 80** Alles over wasbloem
- 83** Laat je orchideeën steeds weer bloeien
- 87** Inheemse held: grote tijm
- 88** Loop warm voor caudexplanten
- 92** Rozen in kleine ruimtes
- 97** Bloembakken met stijl

p. 58

p. 71

p. 88

p. 97

Carol plant longkruid
in een schaduwrijke
border vol blauwe
druifjes en witte
narcissen.

FOTO: JASON INGRAM

“ Meer nog dan in andere jaren verheugen we ons aan het begin van dit jaar op de uitdaging nieuwe planten te kweken en de beloning die ons te wachten staat als we er goed voor zorgen. ”

Topplanten voor elke maand

Carol Klein vertelt wat haar favoriete planten zijn om het hele jaar van te genieten en waarom ze een plekje in je tuin verdienen.

Tuinieren is een optimistische bezigheid waarvoor je geloof en een diep vertrouwen in Moeder Natuur nodig hebt. Als we niet geloofden dat zaden ontkiemen, zouden we ze niet zaaien. Als we dachten dat onze planten niet zouden groeien en uitlopen, zouden we geen gat graven om ze te planten en zouden we al helemaal niet iets nieuws proberen te kweken. Wanneer we tuinieren, lopen we vooruit op de toekomst – ook al gaan we door de praktische kant ervan vaak helemaal op in het moment.

Na de afgelopen twee jaar is dat gevoel van verwachting sterker dan ooit. Meer nog dan in andere jaren verheugen we ons aan het begin van dit jaar op de uitdaging nieuwe

meer ervaring opdoet, niet alleen qua vaardigheden, maar ook met betrekking tot wat je tuin nodig heeft. Er zijn een heleboel nieuwe planten die ik dit jaar dolgraag wil proberen, maar ook oude vrienden die ik uit het oog verloren ben en waarmee ik de kennis-making misschien weer eens moet vernieuwen.

Genieten in elk seizoen

Tuinieren doe je weliswaar het hele jaar, maar het genieten ervan zit hem heel erg in momenten. Elke dag, week en maand zijn er planten die de aandacht trekken. Vele zijn maandenlang mooi, zoals *Geranium* 'Rozanne', die van juni tot oktober haar blauwe kelken met hun witte hart produceert. Een plant kan ook geprezen

“Bij het tuinieren lopen we vooruit op de toekomst, al gaan we door de praktische kant ervan helemaal op in het moment.”

planten te kweken en de prachtige beloning die ons te wachten staat als we er goed voor zorgen.

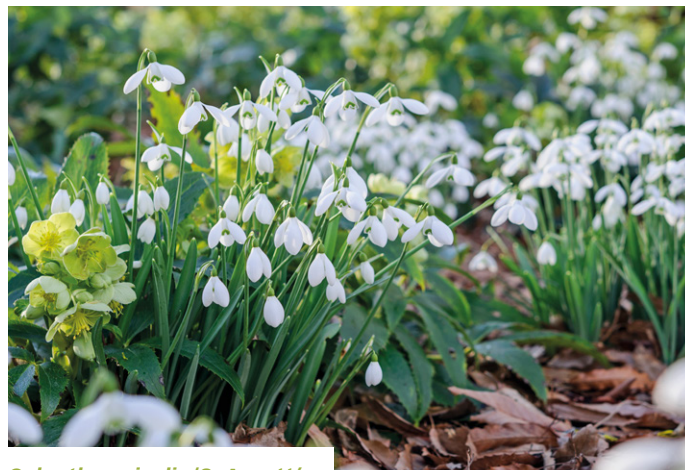
Tuinieren is een verrijking van ons leven en het ontwikkelt zich – met een steeds grotere keuze aan planten. Als tuinier breid je je plantenrepertoire steeds weer uit naarmate je

worden om zijn verschillende kenmerken in verschillende seizoenen. Neem de hosta: zijn sterke, volmaakte, grijsgroene bladeren verkleuren in de herfst naar amber en tussendoor heeft hij lila, lelie-achtige bloempjes. Maar de meeste planten zijn op specifieke momenten op hun mooist.

Carol plant zowel nieuwe planten als oude favorieten in haar tuin.

JANUARI

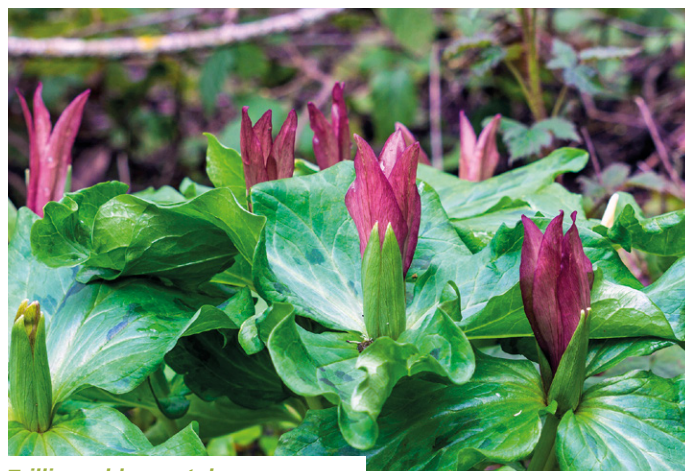
Galanthus nivalis 'S. Arnott'

Ik kan natuurlijk niet anders dan het nieuwe jaar inluiden met een sneeuwklompje. Dit bescheiden plantje heeft zich de afgelopen jaren meer geprofileerd naarmate zijn fanclub groeide. Veel soorten sneeuwklompjes geuren wel aardig, maar de geur van 'S. Arnott' is pas écht verrukkelijk: hij ruikt als zoete

honing op een frisse winterdag. Zijn witte klokjes zijn gelijkmatig, symmetrisch en sierlijk. De bolletjes vermeerderen zich spontaan en hij zaait zich ook uit. Plant ze altijd 'in het groen' en voeg royaal organisch materiaal (zoals compost) toe.

Hoogte x Breedte 20 x 10 cm
Bloei Jan-mrt

APRIL

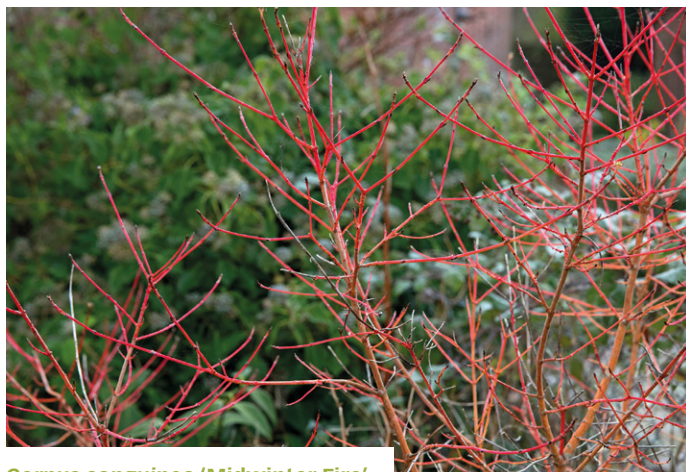

Trillium chloropetalum

Drieblad is het paradepaardje van april. Ooit werd deze plant beschouwd als 'specialist', maar als je hem de omstandigheden kunt geven die hij nodig heeft (diepe bosgrond en gevlekte schaduw) zul je jarenlang plezier van hem hebben. *Trillium* blijft één kluit en wordt elk jaar groter en voller. En als je geluk hebt,

zaait hij zich ook nog uit. Door zijn donker gemarmerde bracteeën (schutbladeren) en blaadjes heeft *T. chloropetalum* een mysterieuze, slangachtige charme. *T. grandiflorum* heeft met zijn sneeuw witte bloemen een wat luchthartiger uitstraling.
H x B 40 cm x 40 cm
Bloei Apr-mei

FEBRUARI

Cornus sanguinea 'Midwinter Fire'

Deze kornoelje is opvallend in elke wintermaand, maar in februari hebben we het meest behoefte aan zijn fonkelrode stengels om de winterse modder op te fleuren. Vanuit de verte zie je de vlamme kleuren gloeien en als je dichterbij komt, voelt het alsof je je handen zou kunnen warmen aan de rode en gouden

twijgen. Snoei een derde van de stengels, om ze 'in vuur en vlam' te houden, in het vroege voorjaar terug tot de grond. Je kunt het snoeisel gebruiken als houtstekken. Kornoelje houdt van vochtige aarde en doet het prima in een grote bak.

H x B 1,5 m x 60 cm

Gekleurde stengels Nov-feb

MAART

Pulmonaria 'Blue Ensign'

Verreweg het beste blauwe longkruid, met compacte clusters kokervormige, grote (voor longkruid) bloemen met een diep ultramarine gloed. De bloemen steken af tegen effen, donkere bladeren, die in de winter bijna verdwijnen en als de eerste knoppen verschijnen weer terugkomen. Net als alle

Pulmonaria-soorten houdt 'Blue Ensign' van schaduw, maar doet hij het overal wel – sommige van onze inheemse longkruidsoorten groeien hoog op open vlakten of langs bosranden. Je kunt ze alleen vermeerderen door ze na de bloei te delen.

H x B 30 cm x 45 cm

Bloei Mrt-mei

MEI

Lunaria annua albiflora

Lunaria annua, ofwel judaspenning, ziet er altijd mooi uit met zijn dieppaarse (of witte) bloemen, gevolgd door doorzichtige, maanvormige zaadhoofden. Het is een makkelijke, eenvoudige uit zaad op te kweken tweejarige die zich vaak uitzaait (wat prachtig staat tussen het limoen van schaduwminnende *Euphorbia*'s).

De vaste judaspenning, *L. rediviva*, is een subtiele plant die nooit de aandacht op zichzelf vestigt, maar met zijn hartvormige bladeren en zachtliila bloemen ieder die hem ziet bekoort. Houdt van schaduw en kan tegen basische grond.

H x B 80 cm x 30 cm

Bloei Mei-jun

JUNI

Paeonia lactiflora 'Sarah Bernhardt'

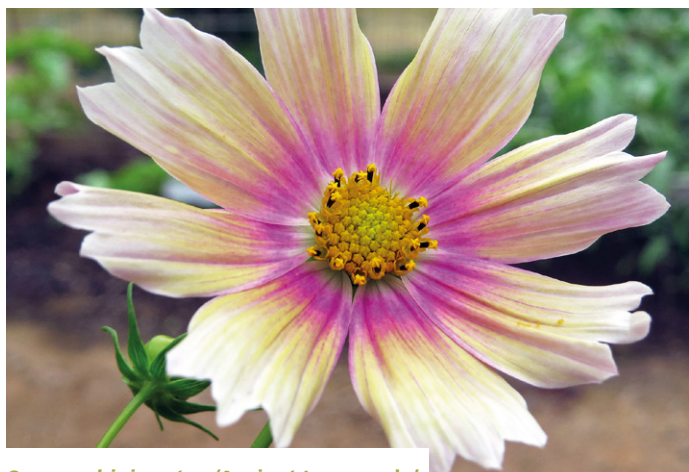
Soms moet je je in de tuin helemaal uitleven en dat geldt vooral midden in de zomer. De meeste pioenrozen lenen zich daar goed voor, maar *P. 'Sarah Bernhardt'* is toch wel het toppunt van weelderigheid: enorme bloemen vol overdadige bloemblaadjes in het allermooiste zachtroze en een heerlijk zoete geur.

Deze pioen is uitermate geschikt als snijbloem. Als je grote, prachtige bloemen wilt, moet je deze pioenroos zo planten dat nieuwe knoppen aan de wortelstokken net onder het oppervlak liggen. Steun de grote bloemhoofden in het voorjaar.

H x B 1 m x 90 cm

Bloei Jun-jul

JULI

Cosmos bipinnatus 'Apricot Lemonade'

Er zijn de laatste jaren diverse nieuwe cosmea's (*Cosmos*) geïntroduceerd. Sommige soorten hebben overdadige dubbele bloemen. Die mogen dan wel opvallend zijn, maar qua pollen en nectar heb je er weinig aan. Deze nieuwe cosmea is echter enkelbloemig en compacter dan sommige bekendere hybriden

zoals 'Purity'. En hij is net zo mooi als zijn naam klinkt. De bloemen bevatten subtiele tinten zacht koraalrood en bleekgeel. Je kunt ze het best vroeg zaaien. Strooi het zaad dun uit over goede zaaigrond (meer hierover volgende maand).

H x B 70 cm x 40 cm

Bloei Jul-okt

AUGUSTUS

Dahlia 'Magenta Star'

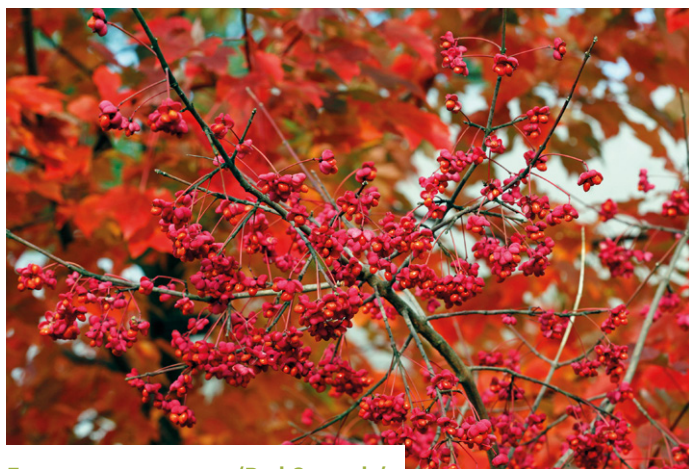
Deze variëteit is uitzonderlijk mooi, met donkerroze, enkele bloemen met een rood hart, goudkleurige helmknoppen en puntige bloemblaadjes tegen donker, bronskleurig blad. In veel van de beste tuinen die ik bezocht heb, was hij te vinden. Je koopt ze als knollen, gewortelde stekken of groeiende planten in het voorjaar.

Dahlia's houden van overvloedig organisch materiaal en een zonnige plek. Veel tuiniers laten ze de laatste jaren overwinteren in de grond, met extra aarde eroverheen als bescherming. Je vermeerderd ze door in het voorjaar stengelstekken te nemen.

H x B 110 cm x 60 cm

Bloei Jun-nov

OKTOBER

Euonymus europaeus 'Red Cascade'

In de herfst is het dubbel genieten van deze variëteit. Kardi-naalsmutsen zijn fascinerende heesters. In de herfst zijn hun dunne takken versierd met slingers roze, vlezig vruchtjes, die als ze openbarsten oranje zaden onthullen. Als de vruchten rijpen, verkleurt het donkergroene blad naar gloeiend rood.

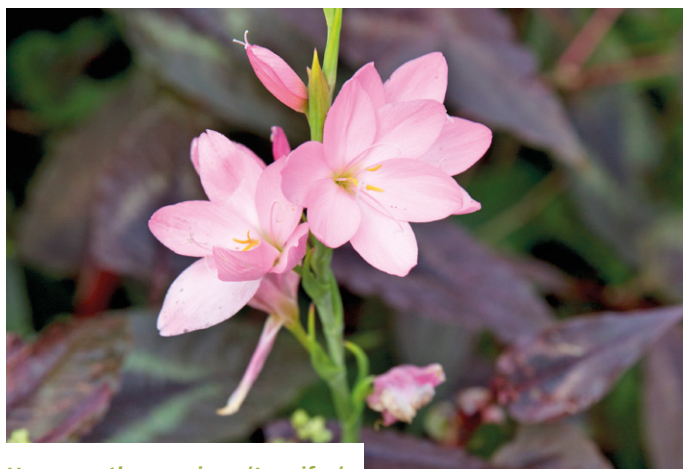
In de zomer draagt hij kleine, geelgroene bloemen. Hij draagt zelfs nog beter vrucht als je meer dan één exemplaar plant. In de volle zon is hij schitterend, maar in halfschaduw doet hij het ook heel goed.

H x B 3 m x 2,5 m

Bessen en bladkleur

Sep-nov, Bloei Mei-jun

NOVEMBER

Hesperantha coccinea 'Jennifer'

Op druilerige, klamme novemberdagen hebben we niet altijd veel animo om te tuinieren, ondanks onze voornemens even door te bijten en de tuin klaar te maken voor het komende jaar. Niets is dan beter voor het moreel dan de kleurenboost van een groepje kafferlelies. Pollen zwaardvormige, lichtgroene

bladeren omringen stevige stengels die bekroond worden met tientallen roze, stervormige bloemen. De bloemblaadjes glanzen en de hele plant ziet er fris en uitnodigend uit, zo tussen het goud, bruin en beige van het late najaar.

H x B 60 cm x 30 cm

Bloei Sep-nov

SEPTEMBER

Hydrangea macrophylla 'Jogasaki'

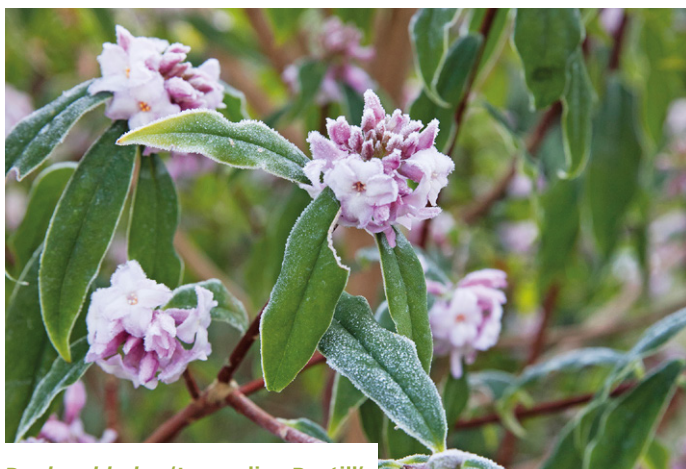
Toen ik klein was, hadden we alleen maar boerenhortensia's, maar tegenwoordig is er een gigantische variatie aan cultivars en soorten. Het is moeilijk er maar eentje te kiezen, maar deze variëteit is zowel opvallend als sierlijk: een boerenhortensia met dubbele, steriele bloemblaadjes aan de buitenkant en een hart vol

vruchtbare minibloempjes. Als bonus krijgen de bladeren in september een karmozijnrode zweem. Hier in Devon staan hortensia's bekend als 'wisselvallig', doordat de bloemkleur varieert van blauw op zure grond tot roze op basische grond.

H x B 1,5 m x 1,5 m

Bloei Jul-okt

DECEMBER

Daphne bholua 'Jacqueline Postill'

Deze prachtige, grote, semi-groenblijvende heester draagt midden in de winter kleine trosjes sierlijke roze en witte bloemen. Maar het is dankzij de verfijnde geur dat 'Jacqueline Postill' tot de top behoort van uitstekende planten voor het eind van het jaar. Als je aan de bloemen ruikt, sluit je automa-

tisch je ogen zodat je je met je hele wezen op de intense geur kunt concentreren. Daphne staat graag beschut, dus zet haar niet op een open, windrijge plek. Als ze tegen een warme muur staat, wordt de geur nog intenser.

H x B 3 m x 1,5 m

Bloei Dec-feb

Een jaar vol hoogtepunten

Ik had graag meer planten gekozen – misschien voor elke dag één – en het viel niet mee om er maar één voor elke maand te kiezen. Je favoriete plant kiezen, hoe doe je dat? En twaalf planten kiezen, betekent je verontschuldigen tegenover honderden andere die net zo de moeite waard zijn en net zo kenmerkend voor een bepaalde maand. Dit zijn maar een paar suggesties; iedereen zal zijn eigen ideeën hebben

over wat de meest markante vertegenwoordiger van de betreffende maand is.

Mijn twaalf planten zijn makkelijk en stellen weinig eisen. Er is geen goed of fout, het enige voorbehoud is dat je toppers van de kalender kiest die houden van de omstandigheden die jij ze kunt bieden. Als je ze liefdevol verzorgt, geven ze je twaalf hoogtepunten voor 2022, zodat je precies weet welke maand het is. Ik wens jullie allemaal twaalf gelukkige maanden toe.

Deel pollen sneeuwklompjes na de bloei, in maart-april.

VOLGENDE MAAND Carol geeft zaaitips.

Zelfgekweekt is gezonder

Wil je het nieuwe jaar beginnen met een boost voor je gezondheid? Kweek dan je eigen voedsel!

We weten allemaal dat groenten en fruit goed voor ons zijn. Maar wist je dat sommige gewassen veel gezonder zijn als je ze vers uit de tuin eet dan wanneer je ze in de winkel koopt?

Dat zit zo. Gewassen die verbouwd worden voor de supermarkt, worden vaak speciaal geteeld om lang goed te blijven en bestand te zijn tegen langdurig transport – niet omdat ze de meeste smaak of voedingsstoffen hebben. Waarschijnlijk zijn ze ook nog onrijp geoogst, over de hele wereld of door het hele land versleept – of beide – en

kunstmatig gerijpt. Door deze lange reis van boer tot bord en de omstandigheden onderweg kunnen groenten en fruit hun voedzaamheid en een deel van hun smaak verliezen.

Uit Amerikaanse onderzoeken blijkt dat met name vitamine C al snel na de oogst afbreekt. Versheid kan dus een groot verschil maken. Onderzoekers ontdekten dat het vitamine C-gehalte van spinazie en broccoli na zeven dagen in de koeling respectievelijk meer dan 80% en 60% was afgenomen. Eén onderzoek toonde aan dat spinazie na vier dagen bij

“Door de lange reis van boer tot bord raken groente en fruit hun voedingswaarde en smaak kwijt.”

kamertemperatuur zelfs helemaal geen vitamine C meer bevatte. Goede bronnen van vitamine C, zoals aardappelen, bladgroenten, broccoli en tomaten, kun je dus het beste kort na de oogst eten.

Zelf je voedsel kweken betekent ook dat je gewassen kunt eten die precies rijp genoeg zijn en dus ook hun optimale smaak

en voedzaamheid hebben. Als je fruit aan een plant laat groeien en rijpen, heeft het een hogere voedingswaarde dan fruit dat halfrijp geplukt wordt. Tijdens het rijpingsproces ontwikkelen zich nuttige fytochemicaliën – ofwel biologisch actieve stoffen in planten. Helemaal rijpe tomaten worden bijvoorbeeld roder en bevatten meer lycopene, een antioxidant die beschermt tegen celbeschadiging. Sommige tomaten uit de supermarkt worden geselecteerd op de eigenschap nooit helemaal rijp te worden en altijd stevig te blijven.

10 x gezond uit eigen tuin

1 Boerenkool is rijk aan calcium en vitaminen en bevat ook veel luteïne, een antioxidant die goed is voor je ogen.

2 Pastinaak is een bron van vezels en voedingsstoffen zoals vitamine C en K en foliumzuur, dat essentieel is voor de vorming van cellen en DNA.

3 Spinazie is een goede bron van vitamine K, waarvan men denkt dat het belangrijk is voor gezonde botten.

4 Broccoli bevat veel vitamine C, dat beschermt tegen uiteenlopende chronische ziekten.

5 Asperge bevat antioxidanten, waaronder vitamine A, C en E, plus flavonoiden en polyfenolen.

6 Tomaten moet je pas plukken als ze helemaal rijp zijn. Dan hebben ze het hoogste gehalte aan lycopene, een antioxidant die beschermt tegen celbeschadiging.

7 Aardappelen geven een vitamine C-boost als je ze meteen na de oogst eet. Daarna neemt het vitamine C-gehalte snel af.

8 Pompoenen zitten bomvol anthocyanen en carotenoiden, antioxidanten die de gezondheid van de darmen bevorderen.

9 Wortelen bevatten caroteen, dat in het lichaam wordt omgezet in vitamine A en van essentieel belang is voor de ogen, longen en het spijsverteringsstelsel.

10 Bessen zoals blauwe bessen en bramen zitten vol antioxidanten en vitamine C.

Anthocyanen en carotenoiden zijn andere nuttige voedingsstoffen die gewoonlijk royaler aanwezig zijn in groenten en vruchten die niet in de winkel gekocht, maar zelf gekweekt zijn. Deze stoffen hebben antioxiderende eigenschappen en bevorderen de groei van gezonde darmbacteriën.

Ze maken deel uit van het natuurlijke verdedigingssysteem van de plant en beschermen die tegen stressfactoren zoals lichtschade. Anthocyanen geven gewassen zoals bessen, aubergines en rodekool hun paarse kleur, terwijl carotenoiden in oranje

gewassen zitten – pompoenen, wortelen, zoete aardappel en tomaten. Supermarktversies, die gewoonlijk in kassen en folietunnels worden verbouwd, hebben niet zo'n hoog gehalte aan deze stoffen, omdat ze te weinig licht krijgen om de productie ervan te stimuleren. En in de supermarkt vind je niet de groente- en fruitvariëteiten die de hoogste concentraties produceren.

Daar komt nog bij dat als gewassen niet natuurlijk mogen rijpen, deze stoffen niet de tijd hebben om zich te vermeerderen. Naast voedingsstoffen heeft

zelfgekweekt voedsel ook nog indirecte gezondheidsvoordelen. Omdat we er makkelijk bij kunnen, is de kans groot dat we er meer van eten. En we moeten de buitenlucht in om gewassen te planten, verzorgen en oogsten. Dat is niet alleen goed voor onze lichamelijke en mentale gezondheid, maar geeft ons ook een vitamine D-boost. Uit onderzoek blijkt dat kinderen meer fruit en groenten eten als ze die zelf hebben helpen kweken.

Als je je eigen voedsel verbouwt, heb je ook in de hand met welke chemicaliën je gewassen

in aanraking komen. In een Brits rapport werden twaalf gewassen geïdentificeerd die meestal sporen van allerlei chemicaliën bevatten. Op de lijst staan groenten die je makkelijk zelf kunt kweken, zoals asperge, pastinaak en wortel. Zelf biologisch je voedsel verbouwen, is dus zo'n slecht idee nog niet.

Maar hoe besluit je welke gewassen je kweekt? Laat je vooral door je zintuigen leiden. Vruchten of groenten uit eigen tuin die beter smaken dan groenten en fruit uit de winkel, zijn waarschijnlijk ook beter voor je.

De beste tuintips op het perfecte moment

Gardeners' World wordt gemaakt met een passie voor tuinieren. Je krijgt op het juiste moment de juiste tips, zodat je tuin er nu perfect bij ligt, maar ook dat je het volgende seizoen weer kunt genieten van je tuin in bloei.

**Gardeners'
World**

Ontvang 12x
Gardeners' World
van €71,88 voor

€45,-

- ✓ Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- ✓ Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- ✓ Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Abonneer je nu via

www.gardenersworldmagazine.nl

Deze actie is geldig t/m 25 januari 2022 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice.

Tijd voor turf vrij

In Groot-Brittannië wordt de verkoop van tuinturf aan particulieren vanaf 2024 verboden. Nederland is nog niet zover, waardoor turf vrij tuinieren een uitdaging is.

Weet jij hoeveel turf er in je potgrond zit? Onder tuiniers heerst grote bezorgdheid over de milieuschade die wordt aangericht door het winnen van turf voor gebruik in de tuin. Toch gebruiken we elk jaar nog altijd veel turf voor onze planten.

Potgrond bevat minder turf dan vroeger, maar de meeste potgrond is verre van turf vrij. In het Verenigd Koninkrijk is slechts één op de twintig zakken potgrond turf vrij. De gemiddelde zak bevat daar meer dan 40% pure turf. In Nederland is het nog slechter gesteld: de gemiddelde zak bevat 86% turf. Daarmee is ons land een grootverbruiker. Tenzij er duidelijk 'turf vrij' op de zak vermeld staat, zit er turf in.

Ook is 'biologische', 'milieuvriendelijke' of 'duurzame' potgrond niet per definitie turf vrij. Potgrond met het keurmerk RPP (Responsibly Produced Peat,

ofwel op verantwoorde wijze geproduceerde turf) zegt dan wel duurzaam geproduceerd te zijn, maar het bevat nog steeds turf. Met alle gevolgen voor natuur en milieu van dien.

De planten die je koopt, zijn doorgaans eveneens gekweekt in potgrond met een hoog turfgehalte: professionele potgrond bevat gemiddeld nog altijd 62,9 procent turf. Onder druk van milieubewuste tuiniers die turf vrij gekweekte planten wilden, is inmiddels 23 procent van de door Britse kwekers gebruikte potgrond turf vrij.

Begin maken met turf vrij

In Nederland bleef het tot nu toe vooral bij een streven naar minder gebruik van veengrond, maar onlangs is er een motie ingediend bij de Minister van Landbouw. Daarin wordt opgeroepen om toe te werken naar volledig turf vrije potgrond voor particulieren. Ook moet onderzocht worden hoe en op welke termijn het gebruik van turf in de professionele sector kan worden uitgefaseerd en vervangen kan worden door milieuvriendelijkere alternatieven.

De afgelopen jaren wordt er gelukkig ook steeds meer gewerkt met hernieuwbare grondstoffen zoals boomschors, compost, houtvezel en kokosgruis. Diverse betrokken partijen hebben zelf ambities geformuleerd met betrekking tot hernieuwbare grondstoffen. Voor de professionele markt houdt dat in dat het organisch materiaal in 2025 voor minimaal 35% uit hernieuwbare grondstoffen moet bestaan. Voor de consumentenmarkt is de doelstelling

zelfs 60% hernieuwbare grondstoffen in 2025.

Milieuvandalisme

In Groot-Brittannië heeft de roep om volledig turf vrije potgrond geleid tot een verbod op de verkoop van turfhoudende potgrond vanaf 2024. In Zwitserland zetten men ook flinke stappen, want daar is het aandeel turf in potgrond geslonken tot 6%.

Monty Don schreef een open brief aan de Britse Minister van Milieu waarin hij het een vorm van "milieuvandalisme" noemt om turf te blijven gebruiken in potgrond. "Er is geen tuin, hoe

verbindt de opgeslagen koolstof zich namelijk met zuurstof in de lucht en komt ze vrij als kool-dioxide, met nadelige gevolgen voor het klimaat. Alleen al in Engeland komen als gevolg van de afbraak van laagveen elf miljoen ton broeikasgassen per jaar vrij, wat gelijkstaat aan ongeveer drie kolencentrales. In Nederland wordt geen turf meer afgegraven, maar geïmporteerd uit de Baltische Staten en Duitsland.

Dr. Olly Watts van de Britse Vogelbescherming RSPB, zegt dat de vernietiging van een van de kostbaarste Britse habitats het rechtstreekse gevolg is van

“In Nederland wordt geen turf meer afgegraven, maar geïmporteerd uit de Baltische Staten en Duitsland.”

mooi ook, die rechtvaardigt hoeveel milieuschade het gebruik van turf aanricht of hoeveel het bijdraagt aan de klimaatverandering”, schrijft hij.

In de brief staat dat turf vrij tuinieren er met het huidige tempo de komende decennia niet in zit en dat de sector de vrijwillige doelstelling, om vóór 2020 turf uit potgrond voor consumenten te verwijderen, niet heeft gehaald.

Veengronden zijn de beste natuurlijke koolstofputten ter wereld – ze nemen meer koolstof op dan alle vegetatie ter wereld bij elkaar. Door turf af te graven om het te gebruiken in tuinen, wordt die koolstof weer vrijgegeven. Als de turf uitdroogt,

de turfwinning voor potgrond. “Ironisch genoeg willen tuiniers habitats van wilde planten verwoesten om in hun eigen tuin planten te zetten”, zegt hij. “Misschien denk je dat een paar zakken potgrond niet uitmaken, maar de gestage druppel holt de steen uit. Als we allemaal een paar zakken gebruiken, is het bij elkaar heel veel.”

Uit een enquête van de Britse uitgave van Gardeners' World Magazine in 2018 bleek dat iets meer dan de helft van de lezers liever op turf gebaseerde potgrond gebruikt. Sommigen vonden turf beter werken, anderen zeiden dat turf vrije potgrond te moeilijk in tuinte centra te verkrijgen is, of te duur of te wissel-

4
miljoen
kubieke
meter
potgrond
wordt
jaarlijks
gebruikt in
Nederland.

vallig van kwaliteit is. Maar veel lezers maakten zich ook zorgen over de milieuschade door turf en zeiden dat ze voor turfvrij zouden kiezen als de kwaliteit gegarandeerd was.

Toch kiest nog altijd maar een minderheid voor turfvrij. Mensen zijn het misschien wel eens met Monty, maar blijven toch turf kopen. In Nederland komen mondjesmaat potgrondfabrikanten met een turfvrije optie, maar deze moet je met een lampje zoeken.

In tuincentra in Groot-Brittannië is ongeveer de helft van de verkochte potgrond turfvrij. Verkopers zijn echter voorzichtig en zetten nog steeds niet in op 100% turfvrij. De gedachte is, dat je door alleen turfvrije potgrond aan te bieden tuiniers dwingt abrupt over te stappen. En dat ze daardoor misschien helemaal niet meer willen tuinieren. Tuiniers gingen in de jaren 50 met grote tegenzin over van op aarde gebaseerde potgrond naar turfgebaseerde potgrond, maar

in de loop van de tijd werden ze toch overgehaald. Iets dergelijks hoopt men nu ook met turfvrij te bereiken.

Voor tuiniers met een krappe beurs kan de prijs van turfvrij een struikelblok zijn. Door de hogere kosten van turfvervangers is een zak duurder. De fabrikanten hebben bovendien moeite om betaalbare alternatieven voor turf te vinden in de hoeveelheden die nodig zijn om aan de stijgende vraag te voldoen. Houtsnippen, het meest gebruikte alternatief voor turf, worden bijvoorbeeld veel gebruikt voor door de overheid gesubsidieerde biomassa-centrales. Potgrondfabrikanten moeten dus hoge prijzen betalen om te concurreren met de energiesector.

Turfvrij gekweekt

Inmiddels zijn een paar van de mooiste Britse tuinen turfvrij, waaronder alle vijf de tuinen van de Royal Horticultural Society en tuinen van de National Trust, zoals Sissinghurst in Kent en Hidcote in Gloucestershire. "Al jaren laten we als National Trust zien dat turfvrij tuinieren mogelijk is, in onze tuincentra, kwekerijen en tuinen", zegt Ben McCarthy, hoofd Natuurbeheer van de National Trust.

Maar de zakken potgrond vormen slechts het halve verhaal. Het is namelijk een nóg grotere uitdaging om voor elkaar te krijgen dat planten niet meer in turfgebaseerde potgrond worden verkocht. In Nederland zijn er gelukkig al enkele kwekers actief die turfvrij gekweekte planten verkopen. Zo bestaat de potgrond van kwekerij Bastin (www.bastin.nl) voor- namelijk uit groen- en schorscompost en is deze volledig turfvrij. En kwekerij De Hessenhof in Ede

2025
– het jaar waarin
potgrond uit
60% her-
nieuwbare
grondstoffen,
zoals compost
en kokosgruis,
moet bestaan.

(www.hessenhof.nl) gebruikt
bladaarde als potgrond.

Keurmerken

Het is dus het beste om voor je potgrond te gaan voor de turfvrrije optie. Helaas is de verkrijgbaarheid hiervan verre van optimaal. Ook al staat er op veel zakken potgrond die je in de winkel kunt kopen een keurmerk, toch zitten hier grote hoeveelheden turf in verwerkt. Er is een Europees keurmerk voor 100% turfvrrije potgrond (Ecolabel), maar wij zijn hiervan nog geen producten tegengekomen. Bij de overige keurmerken (Quality Mark Good Soil, MPS Potgrond en RHP) is er weliswaar aandacht voor duurzaamheid en de ecologische aspecten van de turfwinning, maar turfvrrij zijn ook deze producten helaas niet.

Maak je eigen turfvrrije potgrond

Voor de enthousiaste tuinier zit er voorlopig dus niets anders op dan zelf turfvrrije potgrond te maken. Dit doe je met bladcompost of kokosvezels. Toch moet je bij die laatste optie ook rekening houden met de impact op de natuur. Kokosvezels worden vaak van ver per schip naar ons land vervoerd. En ook dat draagt bij aan de opwarming van de aarde. Blijf daarom aan verkopers van potgrond vragen om turfvrrij, dan komt het aanbod er hopelijk vanzelf.

Wat zit er in je potgrond?

Zonder ingrediëntenlijst is het vaak moeilijk te zeggen of potgrond turf bevat of niet, of wat er nog meer in zit.

De exacte formule voor elke soort potgrond is een goed bewaard geheim. Maar meestal heeft potgrond dezelfde basisingrediënten. Als je turf helemaal wilt vermijden, kies dan potgrond waar duidelijk op staat dat hij turfvrrij is.

Basingrediënten:

■ **Turf** Wordt mechanisch gewonnen uit 10.000 jaar oude veengronden. Goedkope, betrouwbare grondstof voor het kweken van planten, maar niet hernieuwbaar en heeft een hoge CO₂-uitstoot.

■ **Kokosvezel** Afvalproduct van de kokos-industrie. Het is licht, draderig en absorbeert goed. Maar het wordt geïmporteerd vanuit Zuid-Azië, wat lucht- en waterverontreiniging veroorzaakt. De verwerking kost daarnaast veel water, in een regio waar water schaars is.

■ **Houtvezel** Wordt onder andere in Nederland geproduceerd, is licht en hernieuwbaar. Maar de oogst en het transport kosten veel energie, en het is schaars.

■ **Schors** Dit afvalproduct van de bosbouw is duurzaam en goed voor de biodiversiteit, maar zwaar om te vervoeren.

■ **Gecomposteerd GFT-afval** Gemaakt van gerecycled groen afval, lokaal geproduceerd en de meest milieuvriendelijke turfvervanger. Maar de samenstelling en kwaliteit varieert, dus fabrikanten zijn terughoudend in het gebruik. En het is zwaar om te vervoeren.

Andere ingrediënten in sommige soorten potgrond:

■ **Leem** Niet hernieuwbaar, de productie ervan kost veel energie en het is bovendien zwaar om te vervoeren.

■ **Varens of wol** Wordt meestal niet lokaal geproduceerd, maar is wel goedkoop en licht.

■ **Mest met vertraagde afgifte** Synthetisch (niet duurzaam) of organisch.

■ **Perliet** Wordt gewonnen uit vulkanisch gesteente en is dus niet hernieuwbaar.

Turfvrrije potgrond kopen

Ben je op zoek naar turfvrrije potgrond, neem dan eens een kijkje bij deze adressen:

Bio-Kultura - De potgrond van Bio-Kultura is bijna turfvrrij (er zit nog wat veenmos in). Kijk voor verkoopadressen op de website of bestel online.
bio-kultura.nl

Fertila - Bij kwekerij Abbing in Zeist koop je volledig turfvrrije potgrond op basis van biologische compost. Zakken kun je online bestellen of afhalen.
kwekerijabbing.nl

Ecotuintje - Turfvrrij, biologisch én vegan (dus zonder bloed- en beendermeel): je vindt het allemaal bij Ecotuintje.
ecotuintje.nl

Op www.turfvrrij.nl wordt een lijst bijgehouden van nog meer turfvrrije verkoopadressen. Heb je aanvullingen? Geef het op deze website door!

Boomschors is duurzaam en makkelijk verkrijgbaar.

Maak je eigen compost met een wormenbak

Met een wormenbak maak je van je gft-afval een rijke compost. Zo creëer je de beste ingrediënten voor mooie, gezonde planten.

Of je nu een balkon of tuin hebt, je gft-afval hoeft je niet weg te gooien. Je maakt van dit afval een rijke, gezonde compost waarmee je planten en gewassen blij zullen zijn.

Wormencompost is nog vruchtbaarder dan tuincompost. Het maken van deze compost voor kweken, mulchen en bemesten kost bovendien niet veel moeite. Wanneer de wormenbak op volle snelheid werkt, duurt het slechts drie tot vier maanden tot volledige compostering.

Wormenbakken zijn er van klein tot groot, dus voor iedereen is er een geschikte bak verkrijgbaar. Als het proces eenmaal op gang is, wordt het afval snel verwerkt. Veel bakken zijn

bestand tegen ongedierte, dus je kunt er allerlei voedsel in kwijt. Gooi echter liever geen bereide etensresten of vlees en vis in de bak. Vermijd ook vetzig materiaal zoals olie en saus, zuivelproducten en deegwaren.

Een wormenbak is ideaal voor de tuinier die graag groener wil werken. De meeste wormenbakken bestaan uit een aantal etages (stapelbak), maar er zijn ook enkelvoudige bakken (monobakken) verkrijgbaar.

In dit artikel leggen we je de werking van een wormenbak (ook wel wormenhotel genoemd) uit en geven we je tips waar je op moet letten voordat je tot aankoop overgaat.

De stapelbak

Bovenlade

In deze lade gaat het afval. Dek af met een kokosmat of vochtig bruin karton tegen vliegen. Dit helpt ook bij de isolatie.

Onderste lade

Hier komt de compost terecht. Verwijder de lades erboven en oogst je compost. Deze lade wordt vervolgens de bovenlade.

Kraan

Als de kraan aan de zijkant zit, moet je de bak iets laten hellen om hem volledig te legen. Zit hij aan de onderzijde, dan hoeft dit niet, maar is hij wel lastiger te bereiken.

Deksel

Houdt regen en vliegen buiten.

Lades Hierin bevinden zich de wormen en het gft-afval die de eerste keer in één lade zitten.

Als die vol is zet je hem bovenop, waarna de wormen uit zichzelf ook een etage hoger gaan. Herhaal dit (als jouw bak die heeft) met lade drie en vier.

Opvangbak

Het vocht (percolaat) dat wordt geproduceerd komt hierin terecht. Leeg regelmatig en verdun het (1:10) met water voor het voeren van je planten. Hier kunnen wormen in gevallen zijn, dus het ontwerp van de opvangbak is belangrijk. Enkele modellen hebben hiervoor een zeef.

Poten

Met de bak los van de grond kun je er makkelijker bij.

Enkelvoudige wormenbak

Grote, enkelvoudige (of mono-)bakken verwerken al het afval in één bak. Het afval gooi je er dus bovenop. De compost oogst je van onderaf.

De wormen

In een wormenbak doe je compostwormen. Dat zijn regenwormen van het type tijgerworm (*Eisenia fetida*). Ze leven in rottend organisch materiaal, zijn veelvraten en hebben een snelle stofwisseling. Gewone regenwormen zijn groter, leven in de aarde en zijn ongeschikt.

Een mat van kokosvezels bovenop het gft-afval isoleert en versnelt het proces van composteren.

Zo kies je een wormenbak

Hoe goed een wormenbak presteert, hangt van een paar factoren af. Bijvoorbeeld van de hoeveelheid afval die je produceert. Ook de standplaats van de bak is belangrijk voor de opbrengst. Hier volgen enkele tips.

■ Het formaat Met een stapelbak heb je drie of vier lades om mee te werken. De capaciteit van deze bakken is sterk verschillend (van 12 tot 25 liter), dus bekijk welke het beste bij je behoefte past. Vuistregel: een kleine bak volstaat voor een één- of tweepersoons huishouden. Gezinnen met drie of meer kunnen beter een groter model kiezen. Als je kiest voor een stapelbak, zorg dat deze minimaal twee lades heeft. Drie is echter beter, want dan hebben de wormen genoeg tijd om het afval grondig te verwerken. Bedenk bij het bepalen van de hoeveelheid afval dat wormen ongeveer eenderde aan 'bruin' materiaal nodig hebben (o.a. keukenrol, koffiedik, eierschalen).

■ De standplaats De plek waar je de bak neerzet is cruciaal. Vermijd extreme temperaturen en direct zonlicht. Boven 35 °C zullen wormen doodgaan (hun ideale 'werktemperatuur' is 15-25 °C). Zet de wormenbak bij voorkeur op een beschutte plek, in gedeeltelijke of volle schaduw. Ook is het prettig als je niet heel ver met je afval hoeft te lopen en dat je eenvoudig bij het kraantje kunt, want je moet het

lekvocht (percolaat) een paar keer per week aftappen. Een wormenbak kun je in principe overal neerzetten, buiten, in een schuur of overdekt onder een afdak, en zelfs in de keuken. Maar pas op: een verwaarloosde bak kan gaan stinken.

■ Het ontwerp Als de bak in het zicht komt te staan, dan kun je op uiterlijk en vorm letten, maar het gaat natuurlijk vooral om hoe hij werkt. Een niet-waterdichte stapelbak moet beschut staan, maar er zijn waterdichte exemplaren verkrijgbaar. Qua kleur moet je bedenken dat zwart warmte opneemt, dus als je alleen een plek in zon beschikbaar hebt, kies dan een andere kleur. Vierkante bakken zijn het meest stabiel.

■ Wat is inbegrepen?

Controleer, voordat je een bak koopt, wat is inbegrepen in de prijs. Dit is met name belangrijk bij een zogenaamde starterkit. Soms zitten hier alleen de wormen bij, maar andere aanbieders doen er ook afdekmateriaal, een kokosmat of zelfs een boek over wormencompost

bij. Wat is de garantietermijn? Is de bak gemaakt uit milieuvriendelijke materialen. Stel jezelf deze vragen.

■ Het wormendieet Wormen eten gevarieerd, maar voornamelijk ongekoekte groente- en fruitresten. Vermijd vlees- en visresten en bereide etensresten, ook al zeggen de fabrikanten dat het wel kan. Koffiedik, geplette eierschalen en verwelkte bloemen kunnen er allemaal wel in. Zorg ervoor dat de resten niet te groot zijn.

Te koop bij o.a.

- www.ecomondo.nl
- www.ewoodz.com
- www.balkontonl.nl
- www.vreeken.nl
- www.wormenkwekerijwasse.nl

Adams **actieplan voor** **tuinvogels**

Adam Frost helpt tuinvogels een handje nu de winter grimmiger wordt en veel vogels worstelen om te overleven.

Ik zal nooit vergeten hoe ik 's winters bij het aanrecht stond toen er een groep kramsvogels neerstreek om zich tegoed te doen aan de vruchten van de dwergmispel voor het raam. Vogels geven een tuin iets bijzonders, en de meeste van onze ramen beneden hebben uitzicht op een voederplek of vogelbadje. Vaak als ik weer iets moois zie, roep ik de kinderen om te komen kijken. Maar sommige tuinvogels hebben het moeilijk, dus het is belangrijker dan ooit om ze te helpen, vooral zodra het kouder wordt.

Leg verschillende soorten voer buiten, zoals valappels en zaadmengsels, om zoveel mogelijk vogelsoorten tegemoet te komen.

“Vogels geven een tuin iets bijzonders, en de meeste van onze ramen hebben uitzicht op een voederplek.”

Hang voedersilo's buiten het bereik van katten.

Zorg voor beschutting

Veilige, knusse schuilplaatsen zijn heel nuttig voor vogels, niet alleen 's nachts, maar ook bij minder goed weer en tijdens het broedseizoen.

Nestkasten

Deze bieden 's winters waardevolle beschutting, vooral voor kleinere vogels. Eenvoudige, houten kasten hebben de voorkeur. De vorm en afmetingen variëren per vogelsoort. Zo is een kast met een open voorkant het beste voor roodborstjes, winterkoninkjes en kwikstaarten. Een traditionele kast met een kleine, ronde ingang is ideaal voor pimpelmezen (gat van 25 mm), koolmezen (28 mm), huismussen en boomkluvers (32 mm).

Hang de nestkast op een beschutte plek, niet

in directe zon of regen, en het liefst op het noordoosten. Kasten voor mussen, spreeuwen en mezen moeten 2 tot 4 m boven de grond hangen. Hang kasten voor roodborstjes en winterkoninkjes niet op een open plek, maar wel lager dan 2 m.

Natuurlijke schuilplaatsen

Een dichte heg van bijvoorbeeld taxus of liguster vormt een uitstekende schuilplaats voor vogels. Het gebladerte van groenblijvende struiken en bomen biedt ook het hele jaar beschutting. Als je weinig ruimte hebt, kun je klimplanten zoals kamperfoelie en klimop kweken. Je kunt ook struiken tegen een muur laten groeien, bijvoorbeeld *Cotoneaster horizontalis* en vuurdoorn, voor beschutting en bessen.

Behalve nestkasten bieden ook groenblijvende struiken, bomen en klimplanten beschutting.

FOTO'S: SARAH CUTLER, JASON INGRAM, GETTY/ANDREW HOWE, SCOOPDIGITAL

Voeder verstandig

Voeren is essentieel, maar wil je zeker weten dat je ze geeft wat ze nodig hebben, dan komt er wel wat bij kijken.

Natuurlijk voedsel

De planten in onze tuin zijn niet alleen mooi om naar te kijken, ze zijn ook nuttig voor dieren. Ik kweek veel hult, meidoorn, lijsterbes, kamperfoelie en rozen, want die hebben allemaal bessen (of rozenbottels) waarvan vogels kunnen eten. Verder bedwing ik de neiging om te veel op te ruimen. Zaadhoofden van de grote kaardenbol, zonnebloemen, grassen en kogeldistels laat ik zitten. Kleinere tuinvogels zijn er gek op, vooral vinkachtigen. Ook appels vormen een goede voedselbron voor vogels.

Voer kopen

Er zijn verbluffend veel soorten vogelvoer te koop. Wat moet je kiezen? Neem allereerst een zaadmengsel van goede kwaliteit dat niet vol zit met gebroken mais, haver of tarwe. De meeste vogels gooien dat toch op de grond,

dus het is geldverspilling en geeft troep. Je kunt zaadmengsels voor specifieke vogelsoorten kopen. Kies een mengsel voor vogels die je al in je tuin of in de buurt hebt gezien, of voor vogels die hulp nodig hebben.

Zaadmengsels trekken veel verschillende vogels aan, waaronder mussen, vinken, merels en roodborstjes. Pinda's zitten boordevol energie en ondersteunen boomklevers, mezen en grote bonte spechten. Zonnebloempitten zijn bij de meeste tuinvogels ook populair. 's Winters zijn vetbollen en andere lekkernijen op vetbasis heel goed. Ze zijn verkrijgbaar met insecten, meelwormen, zaden of bessen. Verwijder wel de plastic netjes waarin ze vaak verpakt zitten, want daarin kunnen vogels, muizen en andere dieren verstrikt raken.

Welk voedersysteem?

Er zijn voedersystemen voor specifieke vogelsoorten. Ik hang voedersystemen in bomen en struiken, aan een tak die beschutting biedt maar waar mijn katten moeilijk bij kunnen. Ik heb ook een voedertafel met metalen poten,

zodat de katten er niet op kunnen klimmen. Ik plaats de voedersystemen elk jaar ergens anders om de kans op ziekten en ongedierte te verkleinen.

Je kunt ook voerbakken voor op de grond kopen. Die moet je 's avonds weghalen, zodat ze geen ongewenste dieren de tuin in lokken. Maar als je katten in de buurt hebt, zijn deze bakken geen goed idee.

Schoonmaken

Ruim niet alleen het voer dat op de grond valt op, maar ook de voedersystemen en -tafels om ziekteoverdracht tussen vogels te voorkomen. Draag altijd handschoenen en maak de voedersystemen buiten schoon – niet in de keuken, want er bestaat een kleine kans dat ziekten als salmonella zich zo verspreiden. Reinig ze met een oplossing van 5% desinfecterend middel in water en spoel ze goed af. Houd ook in de gaten hoeveel voer je buiten legt. Als het te lang duurt voordat het is opgegeten, leg dan minder neer zodat het altijd vers is.

Pinda's geven een waardevolle energieboost, want ze zijn rijk aan eiwitten en vetten.

Vers water geven

Soms is het lastig om in hartje winter onbevroren water te vinden, dus is het heel belangrijk dat we daarin voorzien. Een koud bad lijkt ons misschien niets, maar voor vogels is het essentieel om hun veren in goede conditie te houden. Schone veren isoleren beter en beschermen vogels tegen de kou. Ze zijn ook aerodynamischer, dus ze helpen vogels sneller te vliegen en te ontsnappen aan roofdieren als sperwers en katten.

Vogelbadjes

Reinig en vul vogelbadjes elke week. Gebruik een sterk verdund desinfecterend middel om alg en vuil te verwijderen. Spoel het grondig af. Voor- kom dat het water bevroert door er iets in te leggen dat drijft en over het oppervlak beweegt. Een kleine bal is

perfect. Net als de voedersystemen kun je vogelbadjes het beste dicht bij begroeiing zetten, maar niet ergens waar roofdieren zich ongezien kunnen schuilhouden.

Maak je eigen badje

Je vind kant-en-klare vogelbadjes in elke stijl, maar je kunt ze ook makkelijk zelf maken. Op de pagina hiernaast laat ik zien hoe je dat doet. Een badje moet zeer ondiepe, aflopende zijden hebben, zodat vogels een veilige plek hebben om te staan. Met een paar stenen erin kunnen insecten 's zomers van het water drinken.

Vogels drinken van al het water dat je in je tuin hebt. De waterreservoirs die ik vorig jaar in de tuin heb gezet, worden al door verschillende vogels bezocht. En ik zie vogels ook vaak drinken uit de bakken achter de kas waarin ik regenwater opvang.

Plaats een vogelbadje ergens waar je het goed kunt zien, maar voor de veiligheid vlak bij begroeiing.

Een vogelbadje maken

Heb je zin in een project voor het nieuwe jaar, probeer dan om een vogelbadje in een houtblok te maken. Het vergt wat geduld, maar het is makkelijk en ziet er mooi uit. Mijn vrouw vond het zo leuk dat ze het in huis wilde gebruiken. Ik heb het gemaakt van een blok hardhout, maar met vurenhout lukt het ook, het gaat alleen wat minder lang mee.

2 Breng op het oppervlak een laag transparante *Danish oil* aan. Dit beschermt het hout en accentueert de tekening. Laat drogen.

3 Als het hout droog is, breng je een dikke laag transparante afdichtingskit aan. Wrijf het met een doek uit over het oppervlak en laat 24 uur drogen.

4 Zet het vogelbadje in de tuin en vul het met water. Denk eraan om het badje regelmatig bij te vullen.

1 Teken een cirkel op het houtblok en hak met een houtbeitel en hamer een holte in het hout. Hak het hout beetje bij beetje weg. Als de holte groot en diep genoeg is, maak je hem glad met schuurpapier.

Alles *over* kamerplanten

Maak je huis groener met onze gids voor kamerplanten.

Wasbloem

Voor een weelderige junglesfeer in huis heb je massa's bladeren nodig die over de randen van planken en plantenhangers stromen. En waarom zou je genoeg nemen met maar één kleur als je er drie kunt hebben? De glanzende bonte bladeren van *Hoya carnosa* 'Tricolor' zijn groen en roomwit met een roze blos en groeien aan roze stengels. Bind de stengels aan draad of laat ze hangen. Als de plant op een lichte plek staat, kan hij roze-witte, zoetgeurende bloemen produceren.

Oorspronkelijk komt de wasbloem uit subtropische bossen in Zuidoost-Azië en Australië, waar hij in bomen groeit. Hij is makkelijk te kweken, want de dikke, wasachtige bladeren verdragen verwaarlozing. De plant laat zich ook makkelijk vermeerderen, dus als je er eenmaal een hebt, kun je er nog veel meer kweken om je huis met groen te vullen of aan vrienden te geven.

FOTO'S SARAH CUTLER, JASON INGRAM

TIP

Knip een gezonde jonge stengel af om de plant te vermeerderen.

1

2

3

De sleutel tot een tevreden en gezonde wasbloem is eraan denken dat hij van een hoge luchtvochtigheid houdt, maar natte wortels haat. Houd de potgrond van voorjaar tot najaar net vochtig. Geef 's winters alleen water als de bovenkant van de potgrond droog is. Vergeet niet dat centrale verwarming de luchtvochtigheid in huis verlaagt, dus zet de plant niet bij een radiator en verhuis hem naar een badkamer of keuken als de bladeren er droog uitzien. Je kunt de luchtvochtigheid ook verhogen door de pot op kiezelstenen in een schotel water te zetten, maar voorkom dat de wortels in het water staan. Verpot de plant om de twee of drie jaar. Gebruik een mengsel van gelijke delen universele potgrond, orchideeëngrond en perliet. Dit houdt wat vochtigheid vast, maar draineert ook goed.

Snoui licht in het najaar, waarbij je dood materiaal weghaalt maar niet de bloemstelen, want daaraan kunnen nog meer bloemen ontspruiten. Als het je lukt de juiste omstandigheden te creëren, word je 's zomers beloond met trossen roze-witte, zoetgeurende, wasachtige bloemen.

- Kweek de plant op een warme, vochtige plek met veel licht. Verhuis hem naar lichte schaduw als de bladeren verbranden.
- Benevel de bladeren om de luchtvochtigheid te verhogen. Gebruik hiervoor het liefst regenwater op kamertemperatuur.
- Geef de wasbloem 's zomers om de paar weken een gebalanceerde vloeibare mest. Maar probeer in het voorjaar voeding die rijker is aan kalium en laat de plant daarna vier weken uitdrogen om de bloei te stimuleren.

Plant vermeerderen

1 Knip een gezonde stengel met een lengte van ongeveer 10 cm af. Pas op, want het sap bevat latex, dat allergische reacties kan veroorzaken. Snoui de achtergebleven stengel aan de plant terug tot het eerstvolgende bladpaar om afsterving te voorkomen.

2 Kort de stek in tot drie bladparen en verwijder dan het

onderste paar. Knip de stengel af tot vlak onder het oog waar de onderste bladeren zaten.

3 Vul een zaai bak met een mengsel van zeven delen vochtige potgrond voor kamerplanten en drie delen perliet. Druk aan. Maak gaatjes met 3 cm tussenruimte en steek in elk gat een stek. Druk aan en houd vochtig.

VOLGENDE MAAND Ontdek wat de jadeplant voor jouw huis kan betekenen.

Met de juiste zorg en in de juiste omstandigheden bloeien vlinderorchideeën maanden lang.

Laat je **orchideeën** steeds weer **bloeien**

Vul je huis maanden achter elkaar met exotische bloemen. Volg onze instructies en hou orchideeën tevreden en gezond.

We hebben het allemaal meegemaakt. Iemand geeft je een prachtige orchidee, getooid met elegante bloemen. Maar die bloemen vallen er al snel vanaf en je blijft zitten met kale stengels en een paar treurige bladeren. En je vraagt je af wat je verkeerd hebt gedaan. Er heerst behoorlijk wat mysterie rond het kweken van orchideeën, maar als je een paar simpele re-

gels volgt, ben je binnen de kortste keren een orchideeënfluisteraar. Verzorg je orchideeën op de juiste manier en je kunt genieten van gezonde planten die per keer wel twaalf weken of langer bloeien.

De meest voorkomende kamerorchidee is de *Phalaenopsis* of vlinderorchidee. Deze exotische plant komt oorspronkelijk uit het regenwoud, maar dankzij nieuwe vermeerderingstechnieken kun je

hem tegenwoordig voor een redelijke prijs zelfs in de supermarkt kopen. Door de nieuwe rassen is het kweken van een vlinderorchidee leuker dan ooit. Variëteiten met specifieke kleuren en patronen worden steeds populairder, miniatuurorchideeën zijn geliefd bij kinderen, en er worden zelfs geurende variëteiten ontwikkeld.

Wij zijn fan van de framboostinten van 'Red Asian', een top-

variëteit met lange, zich vertakende stengels waardoor hij rijker bloeit. Ook watervalorchideeën zijn mooi, met grote bloemen aan buigende stengels die op een speciale manier worden geleid. En de 'Scention' is de eerste van een geurend ras dat is ontwikkeld door het Nederlandse Sion. De geur is zuiver en zoet. Bekijk onze belangrijkste verzorgingstips om het beste uit je orchideeën te halen.

Plaats

Stel je een regenwoud voor om de beste plek in huis te vinden. Orchideeën hebben graag veel maar indirect licht. Zoek een plaats met natuurlijk licht, maar niet voor een raam op het zuiden of een andere plek in de volle zon. Wil je de orchidee op een vensterbank zetten, kies er dan een op het oosten of westen. 's Winters is het de

kunst om ervoor te zorgen dat orchideeën genoeg licht krijgen. Misschien moet je de plant dan naar een vensterbank verhuizen en voor de zomer terugzetten op een plek met meer schaduw. Zet orchideeën niet op de tocht of dicht bij een radiator, want ze houden niet van temperatuurschommelingen. Boven de 15 °C is ideaal.

Bewateren

Als je orchideeën water geeft, houd er dan rekening mee hoe ze in de natuur water krijgen. In het regenwoud hechten ze zich aan boomtakken, waar de wortels regelmatig vocht krijgen maar nooit in het water hangen. Houd het simpel door de plant eens

per week een borrelglas water te geven. Of zet hem in de gootsteen en laat hem daarna goed uitlekken. 's Winters hebben ze wat minder water nodig. Voorkom waterspatten op de bladeren. De wortels van een tevreden orchidee hebben groene uiteinden.

Voeding

Bemest orchideeën 's winters niet, maar wel in de rest van het jaar en ook tijdens de bloei. Gebruik orchideeënvoeding die je op de aarde kunt sproeien of gieten. Dien deze wekelijks bij het water geven toe, maar geef elke vierde week alleen water om te voorkomen dat er zich mineralen ophopen.

Verzorgen

De bladeren van een orchidee hebben licht nodig. Het is verbazend hoeveel stof zich kan verzamelen op kamerplanten, waardoor de fotosynthese in de bladeren wordt geremd. Verwijder iedere week het stof met een zachte, vochtige doek.

Dode bladeren

Raak niet in paniek als er af en toe een blad vergeelt. Dat is heel normaal. Knip het niet af, maar trek er zachtjes aan.

Als het blad (nog) niet loslaat, laat het dan zitten. Gooi dode bladeren bij het groenafval of op de composthoop.

Stengels afknippen

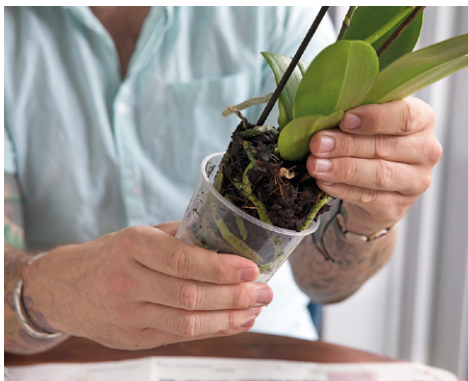
Als de bloemen aan het uiteinde van een stengel verwelken, zoek dan naar ogen – kleine 'knoppen' in de stengel. Deze ogen willen ook bloeien, dus knip de stengel tot net boven het bovenste oog af. Op deze manier stimuleer je nieuwe aanwas.

Binnen de kortste keren ontwikkelt zich een zijtak die ook weer zal bloeien. Onwillige orchideeën kunnen soms worden overgehaald opnieuw te bloeien. Zet ze daarvoor vier weken op een plek van 5-10 °C en daarna weer op een warmere plaats.

Zo verpot je een orchidee

Stap voor stap

1 Verwijder de orchidee uit zijn pot, trek de wortels voorzichtig uit elkaar en verwijder alle potgrond. Kort de wortels in tot 15 cm en knip dode of zieke stukken af. Laat de luchtwortels (die buiten de pot groeien) intact.

2 Als de wortels nog in de oude pot passen, gebruik die dan opnieuw, want met een te grote pot bestaat het risico dat de wortels te lang in vochtige potgrond staan. Zo niet, gebruik een iets grotere pot.

3 Vul alle ruimte rond en tussen de wortels op met potgrond. Begraaf de luchtwortels niet. Zet er zo nodig een nieuwe stok naast, geef royaal water en laat uitlekken.

Maak een kleurrijke compositie met verschillende vlinderorchideeën.

VOLGENDE MAAND Combineer orchideeën met andere planten.

**Stichting
NL Bloeit!**

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.

www.nlbloeit.nl

Grote tijm

Thymus pulegioides

Veel mensen kennen tijm als mediterraan keukenkruid. Maar ook in Nederland en België groeien in het wild verschillende tijmsorten, waaronder kleine, en grote tijm, zoals ik. Ik sta op de Rode Lijst van planten als zeldzaam, net als kleine tijm. We zijn aantrekkelijke en sterk aromatische planten en in de klassieke oudheid waren we al een geliefd keukenkruid. Tijm is ook al duizenden jaren een belangrijk medicinaal kruid. Ik werd al in de oudheid toegepast als desinfecterend, antibacterieel en slijmoplossend middel, tegen hoest, als zenuwversterkend middel, bij hoofdpijn, depressies, reumatische pijnen en kiespijn. De voornaamste toepassingen zijn tegenwoordig hoestdrank en kruidenthee. Bestanddelen van tijm worden ook gebruikt bij de bereiding van allerlei producten, zoals zeep, deodorant, parfum, drop, tandpasta, massageolie en badolie.

Mijn naam, tijm, is de letterlijke vertaling van 'thymus'. Thymus stamt waarschijnlijk af van het Griekse woord voor ontsmetten. Maar er wordt ook wel beweerd dat het afkomstig is van het Griekse woord thumos, dat kracht of moed betekent. Veel tradities grijpen terug op deze eigenschap, Romeinse soldaten baadden bijvoorbeeld in tijm om er krachtiger van te worden.

Ik, grote tijm, ben een overblijvende plant uit de lipbloemenfamilie (*Lamiaceae*) en ben een laagblijvende, altijd groene soort met een hoogte tussen 5 tot 30 cm. Mijn bloei-stengels zijn opgaand en mijn fijne blaadjes zijn langwerpig en ruiken sterk aromatisch door de aanwezige etherische olie (thymol). Mijn bloempjes groeien in bolvormige hoofdes en zijn purperroze gekleurd. Bloeien doe ik van juni tot in de herfst. Mijn bloempjes bevatten nectar en stuifmeel en worden graag bezocht door allerlei soorten wilde bijen, waaronder behangersbijen en wespbijen en diverse soorten hommels, (zweef)vliegen, kevers, en ook dagvlinders, waaronder de keizersmantel, zilveren maan, dagpauwoog, vuurvlinder, kleine vos en tijmblauwtje.

Ik ben een echt zonminnende plant die groeit op droge, open, neutrale en vaak kalkrijke grond die stikstof- en ook voedse-larm is. Ik ben zodenvormend en vermeerder vooral vegetatief door op stengelknopen te wortelen. Ik ben dan ook geschikt als bodembedekker en goed toe te passen in geveltuinten. De verspreiding van mijn fijne zaden gebeurt vooral door de wind, maar ook door mieren. In tuinen ben ik bijvoorbeeld goed te combineren met steenanjer, geel walstro, grasklokje, veldsalie, Engels gras, pracht-anjer, ruige weegbree, wilde marjolein en bevertjes.

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

VOLGENDE MAAND Gevlekt longkruid (*Pulmonaria officinalis*)

Loop warm voor caudexplanten

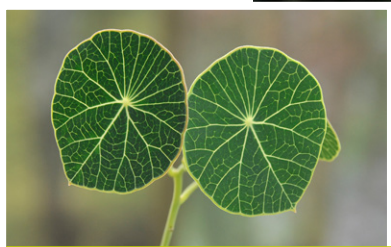
Kamerplanten zijn erg in trek, en terecht. Ze veranderen onze leefruimtes in een mooie groene jungle en hoe meer je over ze weet, hoe interessanter ze worden. Marieke van der Eerden (plantenkenner en -verzamelaar, stekt en zaait zo veel mooie planten dat ze zelfs in een lokale winkel verkocht worden) en Rogier van Vugt (conservator van de kassen van de Hortus Botanicus Leiden en plantenkenner pur sang) gaan in gesprek.

Rogier: Caudexplanten zijn tegenwoordig razend populair. Maar het concept caudexplant is niet zo duidelijk. De term caudex slaat op de stengel van een plant: die is bij deze planten verdikt. Dit geeft planten een bizar uiterlijk, waar we soms gerust grote bedragen voor neerleggen. Maar omdat de planten populair zijn, zijn er ook talloze andere planten die technisch gezien geen caudexplanten zijn, maar toch onder deze naam worden verhandeld. Soms maken planten namelijk een dikke, houtige ondergrondse knol die je half boven de grond kunt planten om toch een vergelijkbaar effect te krijgen. Er zijn zelfs bolgewassen die een dikke bovengrondse bol maken die wat op een caudex lijkt, maar die (als je hem doorsnijdt) uit verschillende lagen bestaat, net als een ui. Botanisch gezien zijn ze dus allemaal anders, maar voor de liefhebber allemaal even mooi. En daarom worden ze vaak onder de naam 'caudexplant' verkocht.

FOTO'S: PETRA SONIUS

De prachtige bladeren van de *Stephania*.

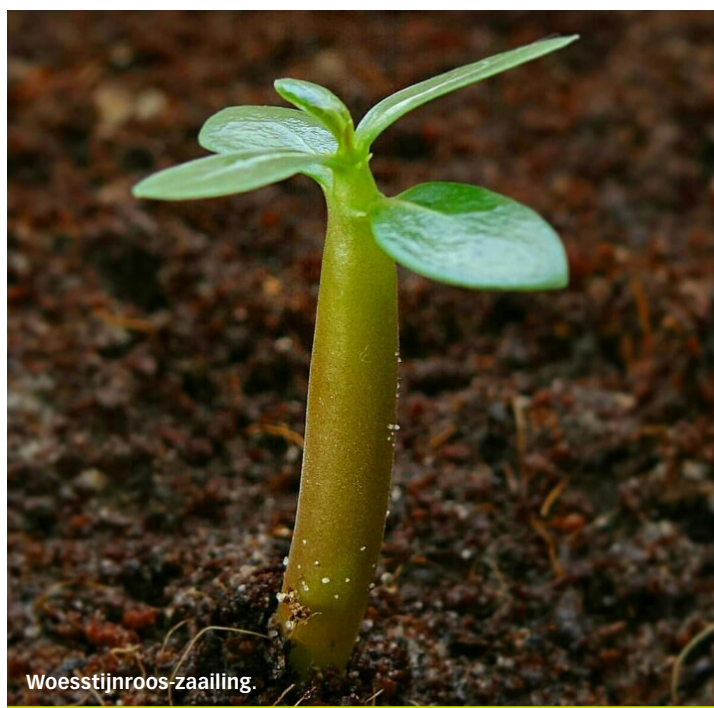

De caudex, knol of bol is er natuurlijk niet voor niets. Het is de opslag van water en voedingsstoffen waarmee de plant een moeilijke tijd kan overleven en vervolgens snel kan beginnen met groeien op het moment dat het weer even meezit. Caudexplanten groeien daarom ook vaak samen met succulenten, alleen pakken ze de opslag anders aan. Vetplanten hebben dikke blaadjes en caudexplanten een grote centrale opslagtank. Het blad is vaak ook heel zacht en gemaakt om alleen aanwezig te zijn in gunstige tijden. Kijk dus niet gek op als je caudexplant maandenlang helemaal kaal is.

Marieke: Het bekendste voorbeeld van een caudexplant is op dit moment waarschijnlijk *Stephania erecta*, in het Engels ook wel de 'potato plant' (aardappelplant) genoemd, omdat de knol daaraan doet denken. Die knol wordt expres hoog opgepot en dat geeft een mooi contrast: die bruine, aardappelachtige

Boophane disticha in de natuur.

Woesstijnsroos-zaailing.

Een uitlopende
Stephania-knol.

Dioscorea
hemicypta uit zaad,
drie jaar oud.

Stephania kaweesakii
ca. drie maanden oud.

bol en het delicate dunne stengeltje met de ronde blaadjes dat eruit groeit.

Anders is het met *Adenium*-soorten, zoals de bekende woestijnroos. Dit is een van de weinige planten waarbij de caudex op natuurlijke wijze boven de grond groeit. Dat komt omdat deze plant op rotsen groeit. Er is simpelweg geen plek ondergronds voor zo'n grote opslag!

Schoon verleden

R: Naast de bekende *Stephania erecta* zijn er nog een paar andere *Stephania* op de markt gekomen. De meest opmerkelijke is de *Stephania kaweesakii*, ook wel bekend als *Stephania 'Nova'*. Deze soort bleek uiteindelijk absoluut niet thuis te horen in de handel, omdat de knollen van deze pas ontdekte soort allemaal uit het wild werden geroofd. Datzelfde geldt voor de prachtige *Impatiens phenklaii*. Dit zusje van het vlijtig liesje maakt een dikke knol waaruit jaarlijks scheuten met paarsgroen blad en oranje-rode bloemen komen.

Dioscorea of yam kent ook een paar soorten die een caudex maken. Deze worden tegenwoordig volop gezaaid en zijn een veilige keuze voor mensen die een caudexplant willen hebben met een schoon verleden.

Als we kijken naar de bolgewassen die ook wel eens als caudexplant worden aangeboden, springen er twee duidelijk uit. De Afrikaanse *Boophane* en *Bowiea*. De eerste maakt een prachtige waaier van blauwgroene bladeren en de tweede maakt woest klim-

mende en vertakkende bloemtakken die blad overbodig maken.

M: De verzorging van caudexplanten is niet moeilijk, maar een paar dingen zijn belangrijk om te weten. Allereerst de rustfase: niet schrikken als je plant opeens al zijn blaadjes laat vallen! De plant gaat 'slapen', dus de blaadjes zijn niet meer nodig. Bouw het wateren af en als al het groen verdwenen is, hoef je slechts één keer per maand een klein scheutje water te geven. Je kijkt in die periode dus tegen een kale knol aan. Afhankelijk van de soort kan dat ook in de zomer zijn, zoals vaak met *Dioscorea hemicrypta* en *elephantipes*. Hou de knollen echter wel op temperatuur: sommige soorten zoals *Stephania* sterven als ze te koud worden gehouden.

Een caudexplant weer 'tot leven wekken' kan veel geduld vergen. Bij *Stephania*'s helpt het om de temperatuur en luchtvochtigheid te verhogen met bijvoorbeeld een stolp, nog voordat je de plant ziet groeien. Hij krijgt dan een seintje dat het tijd is om wakker te worden. Hou er wel rekening mee dat *Stephania*'s veel licht en vocht verlangen in hun groeifase, dus vroeg in de Nederlandse lente zal deze aardappel niet zo snel uitschieten.

Meer plantjes maken

R: Deze planten ontwikkelen hun caudex meestal erg langzaam. Dit maakt grote planten kostbaar en helaas daarom worden oude exemplaren regelmatig direct uit het wild geroofd. Grote onregelmatig gevormde

knollen met weinig tot geen wortels en een relatief lage prijs zijn alarmsignalen dat het om een wild verzamelde plant gaat. Het beste kunnen we deze handel niet promoten, want het is vreselijk zonde als een zeventig jaar oude plant doodgaat omdat je hem zelf even op je vensterbank wil zetten. Gelukkig zijn er andere mogelijkheden.

M: Zaaïen! Dit klinkt je misschien niet aantrekkelijk in de oren na wat Rogier zojuist vertelde over de langzame groei, maar geloof me: het is echt leuk. Bij veel planten zie je namelijk al heel snel de groei van de caudex en dat maakt de zaailingen bijzonder. Een woestijnroos is een paar dagen na ontkiemen al herkenbaar aan het dikke stammetje. Na een jaar heb je met bijvoorbeeld *Dioscorea* al een caudex ter grootte van een krietje, om in aardappel-termen te blijven. Van Rogier kreeg ik een zaadje van *Stephania kaweesakii*. Binnen enkele weken zag ik de eerste mooie ronde blaadjes al, en nu, na een paar maanden, is de stam dikker en harder. Een prachtig proces om te volgen! Met een groeilamp of een goede plek vol op het zuiden kun je ook in de herfst of winter nog best een caudexplant laten ontkiemen.

Helemaal leuk is het als je vervolgens je bloeiende caudexplanten zelf gaat bestuiven en het zaad kunt oogsten. Hou er echter wel rekening mee dat sommige caudexplanten tweehuizig zijn: je hebt dan een mannelijke en een vrouwelijke plant nodig.

Je denkt misschien: waarom niet stekken? Dat gaat toch sneller? Je kunt een caudexplant vaak wel stekken, maar helaas zal de stek zelden een caudex vormen. Dit wordt daarom niet aangeraden.

“ De verzorging van caudexplanten is niet moeilijk, maar een paar dingen zijn belangrijk om te weten. ”

ZAAI CAUDEXPANTEN

Zelf een caudexplant zaaïen? Mesa Garden (VS) en Unusual Seeds (Servië) leveren goed, vers zaad van hun eigen planten.

Meer plantenpraat?

Volg ons op Instagram:

@rogiervanvugt en @nimmaplants

Bekijk het filmpje dat Rogier maakte over *Stephania erecta* op YouTube: <https://youtu.be/kef9-Tm3j-A>. Of kijk op www.nimmaplants.com/nl/caudex, waar je tevens meer tips en foto's van caudexplanten kunt vinden.

Alan bewondert de geurige en veelzijdige heesterrozen in deze bordercombinatie met cosmea's.

Rozen

in kleine ruimtes

Dol op rozen maar weinig ruimte? Volgens **Alan** is er een roos voor elke tuin. En hij laat zijn favoriete soorten zien.

Een tuin zonder rozen is als een leven zonder dromen: veel minder mooi dan het zou kunnen zijn. Er is geen bloem die zo verstregeld is met de geschiedenis van Engeland als de roos en er bestaan maar weinig plantensoorten met meer verschillende kleuren, vormen en geuren. Dan heb ik het niet alleen over de bloemen, maar ook over de planten zelf. Heb je altijd gedacht dat rozen ouderwets zijn en alleen in speciale rozenperken met grijze aarde kunnen worden gekweekt? Of denk je dat jouw tuin gewoon te klein is voor rozen? Geef me de kans dit misverstand recht te zetten en je ervan te overtuigen dat rozen elke tuin, hoe klein ook, iets te bieden hebben qua geur, kleur en algehele schoonheid.

Ik was vijftien toen ik mijn eerste zes rozenstruiken kocht. Ik weet zelfs hun namen nog: 'Perfecta', 'Helen Traubel', 'Ena Harkness', 'Fragrant Cloud', 'Piccadilly' en 'Super Star'. Grappig hoe dat soort dingen je bijblijven. Tegenwoordig moet je goed zoeken om deze theehybriden te vinden, want ze zijn vervangen door variëteiten die resistenter zijn tegen ziektes en slecht weer,

en doorgaans beter groeien. En hoewel de variëteiten die ik nu kweek heesterrozen zijn, heb ik nog steeds een zwak voor de theehybriden.

In het algemeen zijn rozen hongerige planten. Ze houden van het constante vochniveau in zwaardere grondsoorten (ze hebben helemaal niets tegen klei). Heb je zanderige grond, dan is het goed om er zoveel mogelijk vochtvasthoudend organisch materiaal doorheen te werken om te voorkomen dat de planten dorst krijgen. In droge grond groeien rozen langzaam en zijn de bladeren gevoelig voor meeldauw. Bij moderne variëteiten is meeldauw meestal het gevolg van stress door te weinig vocht rond de wortels.

Een roos in een pot

Ook als je alleen maar potten hebt, hoeft je het niet zonder rozen te stellen. Wees wel gul met mest en water en geeft ze voedzame grond, bijvoorbeeld turfvrrije potgrond die is verrijkt met stalmest en zowel voedingsstoffen als vocht langer vasthoudt dan universele potgrond.

FOTO: SARAH CUTTLE

En welke rozensoorten zijn geschikt voor jouw situatie? In kleine tuinen met weinig grond kunnen leirozen en ramblers gebruik maken van verticale oppervlakken. Veel leirozen zijn doorbloeiers die van mei tot oktober bloemen dragen.

Zowel leirozen als ramblers kunnen tegen muren en schuttingen worden geleid. Een rambler kun je ook in een oude, niet-productieve fruitboom laten groeien. Neem rozen tegen muren elke winter onder handen: bind jongere stengels aan om het territorium van de plant uit te breiden, en snoei elk jaar een deel van het oudere, knoestige hout weg. Kort zijscheuten in tot vingerlengte. Ramblers die in bomen groeien, mag je met rust laten.

Heesterrozen en botanische rozen hebben een tamelijk open, natuurlijke groeiwijze en

☞ *'Engelse rozen' bloeien de hele zomer door en bieden dus meer waar voor hun geld.* ☞

worden één tot drie meter hoog, afhankelijk van de soort. Ze staan prachtig in het midden van een gemengde border, met vaste planten aan hun voeten en hogere struiken en groenblijvers op de achtergrond. Deze rozen zijn mijn grote favorieten, met hun heerlijke geuren, complexe bloemvormen en hun eigen, unieke charme. De oudere soorten hebben het nadeel dat ze slechts één keer per jaar bloeien: eind juni of begin juli. Maar dankzij de Britse rozenkweker David Austin hebben we nu 'Engelse rozen' die de hele zomer doorbloeien en dus meer waar voor hun geld bieden.

Struikrozen worden onderverdeeld in grootbloemige rozen (theehybriden), met spitsvormige knoppen en gevulde bloemen, en trosrozen (floribunda), die aan elke stengel meerdere enkele of dubbele bloemen dragen. Enkele bloemen hebben letterlijk één enkele rij bloemblaadjes. Dubbele hebben veel meer bloemblaadjes die het hart van de bloem volledig bedekken.

Snoeien voor bloemen

Struikrozen worden meestal 60 tot 150 cm hoog en nemen dus minder ruimte in dan heesterrozen. Bij heesterrozen hoef je alleen maar het dode en zieke hout te verwijderen, de uiteinden van de takken licht terug te snoeien en 's winters de oude en knoestige takken uit te dunnen. Struikrozen daarentegen hebben een drastischer aanpak nodig om ze binnen de perken te houden en een rijke bloei te stimuleren. Snoei ze elke winter tot ongeveer de helft terug om de groei van levenskrachtige, gelijkmatig verdeelde takken te bevorderen. Zet je snoeisneden vlak boven een naar buiten gericht oog om een open, vaasvormig takkengestel te vormen.

Alans 5 favoriete rozen

1. Patioroos 'Queen Mother'

Een ware charmeur met half-dubbele, zachtroze bloemblaadjes rond goudgele meeldraden die een kroontje lijken te vormen. Zoetgeurend, wat bij patiorozen niet altijd het geval is, en heel tevreden in een grote pot of bak, dus ze passen zelfs in de kleinste tuin.

Bloei Jul-sep

Hoogte x Breedte 45 cm x 45 cm

2. Rambler 'Paul's Himalayan Musk'

Een zee aan kleine, dubbele, licht-roze bloemen die begin zomer een paar weken lang bloeien. Als je deze roos in een oude boom of struiken laat groeien, krijg je een waterval aan bloemen met een heerlijke, muskusachtige geur. Hij is gevoelig voor meeldauw, dus houd de wortels vochtig.

B Jul-aug **H x B** 12 m x 5 m

3. Engelse heesterroos 'Jude the Obscure'

Deze lichte, zalmkleurige roos met kelkvormige bloemen staat naast onze keukendeur. Tussen begin zomer en eind najaar draagt hij altijd wel een paar bloemen. Het is een goede 'werker' met ziekte-resistent blad en een fruitige geur.

B Jul-okt **H x B** 1,5 m x 1 m

4. Leiroom 'Alister Stella Gray'

Een bijzonder inzichtelijke en rijkbloeiende roos met bloemen die in de knop eigeel zijn en na het openen lichter geel worden. Bij mij groeit er een in een winterbloeiende kersenboom, waar ik hem zijn gang laat gaan. Tussen begin zomer en het najaar bloeit hij bijna aan één stuk door.

B Jul-okt **H x B** 4,5 m x 3 m

5. Heesterroos 'Charles de Mills'

Hoewel hij een kort maar glorieus bloeiseizoen heeft, zou ik deze geurende roos met gekwartierde, donkerrode bloemen niet willen missen. Zijn alternatieve naam is 'Bizarre Triomphant' en als je de bloemen ziet, begrijp je waarom. Dankzij het loof en de bloemen een uitstekende snijbloem.

B Jul **H x B** 1,5 m x 1,2 m

Een roos met kale wortels planten

1. Pak de rozen na ontvangst zo snel mogelijk uit en zet de wortels een nacht in een emmer water.
2. Verrijk de grond waar je gaat planten met goed verteerde compost of stalmest. Kies een zonnige plek.
3. Snoei alle wortels tot op 15 cm terug en bestrooi ze dan met mycorrhizaschimmels. Plant de roos zo dat het punt waar wortels en takken samenkomen 5 cm onder de grond komt.
4. Druk de aarde goed aan en geef royaal water. Snoei de takken van struikrozen terug tot op 8 tot 10 cm. Snoei heesterrozen en leirozen terug tot op 30 cm.

Zorg er bij het planten voor dat het punt waar de takken aan de wortels ontspruiten 5 cm onder de grond komt.

Struikrozen zijn ook verkrijgbaar als 'stamrozen', met een takkengestel op een 1 m hoge stam die een steunpaal nodig heeft. Deze worden vaak geplant in smalle borders aan weerszijden van een pad naar de voordeur. Er zijn zelfs rozen die worden gekweekt om over de grond te kruipen en deze 'bodembedekkende rozen' zijn handig op steile hellingen.

Voor zeer kleine tuinen zijn patiozozen (de kleinere vorm van trosrozen, max. 30 tot 45 cm hoog) heel geschikt. Je ziet soms ook miniatuurrozen te koop staan: kleine planten met kleine bloemen en bladeren. Deze worden vaak als kamerplanten verkocht en zijn vanwege hun tere gestel in de tuin moeilijk goed te houden. Als je een kleine tuin hebt, houd het dan bij de patiovariëteiten. Patiozozen gedijen ook prima in potten en

☞ Mensen die beweren dat rozen niet meer zo ruiken als vroeger lijden vast aan een verminderd reukvermogen. ☝

bakken, mits je royaal mest en water geeft, en passen qua afmetingen goed in een kleinere tuin. Plant ze aan de voorkant van perken en borders, ruim binnen reukafstand.

Het is wél altijd rozengeur

Vergeet niet wanneer je rozen koopt dat de geur minstens zo belangrijk is als de kleur. Er zijn variëteiten met heerlijk complexe en krachtige geuren. Ik ben bang dat tuiniers die

beweren dat rozen niet meer zo ruiken als vroeger aan een verminderd reukvermogen lijden, iets wat helaas vaker voorkomt op oudere leeftijd.

Een groot voordeel van rozen is dat ze er prima tegen kunnen als je ze tussen november en maart opgraft, de aarde van hun wortels schudt en verhuist naar een andere plek. Ze vinden het helemaal niet erg om met kale wortels te worden geplant, wat ook betekent dat planten van postorderbedrijven meestal in perfecte conditie aankomen (en voor een veel redelijker prijs dan rozen in potten). Laat de wortels wel een nacht in een emmer water staan en plant de struiken zo snel mogelijk. Je zult versteld staan over het goede resultaat. Maar ja, rozen groeien dan ook eerder ondanks dan dankzij hun verzorgers.

FOTO: SARAH CUTTLE

VOLGENDE MAAND Alan maakt zijn tuin gereed voor het voorjaar.

Bloembakken met stijl

Frances Tophill laat zien hoe je je tuin nu een broodnodige kleurenboost geeft.

In januari wordt meestal elke gedachte aan tuinieren losgelaten. Er is weinig dat ons naar buiten lokt, want daar is het koud, vochtig en kleurloos. Maar dat is precies de reden waarom we juist nu onze buitenruimte een kleurinjectie moeten geven, om het grauwe begin van het jaar wat op te vrolijken. Dit is de ideale tijd om een grote pot te beplanten, want planten worden

liever niet in de ijskoude grond gezet. Zet de pot naast de ingang of ergens waar je hem vanuit het huis kunt zien, zodat je er zoveel mogelijk van kunt genieten.

Alle planten in deze compositie gaan lang mee en kunnen in de pot blijven staan. Dun ze zo nodig uit. Wanneer het weer warmer wordt, kun je ze ook in de grond zetten. Dan geven ze de tuin elke winter opnieuw een extra accent.

1 Zorg ervoor dat de bak genoeg drainagegaten heeft. Zet hem op zijn definitieve plek en vul hem dan bijna tot de rand met turf-vrije, universele potgrond. Het is een enorme pot, dus je zou de onderste helft kunnen vullen met tuingrond of gebruikte potgrond.

3 Schik de overige planten langs de randen en zorg voor evenwicht tussen de tinten. Plant zoals je in een border zou doen: graaf een gat, verwijder de pot, maak wortels los van de potwand, plaats de plant en druk de grond rondom aan.

Frances gebruikt:

- *Cornus sericea* 'Flaviramea' x 1
- *Cornus alba* Ivory Halo x 1
- *Cornus sericea* 'White Gold' x 1
- *Galanthus elwesii* x 3
- *Hebe* 'Claret Crush' x 2
- *Lavandula angustifolia* x 3
- *Phormium tenax* Purpureum x 2
- Gerecyclede metalen bak, 100 x 130 x 75 cm

2 Schik de planten: begin met de grootste (*Cornus* en *Phormium*) en plaats die waar ze het meeste effect hebben. Knip eventuele wortels die uit de oude pot groeien af, zodat je de planten vrij eenvoudig uit de pot kunt verwijderen.

4 Zorg dat de wortels van alle planten worden omringd door potgrond. Vul eventuele gaten op. Voorkom dat er potgrond op de bloemen van de sneeuwklokjes terechtkomt. Geef alles royaal water, ook bij droog weer, behalve als de potgrond nog nat is.

Cornus sericea
'White Gold' x 1

Cornus alba
Ivory Halo x 1

Cornus sericea
'Flaviramea' x 1

Phormium tenax
Purpureum group x 2

Hebe 'Claret Crush' x 2

Lavandula
angustifolia x 3

Galanthus elwesii x 2

Gerecyclede metalen
bak, 100 x 130 x 75 cm

Deze frisse, gedurfde compositie is stijlvol en eigentijds. Sneeuw-klokjes kondigen de komst van het voorjaar aan en de felle kleuren van de kornoelje tussen de koelere paarse en zilveren tinten zorgen voor een vrolijk geheel.

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. En als je even niet oplet, loopt het in de groeimaanden al snel uit de hand. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

In deze rubriek

- 103** De maand van Monty
- 106** In de kas
- 107** Bloemen in januari
- 108** Groente & fruit
- 109** Uien zaaien
- 110** Algemene tuintaken

p. 103

p. 107

p. 108

p. 110

Speciale editie van Gardeners' World

Tuinieren voor de natuur

Hoe help je met je tuin de natuur en biodiversiteit?
In deze speciale uitgave vind je heel veel tips en inspiratie.

- Welke bloemen zijn het beste?
- Welke soorten bijen, vlinders en vogels kun je spotten?
- Hoe richt je je tuin in zodat jij en de natuur er optimaal van genieten?

€9,99

Bestel de speciale uitgave via
www.gardenersworldmagazine.nl/natuur

Monty snoeit de zijscheuten van zijn druivenstok 'Black Hamburg' terug tot op twee of drie ogen van het hoofdstel.

Monty's maand

Januari is de maand van opnieuw beginnen en de opleving van de tuin. Mijn twee minst favoriete maanden zijn gelukkig voorbij en ook al is het nog hartje winter, de tuin komt in beweging. Akonieten en sneeuwkllokjes gaan bloeien, en door de klimaatverandering ook steeds vaker irissen, krokussen, nieskruid en winterbloeiende struiken. De kleuren vullen zowel de tuin als de tuinier met hoop.

Maar het weer kan nog slecht zijn en er is één januariklus die ik bewaar voor zeer

koud of zeer nat weer: de snoei van de druivenstok 'Black Hamburg' in de kas. Deze heeft twee horizontale takken (leggers) waaraan verticale takken (snoeren) ontspruiten die ik heb aangebonden. De zijscheuten van deze snoeren zullen dit jaar vrucht dragen. Het permanente gestel ziet er na de januarisnoei uit als een hekwerk met 1,5 m lange spijlen die 1 m uit elkaar staan. Dit lijkt misschien veel tussenruimte, maar het resulteert in betere ventilatie en dus betere druiven.

Mulch borders royaal

De beste tijd om te mulchen is wanneer je maar wilt, want de voordelen van een flinke laag organisch materiaal – minder onkruid, meer vocht, een betere bodemstructuur en vruchtbaarheid – wegen altijd op tegen de nadelen, zoals de onderdrukking van spontane 'goede' zaailingen.

Toch proberen we al onze borders pas in januari te mulchen,

want dit geeft ze in het najaar de tijd om gracieus af te sterven, waardoor vogels alle zaden en bessen kunnen eten.

En januari is daarnaast nog vroeg genoeg om bollen zoals alliums en tulpen, die eind februari uitlopen, niet in de weg te zitten.

Wanneer je ook mulcht, de regels zijn altijd: gebruik goed verteerd organisch materiaal, zoals

champost, tuincompost of schorsnippers (wij gebruiken schors van dennenbomen op grasborders om de zuurgraad iets te verhogen), en mulch royaal.

Verspreid de mulch in een laag van minstens 10 cm dik rond bestaande planten. Hoe dikker de mulchlaag, hoe effectiever hij is, dus je kunt beter om het jaar goed mulchen, dan elk jaar een beetje.

Wees royaal met mulch zodat je planten kunnen profiteren van de onkruidwerende en vochtvasthoudende eigenschappen.

Tuinieren in potten geeft je planten de potgrond die ze nodig hebben.

Met wat aanmoediging bloeien dwergirissen (*Iris reticulata*) in januari.

Pronk met bloembollen in potten

De verschijning van de eerste bollen van het jaar is een van de vrolijkste momenten in januari. Je kunt de vreugde verder vergroten door een deel van je favoriete bloembollen in potten te planten.

Ik kweek al mijn vroege irissen op deze manier, bijvoorbeeld *I. reticulata* en *I. histroides*. Want hoewel ze zeer winterhard zijn, houden ze van goed drainerende grond en warm zomer-

weer. En dat kan ik ze in de tuin niet geven. Dus nadat ik de bollen in september heb geplant, zet ik ze in een overdekte glazen bak die aan één kant open is, zodat ze niet te nat worden. Naarmate de bollen begin januari uitlopen, plaats ik de potten in de kas om hun ontwikkeling te versnellen. Zodra ze gaan bloeien, zet ik ze op een tafel voor het pottenschuurtje voor een stralend winterspektakel.

SAMBUCUS SNOEIEN

Ik snoei de *Sambucus* (vlier) op Longmeadow drastisch terug tot een paar volwassen takken. Dit stimuleert nieuwe aanwas met jonge bladeren. Het betekent ook dat de struiken nooit zo groot worden dat ze hun burenschaduw. Kornoelje en wilgen snoei ik ook op deze manier.

De kleine, paars-zwarte vlierbessen trekken vogels aan en kunnen worden verwerkt tot likeur of wijn.

Checklist

- ☐ Zet koude bakken bij warmer weer open.
- ☐ Vermenigvuldig kruisbessenstruiken door nu houtige stekken te nemen.
- ☐ Ga door met het plukken van winterslabladeren in de kas.
- ☐ Zet bosjes sneeuw-klokjes binnen om te genieten van hun schoonheid en geur.

Bij goede ventilatie vormen zich 's winters minder schimmelsporen.

Ventileer de kas

Bescherm planten tegen schimmelziekten door op zonnige dagen met wat wind de deuren en roosters open te zetten. Als je ze 's morgens opent en rond het middaguur weer sluit, kan de lucht in de kas 's middags weer opwarmen.

Checklist

- ☐ Was en desinfecteer alle gebruikte zaaibakken en potten tegen ziekten en ongedierte.
- ☐ Pas op voor grijze schimmel. Verwijder geïnfecteerde bladeren voordat de schimmel zich verspreidt.

Zet aardappelen met de ogen naar boven, op een koele, lichte plek.

Laat aardappelen voorkiemen

Begin tegen het eind van de maand met het voorkiemen van de aardappelen die je in maart en april wilt poten. Het voorkiemen, dat wil zeggen het stimuleren van uitlopers, geeft je aardappelen een voorsprong.

Zet de aardappelen rechtop in een eierdoos of iets dergelijks, met de kant met de meeste ogen naar boven. Zet ze daarna op een droge,

koele en lichte plek, zoals een koude kas. De ogen ontwikkelen zich nu tot korte, donkere uitlopers. Na ongeveer zes weken zijn de uitlopers 3 cm lang en kun je de aardappelen poten.

Aardappelen zijn goed te bewaren, dus poot er dit voorjaar lekker veel als je genoeg ruimte hebt. Bespaar geld door ze na het rooien op te slaan en de volgende winter te gebruiken.

TIP

Let op tekenen van lapsnuitkevers. Als potplanten ineens verwelken, controleer de potgrond dan op pootloze, vaalwitte larven. In een verwarmde kas kun je die biologisch bestrijden met aaltjes.

Houd glas schoon

Geef je planten maximaal licht door het glas aan de binnen- en buitenkant schoon te maken. Vuil op de buitenkant bevordert algen- en mosgroei, dus borstel en spoel het glas goed schoon. Aan de binnenkant stimuleert condens en stof ook de groei van algen, dus lap en droog de ramen.

Reinig het glas om zoveel mogelijk te profiteren van het weinige en zwakke winterlicht.

STAP VOOR STAP Zaaï zomerperkgoed

Zelf perkgoed uit zaad opkweken, begonia's bijvoorbeeld, is een goede manier om geld te besparen. Het zaad zal in een warme kweekbak snel ontkiemen. Volg de specifieke instructies op de verpakking.

1 Zeef wat zaaigrond in een zaaibak en druk die aan met een plankje. Een egaal oppervlak zorgt voor gelijkmatige ontkieming.

2 Zaaï zo gelijkmatig mogelijk. Als je het zaad mengt wat scherp zand, dan zie je goed waar je hebt gezaaid.

3 Zet de bak in ondiep, lauw water totdat het oppervlak zichtbaar vochtig is. Plaats hem daarna in een warme kweekbak om te ontkiemen.

1

2

3

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; TORIE CHUGG

STAP VOOR STAP

Maak een verhoogd bed

Een verhoogd bed geeft je snel een plek voor planten op een terras of een goed drainerende plek in een tuin met vochtige grond. Gebruik geïmpregneerd hout. Komt het frame op een verharde ondergrond te staan, maak het dan diep genoeg.

1 Meet de ruimte op om de goede maten voor het verhoogde bed te bepalen. Zaag de planken op maat.

2 Plaats de planken en gebruik een winkelhaak voor perfecte hoeken. Markeer de plek voor de schroeven en boor de gaatjes voor.

3 Vraag hulp of gebruik klemmen om de planken haaks te houden terwijl je ze vastschroeft. Zet het frame op zijn plek en vul het met potgrond. Je kunt het nu beplanten.

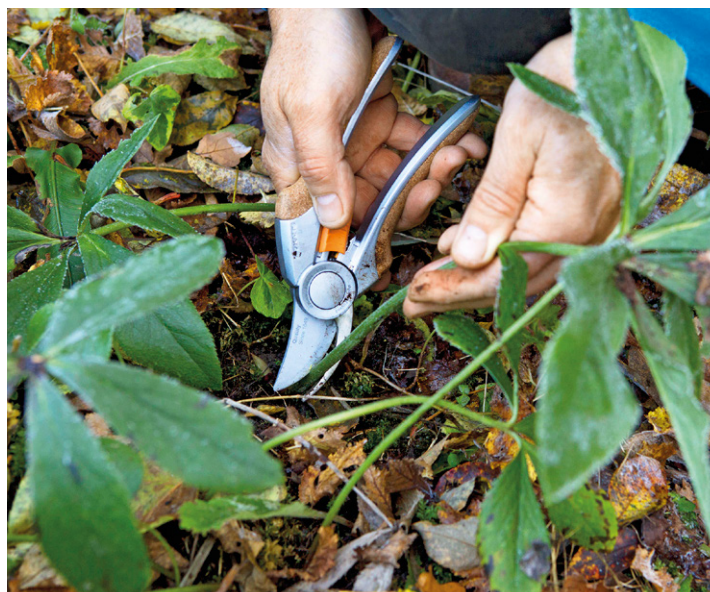
Verwijder verwelkte bloemen om azalea's zo lang mogelijk te laten bloeien.

Azalea's verzorgen

Verwijder de verwelkte bloemen van azalea's om ze wat langer te laten bloeien. Deze planten moet je zorgvuldig behandelen als je wilt dat ze volgend voorjaar weer bloeien. Verwijder na de bloei de laatste verwelkte bloemen en snoei de jongste aanwas iets terug om een mooie bol

te vormen. Als de pot vol wortels zit, verhuis de plant dan naar een iets grotere pot en gebruik potgrond voor zuurminnende planten.

Azalea's hebben soms twee jaar nodig om bij te komen van hun eerste, geforceerde bloei, maar zouden daarna elk voorjaar moeten bloeien.

Knip de bladstelen bij de basis af. Beschadig opkomende bloemen niet.

Knip oude helleborusbladeren af

Knip met een snoeischaar alle oude helleborusbladeren bij de grond af. Verwijder ook eventueel onkruid. Je houdt dan rechtopgaande bloemscheuten over die zonder al die rommelige oude bladeren beter zichtbaar zijn. Als je het loof nu weghaalt,

verminder je ook de kans op blad-
vlekkenziekte, een schimmel die
lelijke bruine littekens op de bladeren
geeft. Aan de basis ontspruiten
nieuwe, frissgroene bladeren: een
perfecte ondergrond voor de bloemen
die tot in het voorjaar de show stelen.

BESTEL VASTE PLANTEN

Kijk op de websites van kwekerijen en plantenleveranciers om de kruidachtige vaste planten te kiezen die je in het voorjaar wilt planten. Als je nu bestelt, heb je een ruimere keus en krijg je de planten ruim op tijd binnen. Planten in kleinere potten zijn goedkoper en slaan meestal beter aan, maar als je een onmiddellijke wow-factor wilt, kies dan grotere potten en bereid de plantplekken goed voor.

Checklist

- ☐ Snoei klimhortensia's rond ramen en goten.
- ☐ Blijf bij zacht weer grote pollen van kruidachtige vaste planten opgraven en splitsen.
- ☐ Wied regelmatig rond planten en geef onkruid dat 's winters ontkiemt geen kans om te groeien.
- ☐ Controleer opgeslagen wortelknollen van dahlia's en verwijder rottende exemplaren.
- ☐ Snoei rommelige en zompige oude stengels van borderplanten weg.
- ☐ Vermeerder je favoriete planten door wortelstekken te nemen.

Trek rabarber voor

Graaf een pol rabarber op en breng die naar binnen. Zet de vlezige wortelkroon losjes in een pot met potgrond op een warme, donkere plek. Het makkelijkst is om er een vuilnisbak overheen te zetten.

Controleer regelmatig op nieuwe scheuten en oogst die wanneer ze ongeveer 30 cm lang zijn, waarbij je de stengels onderaan beetpakt en voorzichtig van de kroon trekt. De rabarber is licht van kleur, zoet en sappig. Plant de wortelkroon na de oogst weer buiten en geef een rijke voeding om de plant te laten herstellen.

Zet rabarber in een pot en dek die af met een vuilnisbak.

Zaai tuinbonen in modules in een onverwarmde kas of koude bak.

Begin met groenten zaaien

Geef het nieuwe jaar een goede start en zaai een paar vroege en langzaam groeiende groenten. Sommige hebben de bescherming van een kas of warme vensterbank nodig, maar dat is de moeite waard voor groenten die er maanden over doen om te rijpen.

Als je nu uien zaait, bespaar je later geld omdat je geen plantuitjes hoeft te kopen (zie pagina hiernaast). Selderij en knolselderij kun je pas na twintig

weken oogsten, dus nu zaaien geeft je een voorsprong. Plant de zaailingen in het voorjaar uit.

Tuinbonen kun je nu meteen buiten zaaien. Je kunt ze ook in een onverwarmde kas in modules met (turfvrije) universele potgrond zaaien en volgende maand buiten planten. Bescherm jonge tuinbonen met vliesdoek als er een langere vorstperiode wordt verwacht.

STAP VOOR STAP

Warm de zaaibedden op

Als je de grond afdekt met vliesdoek of een glasplaat, kun je eerder zaaien. Hieronder bouwt zich stralingswarmte op waardoor het grondoppervlak een paar graden warmer wordt. Dat is genoeg om een week of twee eerder te kunnen zaaien.

1 Hark het grondoppervlak los en verwijder eventueel onkruid. Egaliseer het bed om het zaaiklaar te maken.

2 Bedek het hele bed met vliesdoek en zet dat goed vast met stenen.

Verwijder alle beschadigde, dode en zieke takken met een snoeizaag.

Snoei appelbomen

Pak je snoeischaar, takkenschaar en snoeizaag en begin aan de wintersnoei van appelbomen. Verwijder beschadigde, naar binnen groeiende en kruisende takken. Laat jonge zij-scheuten op horizontale grote takken zitten, maar snoei de aanwas van vorig jaar met een derde terug, vooral aan recht omhoog groeiende takken. Dun dan zo nodig de vruchtsproei uit, met name onder in de boom.

Snoei altijd boven naar buiten gerichte ogen om het centrum van de boom open te houden. Moet je een grotere tak verwijderen, maak dan eerst een ondiepe verticale zaagsnede aan de onderkant om te voorkomen dat hij afscheurt wanneer je hem van bovenaf afzaagt.

Checklist

- ☐ Strooi kalk als je koolsoorten wilt kweken maar zure grond hebt.
- ☐ Plant bij mooi weer fruitbomen en -struiken.
- ☐ Blijf boerenkool, spruitjes, knolselderij, prei en andere wintergroenten oogsten.

Zaad is goedkoper dan plantuitjes en geeft een enorme oogst aan grote uien.

Uien zaaien

Veel tuiniers kweken hun uien op uit plantuitjes (bolletjes) en vergeten dat zaad 's zomers een veel grotere uienopbrengst kan geven. Uienzaad blijft niet lang goed, dus gebruik geen restje van vorig jaar, maar koop altijd vers zaad. Traditioneel zaaien enthousiaste kwekers die meedoen aan tentoonstellingen op tweede kerstdag, maar ik denk dat januari of februari vroeg genoeg is. Ze hebben dan nog genoeg tijd om te groeien en de plantuitjes die in maart of april worden geplant in te halen.

Laat het zaad ontkiemen bij een temperatuur tussen 16 en 21 °C. Hoe warmer, hoe sneller het ontkiemt, meestal binnen één tot twee weken. Wanneer de zaailingen groot genoeg zijn om beet te pakken, verspeen je ze naar losse potjes en zet je ze tot april op een lichte, vorstvrije plek (16-18 °C). Plant ze daarna uit.

ALANS FAVORIETE UIEN

- 'Ailsa Craig' Grote ui met een milde, zoete smaak.
- 'Bedfordshire Champion' Produceert grote bollen.
- 'Isobel Rose' Een roze variëteit die mooi staat in salades.
- 'Kamal' Een rode variëteit die je goed kunt bewaren.
- 'Mammoth' De grootste van allemaal.

STAP VOOR STAP Zo zaai je uien

1 Vul een zaai bak tot 1 cm onder de rand met verse, turfvrrije, universele potgrond. Egaliseer het oppervlak.

2 Open de verpakking en schud wat zaad in je hand. Zaai niet direct uit de verpakking, want dat maakt gelijkmatig verspreiden lastig.

3 Neem steeds een beetje zaad tussen je vingers en strooi dat gelijkmatig, met ongeveer 1 cm tussenruimte, over de potgrond.

4 Strooi voorzichtig wat potgrond over het zaad zodat het net bedekt is. Geef water van onderaf en houd de grond iets vochtig.

STAP VOOR STAP Bescherm je tuin tegen het winterweer

Kom in actie om je tuin te beschermen tegen schade die kan optreden in periodes met zeer koud winterweer. Plantenbladeren zijn gevoelig voor vorstschade door koude wind en lage temperaturen, maar het belangrijkste is om de wortelhals van de plant te beschermen. Goede drainage en de beschutting van een warme muur helpen ook.

1 Creëer een tijdelijke tent van vliesdoek rond planten die gevoelig zijn voor vorstschade. Houd het vliesdoek met bindtouw op zijn plek en maak het met knijpers aan de buitenste takken vast.

2 Schep sneeuw van paden om die veilig begaanbaar te houden. Als sneeuw bevroert, kunnen paden een ijsbaan worden. Veeg dus ook alle poedersneeuwresten weg of strooi zand.

3 Duw met een lange stok de dikke sneeuwlagen van struiken en heggen. Maak eerst de groenblijvende planten vrij, want die houden meer sneeuw vast en kunnen breken onder het gewicht.

4 Veeg sneeuw van het dak van de kas. Een dik pak sneeuw kan het frame van de kas beschadigen en houdt ook het zonlicht tegen.

Zet groene stekken 's winters binnen in een vorstvrije kas.

Verzorg stekken

Zet stekken van matig winterharde vaste planten 's winters in een kas die net vorstvrij is. Groene stekken van de strobloem (*Helichrysum petiolare*) wortelen eind zomer vrij snel, voordat de moederplant vergaat. Verpot de stekken niet, zelfs als ze goed beworteld zijn, maar wacht tot het voorjaar, wanneer de groei echt begint. Houd ze vrij droog en geef alleen water als het nodig is. Controleer meteen grondig op bladluis. Nijp alle overvloedige nieuwe aanwas uit tot op drie of vier blaadjes om groeikracht voor de toekomst te behouden.

Checklist

- ☐ Houd bladcompost vochtig. Voeg tijdens het keren van de bladeren water toe aan eventuele droge lagen.
- ☐ Verhuis kleine struiken en jonge bomen terwijl ze in rust zijn. Geef ze zo nodig een korte steunpaal.
- ☐ Investeer in een kleine verwarmde kweekbak om zaad de constante omstandigheden te bieden die nodig zijn voor de ontkieming.
- ☐ Breng op paden waar schorssnippers zijn vergaan een nieuwe laag snippers aan om onkruid te voorkomen.

Checklist

- ☐ Verwijder bij volwassen bladverliezende struiken, zoals sering, alle grondscheuten en dun de takken zo nodig bij de basis uit.
- ☐ Plant bomen, struiken en hegplanten met kale wortels of zet die in een schuur totdat ze kunnen worden uitgeplant.
- ☐ Behandel en schilder houten hekken, meubels en bakken.
- ☐ Reinig en onderhoud je maaier of laat dat door een professional doen.

Composteer de kerstboom

Versnipper de kerstboom en gooi de snippers op de composthoop waar ze zullen vergaan, of strooi ze als onkruidwerende mulch op de grond tussen bomen en struiken. In een composthoop zijn houtsnippers nuttig, omdat de langzame afgifte van koolstof het rottingsproces stimuleert en voorkomt dat het materiaal slijmerig wordt. Als je geen versnipperaar hebt, kun je er een huren (als je veel hout hebt) of alleen de zijtakken in stukjes knippen en composteren. Je kunt de stam in kleinere stukken zagen en in de gft-bak gooien of naar een afvalpunt in je woonplaats brengen.

Hergebruik je kerstboom als mulch in borders.

Snoei de lange zijscheuten van blauweregen tot op één oog terug.

Snoei blauweregen

Voordat je een blauweregen (*Wisteria*) 's winters snoeit, moet je het bloeihout of de bloemsporen identificeren. Bloemsporen zijn korte takken met knoppen die in het voorjaar bloemen produceren. Snoei die niet weg, tenzij de plant te dicht is. Je ziet vaak dat meerdere sporen een groepje korte stompjes vormen.

Zoek dunne scheuten die zich door het hoofdstel slingeren en snoei die tot op twee of drie ogen terug. Verwijder verder alle zijscheuten die in goten en onder dakpannen kruipen. Eens in de paar jaar moet je ook een of twee grotere takken verwijderen om nieuwe aanwas te stimuleren.

PAS OP VOOR winteronkruid

Neem de tijd om onkruid te verwijderen. Sommig onkruid ontkiemt in de winter, wanneer er minder concurrentie is. Pak het nu aan, voordat het aanslaat. Dat bespaart je tijd in het voorjaar.

Verzorg je spade

Verleng de levensduur van je spade door hem zorgvuldig schoon te maken voordat je hem opbergt. Als je dit regelmatig doet, blijft het blad in goede conditie. Verwijder na gebruik alle aarde en vuil met een harde handborstel. Was en droog de handgreep en de steel. Gebruik een verfkwast om het schone, droge spadeblad te bestrijken met oude motor- of smeerolie, inclusief de snijrand. Veeg het teveel aan olie met een doek af en hang de spade op, klaar voor volgend gebruik.

Schoon gereedschap voorkomt ook de verspreiding van ziektes.

Volgende maand

- ☐ Vermeerder sneeuwkllokjes na de bloei.
- ☐ Plant heerlijke aardperen (of topinamboer).
- ☐ Neem de composthoop onder handen om de productie te versnellen.

Gardeners' World

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

www.gardenersworldmagazine.nl/contact

Telefoon

We zijn er maandag tot vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.

+31 (0)24-2027827

E-mail

Stel je vraag eenvoudig per e-mail aan een van onze service medewerkers.

**klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl**

Abonnementsinformatie

Gardeners' World kost vanaf editie 2 2022 € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is per editie 2 2022 in Nederland € 66,- en in België € 69,- (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.fnl.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

Copyright

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World

Managing Director – Catriona Bolger
Editor-in-Chief – Lucy Hall
Deputy Editor – Kevin Smith

BBC Studios, UK Publishing

Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines - Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK Publishing Co-ordinator – Eva Abramik
uk.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

Immediate Media Co Ltd

Chairman – Martin Weiss
CEO – Tom Bureau
Director of International Licensing and Syndication – Tim Hudson
International Partners Manager – Molly Hope-Seton

Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Head of Content

Daan Jeuken

Hoofredactie

Anne Wiegers

Redactie

Jos Heijmans, Helga Kluitert
en Maurice Snijders

Met medewerking van

Berthe Bogers, Milly Born, Jaap Molenaar,
Sylvia van den Top, Stichting NL Bloeit!
Rogier van Vugt, Marieke van der Eerden
en redactie Gardeners' World UK

Vormgeving

Nick Groenewold, Mylène Nales,
Tom Gerrits, Susan Gerbrands-Derksen,
Orlando Koper en Ellen Willemsen

Sales

Thijs de Hoogh
+31 (0)24 24 04 641
tdhoogh@fnl.nl

Marketing

Tetske Peeters
+31 (0)24 24 04 585
tpeeters@fnl.nl

Drukkerij

Habo DaCosta bv, Vianen

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties
of vragen aan de redactie?
redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl
of adresgegevens zie hieronder o.v.v.
F&L Media, redactie Gardeners' World

Bezoekadres F&L Media

Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

januari Groeigids

Dit kun je deze maand allemaal zaaien en planten voor een smakelijke en gezonde oogst.

Planten/zaaien ■ Uitplanten ■ Oogsten ■

De beste keuzes voor januari		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Aubergines Aubergines bevatten anthocyaninen (in de schil), kalium en bètacaroteen. De vezels en polyfenolen verlagen de bloedsuikerniveaus.												
	Tips Kweek in een verwarmde kas. Als de plant 20 cm hoog is, nijp je de groeipunt om vertakkingen te stimuleren. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 75 cm tussen rijen												
	Bloemkool Bevat selenium en vitamine C wat goed is voor het immuunsysteem. Kook bloemkool niet te lang, anders gaan de vitamines verloren.												
	Tips Zaai deze maand binnen in zaaitrays met universele potgrond. In maart uitplanten in de moestuin. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
	Bosbessen Deze bessen bevatten naar verluidt meer antioxidanten dan ander fruit en bezitten een hoge voedingswaarde. Vries het teveel aan geoogste bessen in.												
	Tips Plant in zure grond of in potten met heidegrond. Regelmatig bewateren met bij voorkeur regenwater. Plant ↓ op dezelfde diepte als bij de kweker Afstand ↔ 1,5 m uit elkaar ↗ 1,5 m tussen rijen												
	Frambozen Rijk aan het antioxidant ellaginezuur, dat anti-kankereigenschappen heeft. Bevat daarnaast vitamine C en folaat en zijn bovendien calorie-arm.												
	Tips Plant op een beschutte plek, in de zon of halfschaduw. Je kunt ze ook in grote bakken kweken. Plant ↓ 5 cm dieper dan bij de kweker Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 1,5 m tussen rijen												
	Knoflook Knoflook beschermt het lichaam tegen allerlei infecties, hart- en vaatziekten en vertraagt de groei van kankercellen.												
	Tips Plant tenen op een zonnige, vruchtbare plek. Bedek met vliesdoek of netten tot ze gevestigd zijn om te beschermen tegen vogels. Plant ↓ 5 cm diep Afstand ↔ 20 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Mizuna Mosterblad heeft een milde smaak en bevat vitamine C en K. Verwerk het in salades, wokgerechten of als pizzagarnering.												
	Tips Zaai binnen in januari en plant uit in maart. Geef regelmatig water voor een goede groei en tegen doorschieten. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 20 cm tussen rijen												
	Prei Het groene deel van de steel bevat vier keer zo veel fytonutriënten, dus gebruik de gehele prei. Bakken, wokken of smoren.												
	Tips Zaai nu binnen voor een goede start. Als de hoogte 15 cm bedraagt buiten uitplanten. Aard voortdurend aan tijdens de groei. Zaai ↓ 3 cm diep Afstand ↔ 20 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Rabarber Rabarber is een goede bron van vezels. Oogst het wanneer de stelen donkerrood zijn voor een groter gehalte aan bètacaroteen.												
	Tips Plant in de zon, in rijke grond. Voor zachte, vroege stelen dek je een net-uitlopende plant af met een pot. Plant ↓ op dezelfde diepte als bij de kweker Afstand ↔ 90 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Sla Grote, losbladige variëteiten bevatten meer voedingsstoffen dan de soorten met compacte kroppen. Sla zit vol vitamine A en K.												
	Tips Kweek van september tot maart in een kas. Zaai in groeizakken, grote potten of een kasborder, want sla verdraagt overzetten niet goed. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 25 cm tussen rijen												
	Witte bessen Zoeter dan rode bessen, maar minder rijk aan vitamine C dan zwarte bessen. Pluk en bewaar ze met stelen en al, dan blijven ze langer goed.												
	Tips Plant in de zon. In halfschaduw kan ook, maar dan krijg je pas later vruchten die minder zoet zijn. Plant ↓ 5 cm dieper dan bij de kweker Afstand ↔ 1,5 m uit elkaar ↗ 1,5 m tussen rijen												

Volgende editie ...

Het februarinummer ligt vanaf **25 januari** in de winkel.

Carol zaait zomerbloeiërs

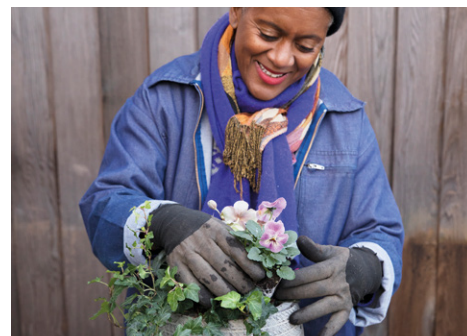
- Begin nu voor een tuin vol kleur
- Zaai- en kweektips voor de beste resultaten

en nog veel meer ...

Monty vertelt hoe je de mooiste clematissen krijgt.

Ga met **Arit** de winterblues te lijf met kleurrijke bloempotten.

Met de tien tips van **Alan** geef je je lentetuin een oppepper.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM
*AANKONDIGINGEN ONDER VOORBEHOUD

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van **Gardeners' World** automatisch in je brievenbus.

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo
of bel gratis naar +31 (0)24 2027 827

Gardeners' World

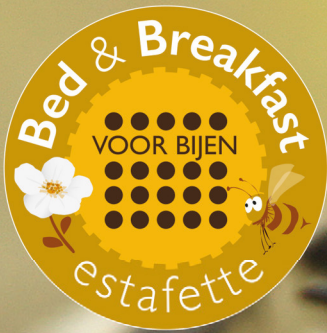
Gardeners' Worldmagazine

Nog meer tuintips?

Op onze website vind je nóg meer Gardeners' World.
Dagelijks lees je hier nieuwe tips, actuele klusjes, details over onze
favoriete planten en nog veel meer. Neem snel een kijkje op:

www.gardenersworldmagazine.nl

Wil je onze tips elke vrijdag in je mailbox ontvangen?
Kijk op: gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

Doe jij ook mee met de Bed & Breakfast actie van de Bijenstichting?

Open een Bed & Breakfast voor bijen in je eigen tuin of op je balkon. Koop hiervoor wat duurzaam zaaigoed en een bijenhotel via de Bijenstichting. En zaaien maar... Je zult zien: als het voedsel er is, zijn de bedden zo gevuld. Laat de gasten maar komen!

**10%
KORTING**

Bestel de B&B pakketten met de code **GW2022** in onze webshop en krijg **10% korting!**
<https://bijenstichting.nl/>

